

Aseman koulu

2022

Rakennushistoriaselvitys

Hyvinkää

ARK—BYROO

Tilaaaja: Hyvinkään kaupunki

Tilaaajan edustajat: Kaavoituspäällikkö Anitta Ojanen

Konsultti: Arkkitehtitoimisto Ark-byroo oy, Työpajankatu 10 A 49, 7. kerros, 00580 Helsinki,
info@arkbyroo.fi, www.arkbyroo.fi, +358 50 574 8710

Työryhmä:

TkT, arkkitehti Marianna Heikinheimo, projektin johto

FT, kaupunkimaantieteilijä Miika Norppa, tutkija, valokuvaus

Arkkitehti-yo Sanni Kähkönen, avustava tutkija, valokuvaus

OTK Sami Heikinheimo, valokuvaus

Etukannen kuva: Niilo Ristamo

Suoritusajankohta: helmi–toukokuu 2022

Työ on luovutettu 6.5.2022

ISBN: 978-952-7417-79-9

© Arkkitehtitoimisto Ark-byroo oy

Asiasanat: Hyvinkää, asemanseutu, Aseman koulu, kansakoulu, peruskoulu, kouluarkkitehtuuri, rakennushistoriaselvitys, jugend, 1910-luku, 1950-luku, Johan Emil Hildén, Antero Pernaja

Sisällys

1. JOHDANTO JA TAUSTA	2
1.1 Kohde ja tehtävä	2
1.2 Suojelukysymys	4
1.3 Perustiedot	6
2. KAUPUNKIKUVA	8
2.1 Koulukorttelin vaiheet ja asema Hyvinkäällä	8
2.2 Aseman koulukorttelia ympäröivät korttelit	15
3. ARKKITEHTI ANTERO PERNAJA	24
3.1 Tuottoisa arkkitehti	24
3.2 Antero Pernajan suunnittelemissa rakennuksissa	25
3.3 Antero Pernajan Hyvinkäälle suunnittelemat koulut	29
4. PUUKOULU	38
4.1 Koulun rakennuttaja ja rakentaminen	38
4.2 Suunnittelija ja suunnitteluratkaisu	40
4.3 Muutokset	43
4.4 Säilyneisyysinventointi	44
5. KIVIKOULU	54
5.1 Koulun rakennuttaja ja rakentaminen	54
5.2 Suunnitteluratkaisu	56
5.3 Muutokset	60
5.4 Säilyneisyysinventointi	62
6. TULKINTA JA VERTAILU	90
LÄHTEET	92
RAKENNUSLUVAT	94

1. Johdanto ja tausta

1.1. Kohde ja tehtävä

Rakennushistoriaselvityksen kohteena on Hyvinkään kaupungin omistama Aseman koulun koulukiinteistö (106-2-102-15) Hyvinkään ydinkeskustassa, rautatie- aseman sekä kaupallisen ja hallinnollisen ytimen läheisyydessä Parantolan kaupunginosassa, osoitteessa Kauppalankatu 8. Tontilla on kaksi koulurakennusta: vanha puukoulu 1910-luvun alusta (Valtionrautateiden rakennusmestari Johan Emil Hildén) ja sotien jälkeen rakennettu moderni kivikoulu (arkkitehti Antero Pernaja, 1954).

Aseman koulu perustettiin vuonna 1894 ja se aloitti toimintansa vuokratiloissa. Koulun käyttöön otettiin vuonna 1899 entinen asuinrakennus, nykyisen kiinteistön alueella sijainnut Tilanderin talo. Puukoulun rakentamistarve liittyi tämän vanhan puisen koulurakennuksen jäämiseen pieneksi kasvaneelle oppilasmäärälle. Samoin kivikoulu rakennettiin sotien jälkeen tilanteessa, jossa väestö ja oppilasmäärä olivat kasvaneet Hyvinkäällä nopeasti luontaisen väestönkasvun – suuret ikäluokat ja lasten tulo kouluikään – ja tulomuuton – muun muassa Karjalan evakot, työn perässä muuttaneet – ansiosta.

Hyvinkään aseman seutu kouluineen on arvioitu paikallisesti ja maakunnallisesti merkittäväksi kulttuuriympäristöksi osana Hyvinkään keskustan kokonaisuutta.¹ Koulua vastapäätä junaradan toisella puolella sijaitsee lisäksi Hyvinkään rautatieaseman valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (RKY 2009). Koulukorttelia ei ole suojeltu voimassa olevalla asemakaavalla (laatinut Keijo Planman, vahvistettu 5.4.1982). Voimassa olevassa asemakaavassa kortteli on merkitty opetustoimintaa palvelevien rakennusten korttelialueeksi. Voimassa olevassa yleiskaavassa Aseman koulun alue on merkitty keskustatoimintojen alueeksi (C), ja osoitettu kuuluvaksi kaupunki- tai kyläkuvallisesti arvokkaaseen kulttuuriympäristöalueeseen, jonka arvokkaat piirteet tulee säilyttää asemakaavoituksella tai muilla toimenpiteillä.

¹ Kuusisto & Rinkinen 2012:74.

Kaupunginvaltuusto päätti 28.5.2018, että aseman koulun tontille rakennetaan uudisrakennus (ala-koulu), mikä olisi tarkoittanut käytännössä 1950-luvun kivikoulun purkamista. Rakennusten suojelusta rakennusperinnön suojelulailla tehtiin esitys 21.5.2018, jonka Uudenmaan ELY-keskus hylkäsi 24.8.2020. ELY-keskus katsoi, että koulujen suojelu tulee ratkaista asemakaavamuutoksen yhteydessä. Asemakaavan muutos on käynnistetty lokakuussa 2021. Aseman koulun ja junaradan väliin suunnitellaan suurta liityntäpysäköintirakennusta. Aseman koulun osalta asemakaavamuutoksen tavoitteena on tutkia mahdollisuus uudisrakennuksen sijoittumiseen alueelle sekä olemassa olevan asemakaavan ajantasaistamiseen. Keski-Uudenmaan vastuumuseo ja Hyvinkään kaupunginmuseo ovat marraskuussa vuonna 2021 antaneet Aseman koulun rakennusten säilyttämistä painottavat lausunnot.

Asemakaavatyön tueksi laaditaan rakennushistoriaselvitys, jonka pohjalta on mahdollista arvioida kohteen rakennus- ja kulttuurihistoriallisia arvoja, rakennusten suojelutarvetta ja suojelutavoitteita sekä eri vaihtoehtoja asemakaavoituksessa. Selvitys kohdistuu koulukiinteistöön.

Hyvinkään kaupunki toimitti rakennushistoriallisen selvityksen laatimista varten Hyvinkään seudun historiikin, Hyvinkään kulttuuriympäristön historiallisen kuvauksen, Aseman koulun historiikkeja sekä muun muassa asema- ja yleiskaava-aineistoja, rakennuslupakuvia, tilakeskuksen aineistoja, kuntotutkimusraportteja sekä museoiden lausuntoja ja palveluverkkosuunnitelmia. Edellisistä kiitokset Aseman koulun rehtori Jari Laukkaselle, kaavoituspäällikkö Anitta Ojaselle ja kaava-arkkitehti Mirka Karttuselle.

Työhön on sisällytynyt arkistoaineisto- ja kirjallisuustutkimusta, kenttätöitä ja eri lähteistä peräisin olevan tiedon yhdistämistä ja analysointia. Aineiston paikantaminen on ollut osin haasteellista, eikä puukoulun alkuperäisiä piirustuksia ole löydetty.

Käytetyt lähteet käyvät ilmi lähdeluettelosta ja tekstissä on käytetty alaviitteitä. Merkittävimpiä arkistolähteitä olivat Hyvinkään kaupungin arkistoista

↑ Aseman kivikoulu kuvattuna tontin eteläkulmasta pohjoiseen. Puukoulun nurkka pilkistää kuvan oikeassa reunassa. Kuva: Niilo Ristamo, 1955–1960, Hyvinkään kaupunginmuseo, Finna

saadut koulurakennusten julkisivu- ja pohjapiirustukset sekä Kansallisarkistosta löydetty koulurakennusten tyyppi- ja pohjapiirustukset 1800-luvun lopusta ja 1900-luvun alusta. Valokuvien osalta tärkeimmät lähteet olivat Museoviraston verkkopalvelu Finna ja Hyvinkään kaupungin karttapalvelu.

Alueella on suoritettu helmikuussa 2022 katselmus, jonka muistiinpanot on kirjattu raporttiin rakennuskohtaisesti. Rakennukset ja piha-alueet on myös dokumentoitu valokuvaamalla. Valokuvien ottopaikat on merkitty pohjakaavioihin.

Työn rakenne on seuraava: johdantoluvun jälkeisessä toisessa luvussa esitellään koulukorttelin vaiheet ja asema Hyvinkään kaupunkirakenteessa, kolmannessa luvussa kivikoulun arkkitehti Antero Pernaja, neljännessä luvussa puukoulu ja viidennessä luvussa kivikoulu. Selvityksen päättävä kuudes luku on tulkin- ta- ja vertailuluku.

1.2 Suojelukysymys

Aseman koulun rakennuksia ei ole suojeltu. Aseman koulun rakennukset on vuodesta 1985 alkaen huomioitu Hyvinkään kulttuurihistoriallisesti ja rakennustai-teellisesti arvokkaiden kohteiden luettelossa.²

Vuonna 2013 Aseman koulun rakennuksia on tar-kasteltu **Hyvinkään keskustaajaman kulttuuriympä-ristön hoitosuunnitelmassa**. Yleisesti koulujen osalta todetaan: ”Hyvinkään keskustan kaupunkikuvaan kuuluva koulukeskus, johon liittyy monipuolisesti paikkakunnan kulttuurihistoriaa.” Puukoulun osalta tuodaan esille koulun historia Hyvinkään kunnan perustamiskokouksen pitopaikkana. Kivikoulun osalta todetaan: ”Arkkithehti Antero Pernajan suunnittelema rakennus on koostaan huolimatta mittakaavaltaan inhimillinen. Siihen liittyvä paviljonkimainen ham-mashoitola on rikaskuvioisine mosaiikkiseinäpin-toineen pieni helmi aikansa kouluarkkitehtuurissa.” Hoitoehdotuksena annetaan: ”Rakennusten hoidossa ja käytössä tulee vaalia alkuperäistä arkkitehtuuria ja materiaalivalintoja.”³

Aseman koulun rakennuksista on tehty Museo-virastolle vuonna 2018 rakennussuojeluesitys, jossa esitettiin Aseman koulun kahden koulurakennuksen suojelemista rakennusperintölain (laki rakennusperin-tön suojelemisesta 498/2010) säädösten ja määräysten nojalla. Museovirasto pitää vuonna 2019 antamassaan lausunnossa kahden koulurakennuksen muodostamaa kokonaisuutta säilyttämisen arvoisena ja ehdottaa lausunnossaan⁴ suojelutavoitteiksi seuraavaa:

- ”Rakennuksia ympäristöineen hoidetaan ja käyte-tään siten, ettei niiden kulttuurihistoriallinen arvo heikenny. Korjaus- ja muutostyöt perustuvat koh-teen historian, alkuperäistoteutuksen, muutosvaihei-den ja säilyneisyyden hyvään tuntemukseen.
- Rakennusten ulkoasu, rakennusrunko, keskeiset si-sätilat ja kiinteä sisustus säilytetään.
- Korjaamisen lähtökohtana on suojeltujen raken-teiden, rakennusosien, materiaalien ja pintojen säilyminen. Elinkaarensa päässä olevia rakennuso-sia voidaan kuitenkin uusia alkuperäistä toteutusta vastaten.
- Rakennus- ja talotekniset sekä käyttötarkoituksen edellyttämät muutokset on sovitettava rakennusten arkkitehtuuriin ja muihin ominaispiirteisiin. Kun aiemmin alkuperäisestä poiketen toteutettuja raken-nusosia tarvitsee uusia, tehdään se niin ikään raken-nusten ominaispiirteisiin soveltuvalla tavalla.
- Rakennusten korjaus- ja muutostöissä sekä tontin maankäyttöön ja täydennysrakentamiseen liittyvissä kysymyksissä on kuultava museoviranomaista.”

Uudenmaan ELY-keskuksen ratkaisussa 24.8.2020 rakennuksia ei määrätty suojeltaviksi rakennuspe-rintölain säädösten nojalla. Uudenmaan ELY-keskus perusteli ratkaisuaan sillä, että kyseisten rakennusten suojeleminen rakennusperintölain nojalla ei ole tarkoi-tuksenmukaista, koska kohteet ovat maakunnallisesti, eivät valtakunnallisesti merkittäviä. Täten suojelu ratkaistaan asemakaavoitetulla alueella maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesti asemakaavamuutoksen yhteydessä.⁵

² Dahlqvist-Solin & Wager 2020.

³ Hyvinkään keskustaajaman...2011.

⁴ Härö & El Harouny 2019.

⁵ Saresto 2021.

Keski-Uudenmaan alueellinen vastuumuseo eli Helsingin kaupunginmuseo sekä Hyvinkään kaupunginmuseo ovat antaneet lausuntonsa valmisteilla olevasta asemakaavamuutoksesta 2.11.2021⁶ ja 8.11.2021⁷. Helsingin kaupunginmuseo korostaa ELY-keskuksen lausunnon osalta seuraavaa: "...vaikka suojele ei toteutunut rakennusperintölailla, ELY:n ratkaisu kuitenkin edellyttää rakennusten kulttuurihistoriallisten arvojen säilyttämistä ja asemakaavallisen suojeluvälineen käyttöä asemakaavamuutoksen yhteydessä.”⁸

Helsingin kaupunginmuseo toteaa junaradan varteen suunnitellun pysäköintilaitoksen osalta lausunnonnsa seuraavaa: ”Suurikokoisen pysäköintilaitoksen sijoittaminen kulttuurihistoriallisesti, paikallishistoriallisesti ja kaupunkikuvallisesti arvokkaan alueen keskelle ei tue kulttuuriympäristön eikä kaupunkikuvan vaalimisen tavoitteita. Toteutuessaan hanke heikentäisi huomattavasti Aseman koulun ja valtakunnallisesti merkittävä rakennetun kulttuuriympäristön, Hyvinkään rautatieaseman (RKY-2009) muodostaman kokonaisuuden arvoa. Alueellisen vastuumuseon näkökulmasta tulisi pysäköinnin järjestämisen osalta tutkia esim. olemassa olevien pysäköintialueiden kehittämistä ja niiden laajentamismahdollisuuksia.”

Lisäksi lausunnossa todetaan: ”Aseman koulujen kulttuurihistoriallinen arvo ja kaupunkikuvallinen merkitys ovat kiistattomat. Alueellinen vastuumuseo osallistuu rakennusten suojelumääräysten määrittelyyn. Rakennuksista tulee myös tehdä rakennushistoriallinen selvitys. Koulutontin mahdollisen täydennysrakentamisen tulee olla paikkaansa räätälöityä, kiinnostavan ja ajallisesti kerroksellisen kokonaisuuden aikaansaamiseksi.”

Hyvinkään kaupunginmuseo toteaa junaradan varteen suunnitellun pysäköintilaitoksen osalta lausunnonnsa seuraavaa: ”Pysäköintilaitoksen sijoittaminen kulttuurihistoriallisesti, paikallishistoriallisesti ja kaupunkikuvallisesti arvokkaan alueen keskelle ahtaaseen tilaan ei tue kulttuuriympäristön eikä kaupunkikuvan vaalimisen tavoitteita. Toteutuessaan hanke heikentäisi huomattavasti Aseman koulun ja valtakunnallisesti merkittävän rakennetun kulttuuriympäristön, Hyvinkään rautatieaseman (RKY-2009), muodostaman kokonaisuuden arvoa. Kaupunginmuseon näkökulmasta ei ole tarkoituksenmukaista puristaa rautatieasemaa, joka on asemalle saapuville ensimmäinen maamerkki ja mielikuvan luoja Hyvinkään kaupungista, ahtaaseen ja umpinaiseksi rakennettuun syvennykseen. Hyvinkään kaupunginmuseon näkökulmasta tulisi pysäköinnin järjestämisen osalta tutkia esimerkiksi olemassa olevien pysäköintialueiden kehittämistä ja niiden laajentamismahdollisuuksia.”

Lisäksi lausunnossa todetaan: ”Aseman koulujen kulttuurihistoriallinen arvo ja kaupunkikuvallinen merkitys ovat kiistattomat. Niitä koskevissa asioissa alueellinen vastuumuseo, Helsingin kaupunginmuseo, osallistuu rakennusten suojelumääräysten määrittelyyn. Rakennuksista tulee tehdä ensimmäisessä vaiheessa rakennushistoriallinen selvitys. Koulutontin mahdollisen täydennysrakentamisen tulee olla paikkaansa tarkoin suunniteltua ajallisesti kerroksellisen ja oppilaille viihtyisän kokonaisuuden aikaansaamiseksi.”

6 Saresto 2021.

7 Ravea 2021.

8 Saresto 2021.

1.3 Perustiedot

ASEMAN PUUKOULU

Rakennettu: 1910–1913

Rakennuttaja: Nurmijärven kunta

Arkkitehti: Rakennusmestari Johan Emil Hildén

Osoite: Kauppalankatu 8, Ahjonkatu 2, Urheilukatu 1

Kiinteistötunnus: 106-2-102-15

Kaupunginosa: Parantola

Kortteli: 102

Tontti: 15

Rakennusnumero: 100885297D

↑ Aseman puukoulu

LAAJUUSTIETOJA

Kerrosala yhteensä: 537 m²

Bruttoala yhteensä: kokonaisala ei tiedossa

Tontin koko: 21299 m²

Kerroksia: 1

RAKENNUSVAIHEET

Puukoulu on valmistunut kahdessa osassa vuosina 1910–1913.

KÄYTTÖHISTORIA

Puukoulu on toiminut vuodesta 1910 alkaen koulurakennuksena. Sodan aikaan vuonna 1944 rakennuksessa oli sotilasmajoitusta ja inkeriläispakolaisten ko-koamisleiri. Sodan jälkeen vuodesta 1945 rakennus oli jälleen koulukäytössä. Myöhemmin rakennus on ollut yhdistyskäytössä, jonka jälkeen se on ollut koulurakennuksena tähän päivään saakka.

OMISTUS

Aseman puukoulu on ollut vuosina 1910–1917 Nurmijärven kunnan, vuosina 1917–1927 Hyvinkään kunnan, vuosina 1927–1960 Hyvinkään kauppalan ja vuonna 1960 kauppala seuranneen Hyvinkään kaupungin omistuksessa.

ASEMAKAAVA

Kohde kuuluu voimassa olevassa asemakaavassa opetustoimintaa palvelevien rakennusten kortteli-alueeseen (YO). Kaavatunnus 02:050, vahvistettu 05.04.1982.

RAKENNUSSUOJELU

Aseman koulun rakennuksia ei ole suojeltu.

ASEMAN KIVIKOULU

Rakennettu: 1954

Rakennuttaja: Hyvinkään kauppala

Arkkitehti: Arkkitehti Antero Pernaja

Osoite: Kauppalankatu 8, Ahjonkatu 2, Urheilukatu 1

Kiinteistötunnus: 106-2-102-15

Kaupunginosa: Parantola

Kortteli: 102

Tontti: 15

Rakennusnumero: 100885296C

↑ Aseman kivikoulu

LAAJUUSTIETOJA

Kerrosala yhteensä: 5 539m².

Bruttoala yhteensä: 7 602 m²

Tontin koko: 21299 m²

Kerroksia: 3

↓ Ote voimassa olevasta asemakaavasta vuodelta 1981.
Kuva: Hyvinkään karttapalvelu

RAKENNUSVAIHEET

Kivikoulu on valmistunut vuonna 1954.

KÄYTTÖHISTORIA

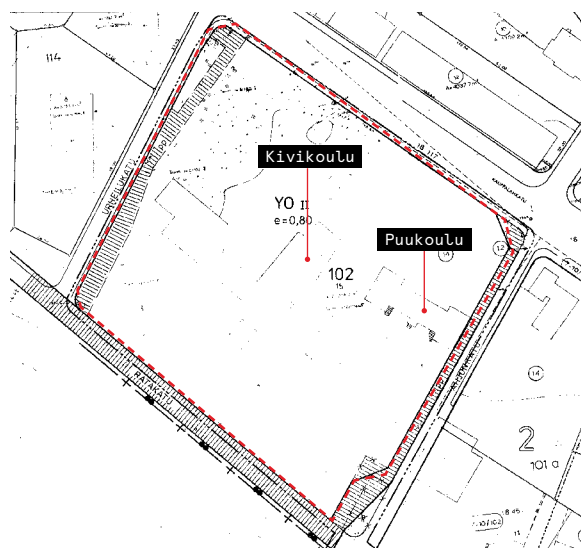
Kivikoulu on toiminut koulurakennuksena vuodesta 1954 tähän päivään saakka.

OMISTUS

Aseman kivikoulu on ollut valmistumisestaan Hyvinkään kauppalan ja vuonna 1960 kauppala seuranneen Hyvinkään kaupungin omistuksessa.

ASEMAKAAVA

Kohde kuuluu voimassa olevassa asemakaavassa opetustoimintaa palvelevien rakennusten korttelialueeseen (YO). Kaavatunnus 02:050, vahvistettu 05.04.1982.

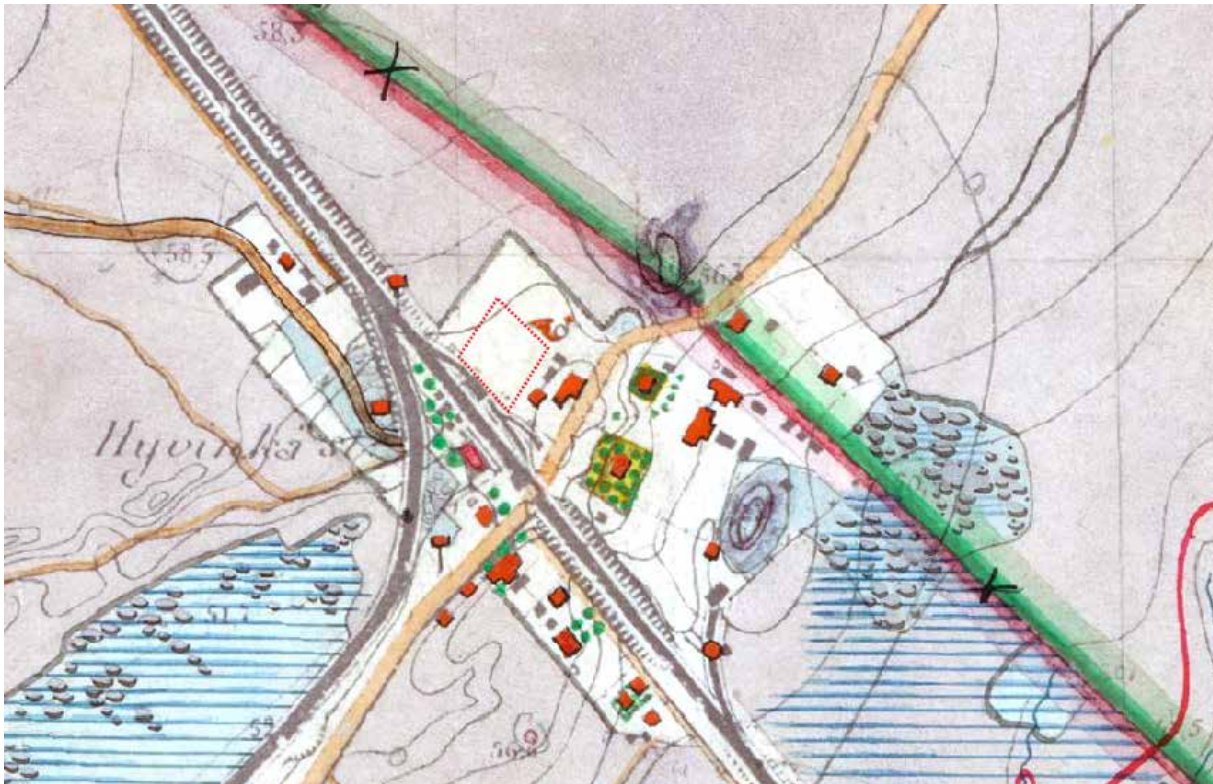

RAKENNUSSUOJELU

Aseman koulun rakennuksia ei ole suojeltu.

2. Kaupunkikuva

2.1 Koulukorttelin vaiheet ja asema Hyvinkäällä

↑ Hyvinkään asemanseutu Senaatinkartassa vuodelta 1870. Aseman koulun tontilla (merkitty karttaan punaisella katkoviivalla) ei ole yhtään rakennusta. Vielä Kalmbergin kartastossa vuodelta 1855 koko asemanseutu oli metsää. Kuva: Hyvinkään karttapalvelu

Hyvinkään asemanseutu oli 1850-luvulle saakka autio hyvinkääläisten takametsä.⁹ Tuolloinen Hyvinkää oli nykyinen Hyvinkäänkylän alue. Rautatierakentaminen alkoi vuonna 1857 ja Helsingin-Hämeenlinnan rautatie valmistui vuonna 1862. Hyvinkään-Hangon rautatie rakennettiin vuosina 1871–1873. Vuonna 1905 Hangosta Hyvinkään Hyyppärään valmistui myös kapearaiteinen teollisuusrata vuosina 1909 ja 1911 Hyvinkää-Karkkila-rata, joka yhdisti rataverkkoon Kytä-

jän kartanon sahan ja Högforsin tehtaat. Hyvinkäältä muodostui täten paitsi asemanseutu, myös kolmen radan risteysasema, mikä toi alueelle raideliikennettä ja ihmisiä. Asemapuistoon rakennettiin vuonna 1870 Hyvinkään ensimmäinen hotelli (rakennus purettu 1980-luvulla) ja muutakin kaupallista tarjontaa kehitettiin. Rautatie teki Hyvinkäältä vetovoimaisen sijainnin myös teollisuuslaitoksille. Insinööri Ossian Donner perusti vuonna 1892 Hyvinkäälle Hyvinge Klädesfabrik-nimisen teollisuuslaitoksen, joka tunnettiin vuodesta 1902 nimellä Yllefabrikerna Bolaget (Yhdistyneet Vil-

9 Niittylä et al. 1984.

↑ Carolus Lindbergin laatimassa Hyvinkään kauppalan asemakaavassa vuodelta 1928 nykyiselle Aseman koulun tontille oli hahmoteltu umpikorttelirakentamista. Kuva: Hyvinkään kaupunginarkisto

latehtaat). Tehtaasta tuli Hyvinkäälle merkittävä työnantaja pitkäksi aikaa.¹⁰ Logistinen ja teollinen kehitys merkitsi väestönkasvua ja siten myös tarvetta asunto- ja palvelurakentamiselle.

Risteysaseman rakennuskannasta on jäljellä Helsinki-Hämeenlinna-radan asema, posti ja museoksi muutettu Hangon radan asema-alue.¹¹ Rakennukset sijoittuvat junaradan länsipuolelle. Puisen asemarakennuksen keskiosan (1862) on suunnitellut C. A. Edelfelt. Asemarakennusta on laajennettu molemmista päistä poikkipäädyillä vuonna 1891 Bruno Granholmin suunnitelman pohjalta.

Hyvinkään asema on yksi neljästä säilyneestä Edelfeltin rataosuudelle suunnittelemaasta asemarakennuksesta; Edelfelt suunnitteli radalle kaikkiaan seitsemän asemaa. Vain kaksi näistä Edelfeltin suunnittelemaista asemista on nykyisin alkuperäisessä käytössään.

Aseman vieressä on jugendtyylinen Postitalo (1907). Aseman läheisyydessä, Kirjastoaukion paikalla sijainneesta, VR:n keskuspuutarhasta asemalla muistuttavat Asemanpuisto ja omenapuukuja. Asemalta on purettu muun muassa tiilinen aseman vesitorni.

Hyvinkään Parantola (Hyvinge Sanatorium Ab) perustettiin vuonna 1898. Parantola laajeni 1900- ja 1910-luvuilla, ja antoi 1950-luvulla nimensä kaupunginosalle, johon Aseman koulu rakennettiin. Välittömäs-

ti junaradan itäpuolella sijainneen rakennuskannan osalta koulurakennukset (niin kutsuttu Tilanderin talo 1800-luvun jälkipuoliskolta ja Aseman koulun puukoulu, 1910–1913) olivat vielä 1930-luvun alkupuolella alueen suurimpia ja harvoja julkisia rakennuksia. Muutoin alueella oli etupäässä asuinrakennuksia.

Berndt Aminoffin ja Gösta Cajanuksen laatimassa Itä-Hyvinkään asemakaavassa (1921) Aseman koulun aluetta ei oltu käsitelty. Carolus Lindbergin laatimassa Hyvinkään kauppalan asemakaavassa vuodelta 1928 nykyiselle Aseman koulun tontille oli hahmoteltu umpikortteleita¹², mutta suunnitelma ei toteutunut. Yhtenä syynä saattoi olla se, että puoliavoin ja avoin korttelirakenne nousivat suosioon 1930-luvulla. Aseman puukoulun rakennus on Lindbergin kaavassa sijoitettu osaksi kymmentonttisen umpikorttelin länsisivua. Aseman puukoulun ja junaradan väliin olisi sijoittunut vielä toinen, 11-tonttinen umpikortteli, jonka keskelle olisi sijoittunut Aseman koulun aiempi toimirakennus, niin kutsuttu Tilanderin talo, sekä muita Aseman koulun nykyisellä tontilla sijainneita puurakennuksia. Carolus Lindberg laati Parantolan alueelle vuonna 1942 erillisen asemakaavan, jossa Parantolan puistoalue oli muutettu asuintonteiksi, mutta kaavaa ei vahvistettu. Väinö Tuukkanen kaavoitti aluetta vuonna 1945.¹³

Vuonna 1946 hyväksytyssä, kauppalangeodeetti

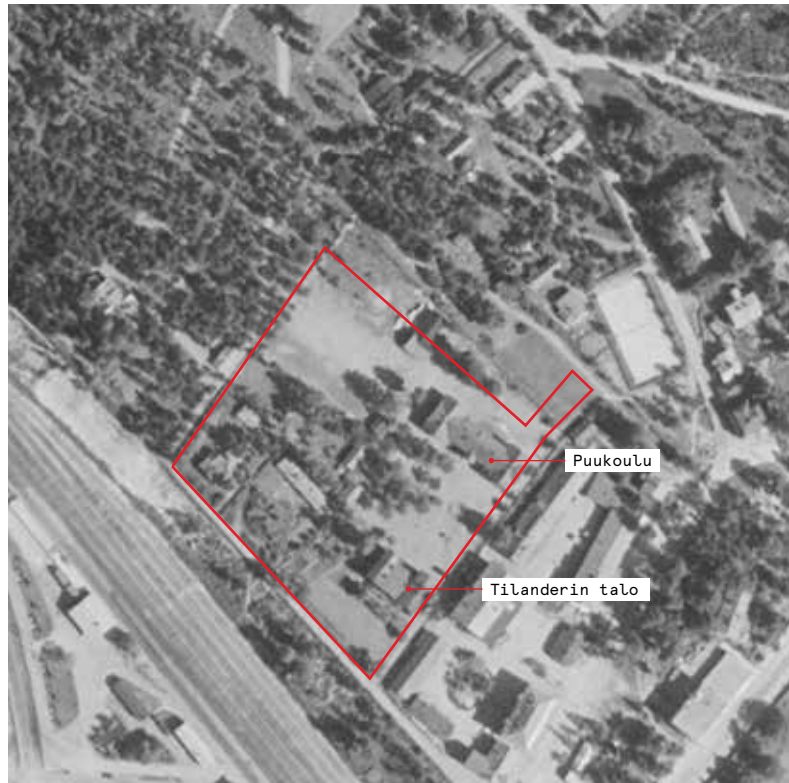
¹⁰ Niittylä et al. 1984.

¹¹ Hyvinkään rautatieasemat 2009.

¹² Alanko 1985:58.

¹³ Mettälä 2015.

1951

↑ Ilmakuvasta vuodelta 1951 havaitaan, että Aseman koulun nykyisen kiinteistön alueella on lukuisia puurakennuksia. Junarata on kuvan vasemmassa alaidassa. Kuva: Hyvinkään karttapalvelu

↓ Ilmakuvasta vuodelta 1960 havaitaan, että Aseman kivikoulu on rakennettu ja puutalot purettu koulun nykyisen tontin alueelta – Aseman puukoulua lukuun ottamatta. Kuva: Hyvinkään karttapalvelu

1960

Paavo Laitilan signeeraamassa asemakaavassa Aseman puukoulu ja Tilanderin talo sijoitettiin Lindbergin vuoden 1932 kaavasta poiketen osaksi samaa korttelia. Laitilan kaavassa kortteliin oli sijoitettu yksitoista tonttia kolmikerroksisille rakennuksille. Paavo Laitilan laatimassa, vuonna 1952 vahvistetussa asemakaavassa Aseman koulun korttelissa on kaksitoista tonttia. Vuonna 1954 vahvistetussa, niin ikään Laitilan laatimassa asemakaavassa, näkyy Aseman kivikoulun hahmo ja Urheilukadun varresta on poistettu tontteja.

Vuonna 1957 arkkitehtitoimisto Erik Kråkström & Ahti Korhonen laativat muutosehdotuksen, jossa osa Aseman koulun kortteli 102:sta on liitetty osaksi korttelia 101a. Tämän seurauksena aiemmin nykyisen 101 korttelin halkaissut Ahjonkatu on siirtynyt pohjoisemmaksi ja vanha Ahjonkatu jäänyt korttelin sisään ja kadonnut. Ahjonkadun uuden linjauksen paikalla oli kuitenkin myös aiemmin (nimeämätön) läpikulkureitti. Kauppalanarkkitehti Eila Karailan tältä pohjalta laatima muutos on vahvistettu vuonna 1959. Aseman koulun korttelista puolestaan muodostettiin yksi tontti ja opetustoimintaa palvelevien rakennusten korttelialue (YO) Paavo Laitilan ja Keijo Planmanin asemakaavassa vuonna 1976.

Vaikka Lindbergin vuoden 1932 asemakaava ei Aseman koulun korttelin osalta toteutunutkaan, Uudenmaankatu-Hämeenkatu-akseli alkoi kuitenkin Lindbergin asemakaavan myötä ja mukaisesti 1930-luvulla muodostua Hyvinkään pääkaduksi ja sen varrelle rakentui hallinnollis-kaupallinen keskus 1930–1980-luvuilla.¹⁴ Samalla Aseman koulun alue on muuttunut sijainniltaan aiempaa keskeisemmäksi.

Hyvinkään ensimmäinen yleiskaava valmistui vuonna 1953 (arkkitehti Olavi Laisaari), ja siinä ehdotettiin Hyvinkään kauppalan keskustan sijoittamista sen nykyiselle paikalleen.¹⁵ Hyvinkään kauppalan

keskusta-alueen kaavoittamiseksi järjestetyssä asemakaavakilpailussa (1954) toiseksi tullessa ja suunniteltuun päätyneessä Atte Korhosen ja Erik Kråkströmin Hyvinkään keskustasuunnitelmassa vuodelta 1957 Aseman koulun alueelta on purettu puukoulu.¹⁶ Vuonna 1964 järjestettiin Hyvinkään kaupungin hallinto- ja kulttuurikeskuksen suunnittelukilpailu, mutta kilpailualue ei ulottunut Aseman koulun tontille.¹⁷ Arkkitehti Olli Kivinen hahmotteli vuoden 1972 yleiskaavasaan Aseman koulun tontin muuttumista vuoden 2000 tienoilla Liikerakennusten sekä yhdistettyjen asuin- ja liikerakennusten alueeksi; vielä vuodelle 1980 alue oli Kivisen yleiskaavassa merkitty Yleisten rakennusten alueeksi.¹⁸

Aseman koulun rakennukset sijaitsevat väljällä, suureholla tontilla junaradan koillispuolella, aivan Hyvinkään keskustan tuntumassa. Tontin väljyyttä selittää korttelin aiempi jakautuminen useisiin tontteihin, jotka jäivät rakentamatta. Tontti rajautuu kolmessa ilmansuunnassa ajoväyliin sekä kevyen liikenteen väylään tontin lounaispuolella. Junaradan puolella ajoväylä on muutettu kevyen liikenteen väyläksi vuoteen 1997 mennessä. Kevyen liikenteen väylän varteen ei ole rakennettu, vaan sen lounaispuolella on metsikköä, jonka takana on junarata. Tiheähkö metsikkö koulun ja junaradan välissä tarjoaa ääni- ja näkösuojaa raideliikenteeltä.

Aseman koulun tonttia reunustaa punaruskeaksi maalattu matalahko puuaita, paikoin korkeampi teräsrtiläaita. Tontin neljässä nurkassa on laajoja piha-alueita, jotka ovat leikki-, pysäköinti- ja urheilukäytössä. Piha-alueet ovat pääasiassa asfaltti- tai hiekkakenttien sekä osin polveilevan kallion peittämiä. Koulun tontilla ja etenkin tontin reunoilla kasvaa väljästi korkeita mäntyjä sekä jonkin verran lehtipuita. Aseman koulun nykyisen tontin alueelta on purettu useita rakennuksia 1950-luvulla.

14 Muun muassa Ahjon liiketalo (1936), pankkirakennuksia (1934, 1936, 1938), Aulan elokuvateatteri (1940), maalaiskunnan virastotalo (1940), valtion virastotalo (1955, purettu 2010-luvulla), Hyvinkään kirkko (arkkitehti Aarno Ruusuvuori, 1961), pääkirjasto (1968), kaupungintalo (1978, purettu vuonna 2011), Jussintorin kauppakeskus (1981), Hyvinkään taidemuseo (1982), Anttilan tavaratalo (1985), Hyvinkääsali (1987), Prismakeskus (2001) ja Kauppakeskus Willa (2012).

15 Bergström et al. 1994:53–54.

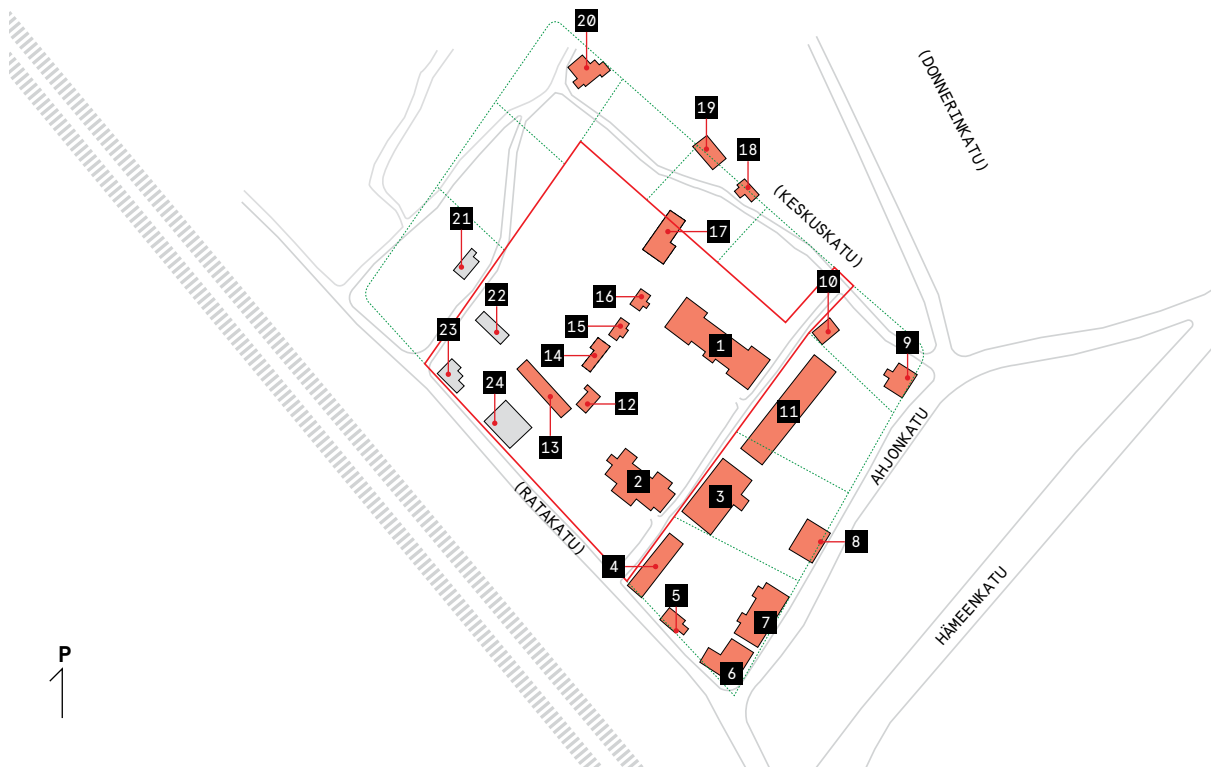
16 Bergström et al. 1994:63.

17 Arkkitehti 12/1964, Kilpailuliite No. 8.

18 Kivinen 1972.

TON TIN RAKENTUMISVAIHEITA

1946

- 1 Puukoulu, 1910-1913
- 2 Tilanderin talo
- 3 Ahjon liikerakennus, 1924
- 4 Varastorakennus
- 5 Varastorakennus
- 6 Asuinrakennus
- 7 Asuinrakennus
- 8 Asuinrakennus
- 9 Asuinrakennus
- 10 Talousrakennus
- 11 Varastorakennus
- 12 Talousrakennus
- 13 Talousrakennus
- 14 Talousrakennus
- 15 Talousrakennus
- 16 Talousrakennus

- 17 Talousrakennus
- 18 Asuinrakennus
- 19 Talousrakennus
- 20 Asuinrakennus
- 21 Talousrakennus
- 22 Talousrakennus
- 23 Asuinrakennus
- 24 Talousrakennus

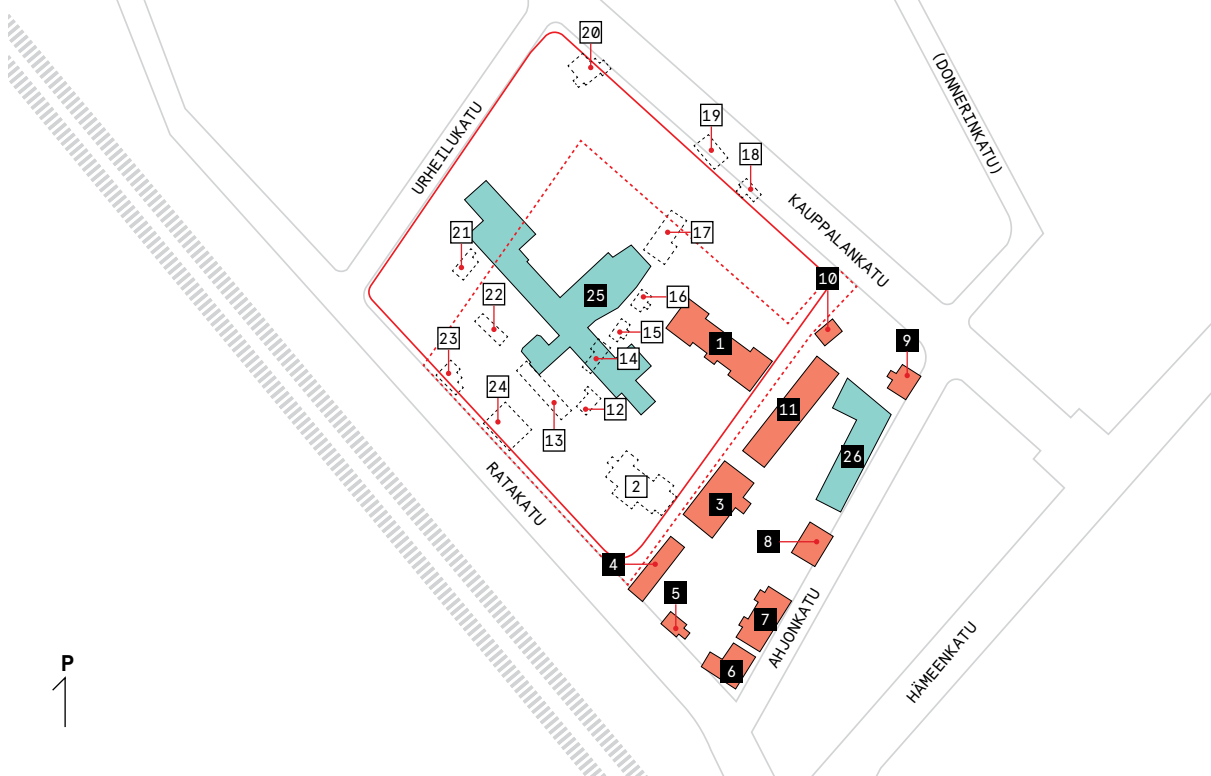
- Rakennettu 1928 mennessä
- Rakennettu 1929-1936
- tontin raja, 1946

Vuonna 1946 Aseman puukoulun lisäksi koulukorttelissa sijaitsi runsaasti puurakenteisia asuin-, talous- ja varastorakennuksia. Tilanderin talo (rakennus 2) toimi Aseman koulun ensimmäisenä rakennuksena vuosina 1899-1910, jonka jälkeen talossa toimi koulun asuntola.

Vuoden 1946 asemakaavassa mainitaan ensimmäisen kerran Ratakatu, Donnerinkatu ja Keskuskatu kaaviossa olevilla paikoillaan, mutta kadut rakennettiin vasta vuonna 1954. Tuolloin Keskuskatu nimettiin uudelleen Kauppalankaduksi.

Vuoden 1946 kaavassa koulun nykyinen tontti oli jaettu yhteentoista tonttiin, jotka näkyvät kaaviossa vihreällä.

1956

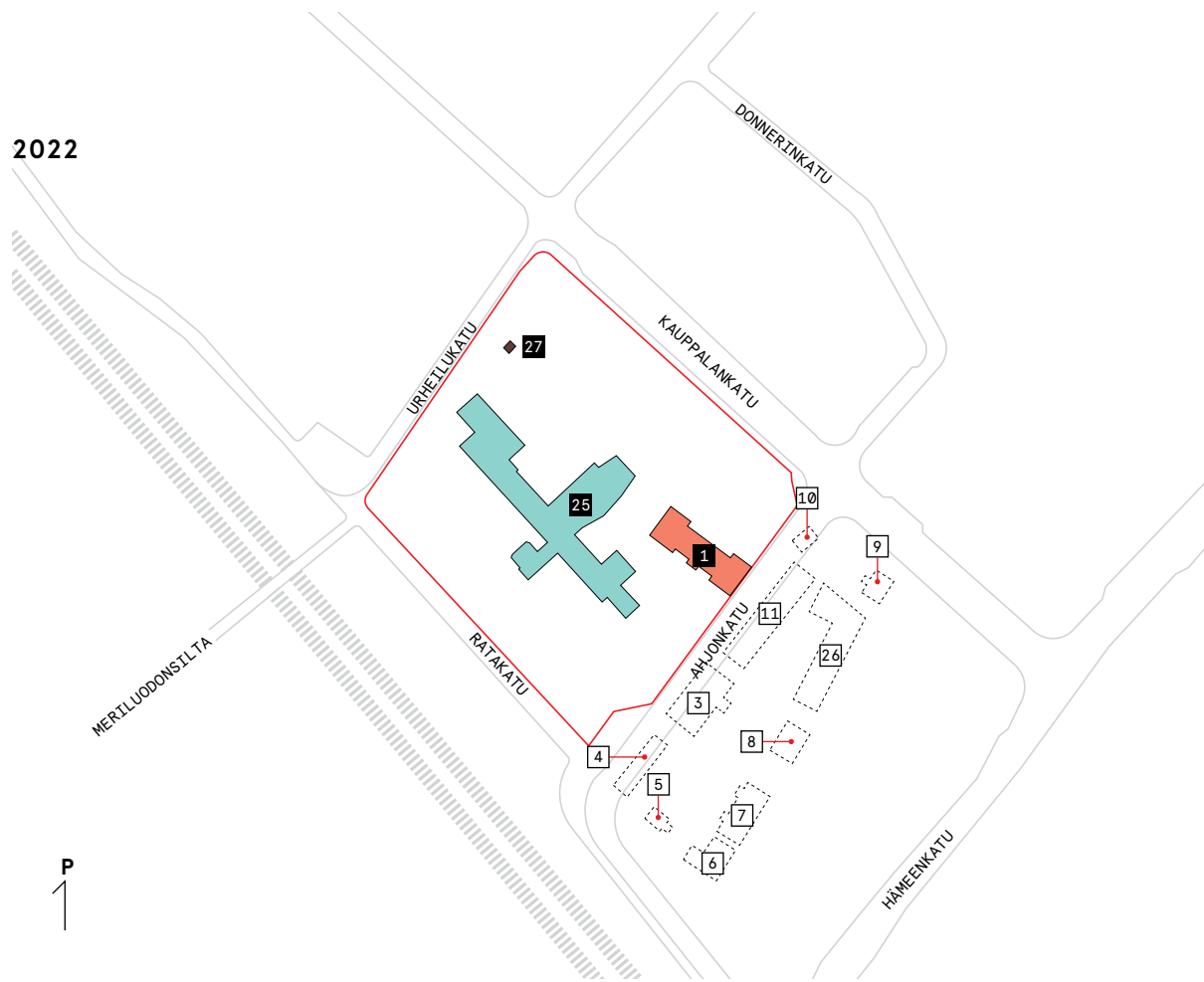

1 Puukoulu, 1910-1913	17 Talousrakennus, purettu 1954
2 Tilanderin talo, purettu 1956	18 Asuinrakennus, purettu 1954
3 Ahjon liikerakennus, 1924	19 Talousrakennus, purettu 1954
4 Varastorakennus	20 Asuinrakennus, purettu 1954
5 Varastorakennus	21 Talousrakennus, purettu 1954
6 Asuinrakennus	22 Talousrakennus, purettu 1954
7 Asuinrakennus	23 Asuinrakennus, purettu 1954
8 Asuinrakennus	24 Talousrakennus, purettu 1954
9 Asuinrakennus	25 Kivikoulu, 1954
10 Talousrakennus	26 Varastorakennus, 1949
11 Varastorakennus	
12 Talousrakennus, purettu 1954	
13 Talousrakennus, purettu 1954	
14 Talousrakennus, purettu 1954	
15 Talousrakennus, purettu 1954	
16 Talousrakennus, purettu 1954	

- Rakennettu 1928 mennessä
- Rakennettu 1949-1954
- uusi tontin raja, 1954
- vanha tontin raja

Koulutontilta purettiin kivikoulun tieltä vuoteen 1954 mennessä yhteensä 13 rakennusta, mukaanlukien kaikki vuosina 1929-1936 rakennetut rakennukset. 11 tonttia yhdistettiin yhdeksi suureksi tontiksi, ja vuonna 1946 kaavoitetut kadut rakennettiin. Lisäksi koulun käytössä ollut Tilanderin talo purettiin vuonna 1956.

2022

1 Puukoulu, 1910-1913

2 Tilanderin talo, purettu 1956

3 Ahjon liikerakennus, purettu 1997

4 Varastorakennus

purettu
1970
mennessä

5 Varastorakennus

6 Asuinrakennus

7 Asuinrakennus, purettu 1997
mennessä

8 Asuinrakennus

9 Asuinrakennus

purettu
1960
mennessä

10 Talousrakennus

11 Varastorakennus, purettu 1978
mennessä

12 Talousrakennus

13 Talousrakennus

14 Talousrakennus

15 Talousrakennus

16 Talousrakennus

purettu
1960
mennessä

17 Talousrakennus

18 Asuinrakennus

19 Talousrakennus

20 Asuinrakennus

21 Talousrakennus

22 Talousrakennus

23 Asuinrakennus

24 Talousrakennus

purettu
1954

25 Kivikoulu, 1954

26 Varastorakennus, purettu
1978 mennessä

26 Puistomuuntaja, 2012

■ Rakennettu 1936 mennessä

■ Rakennettu 1954 mennessä

■ Rakennettu 2012

□ uusi tontin raja vuonna 1982

□ vanha tontin raja

Koulutontin rakennuskanta on säilynyt samana vuodesta 1954; koulurakennusten lisäksi on rakennettu uusi puistomuuntaja vuonna 2012.

Junaradan ylittävä Meriluodonsilta on rakennettu vuonna 1976. Ratakatu puolestaan on muutettu kevyen liikenteen väyläksi vuoteen 1997 mennessä.

2.2 Aseman koulukorttelia ympäröivät korttelit

Kivikoulun luoteis- ja pohjoispuolelle, nykyisten Kauppалankadun ja Urheilukadun varrelle rakentui heti Aseman kivikoulun valmistuttua (1954) – 3–5-kerroksisia, rapattuja, punakattoisia lamellikerrostaloja. Rakennukset sijaitsivat vehreillä tonteillaan väljästi ja liittyivät ajoväyliin viistosuuntaisesti aikakaudelle tyyppilliseen tapaan. Ajoväylien ja rakennusten väliin jäi metsäisiä piha-alueita. Kauppалankatu ja Urheilukatu muodostettiin vasta 1950-luvulla; tätä ennen esimerkiksi Kauppалankadun paikalla kulki vain kapeahko polku. Aseman kivikoulun rakennus muodostaakin yhtenäistä miljöötä ympäröivien 1950-luvun asuinkerrostalojen kanssa.¹⁹

¹⁹ Härö & Harouny 2019.

Kauppалankadulle kivikoulun koillispuolelle rakennettiin 1960-luvulla matala, pitkänomainen liikerakennus, jossa toimii muun muassa ravintoloita ja muita pieniä liikkeitä. Liikerakennuksen läheisyydessä on pysäköintialue sekä 1960-luvun lopulla rakennettuja pistetaloja.

Kivikoulun kaakkoispuolella sijaitsevasta korttelista purettiin vanhaa puutalokantaa 1970-luvulla, kivinen Ahjon liikerakennus (1924) vuonna 1991 sekä vuonna 1959 rakennettu kerrostalo 2010-luvulla.

Ahjonkadun varteen rakennettiin pysäköintialueena toimineelle tontille ja puretun 1950-luvun kerrostalon paikalle kolme valkoista pistetaloa sekä yksi liiketalo 2010-luvun alussa.

ALUE A

↑ Ilmakuva: Hyvinkään karttapalvelu

RAKENNUSVUOSI	1955–1959
KÄYTTÖ	asuinrakentaminen
KAAVATILANNE	Kauppalankadun eteläpuolen neljää asuinrakennusta koskee asemakaava 02:071 vuodelta 2014. Asuinrakennukset on suojeltu sr-12-merkinnällä. Kauppalankadun pohjoispuolen rakennuksia koskee vuonna 1956 vahvistettu asemakaava 02:011, eikä rakennuksia ole suojeltu.
MATERIAALIT	rapattu tiili

Urheilukadun luoteispuolella sijaitsevan alueen asuinrakennukset ovat koulun lähiympäristön vanhimpia. Aluetta halkoo Kauppalankatu, jonka pohjoispuolella sijaitsee niin ikään 1950-luvun asuinrakennuksia. Korttelin lounaispuolella on tiheä, metsäinen rinne, jonka juurella kulkevat rautatiekiskot. Kortteli rajautuu luoteessa Rautatienpuistoon, jossa sijaitsee rautatien rakentajien muistomerkki.

1950-lukulaiset rakennukset ovat 3–4-kerroksisia, rapattuja tiilirakenteisia lamellikerrostaloja, joiden julkisivuväriyksessä on aikakaudelle tyypillisesti keltaista tai ruskeanharmaata. Rakennuksissa on punertavat harjakatot. Rakennusmassat ovat suorakaiteen muotoisia ja niiden päädyissä on viisteet. Rakennukset sijoittuvat ajoväyliä kohden viistosti, ja niiden väliin jäävät pihat ovat metsäisiä ja väljiä.

Neljä asuinkeuhkaloa Kauppalankadun eteläpuolella on suojeltu sr-12-merkinnällä.

- Kauppalankadun varrella sijaitsee 1950-luvulla rakennettuja nelikerroksisia asuinke-
rostaloja. Kuvassa olevia kerrostaloja ei ole
suojeltu asemakaavassa.

①

- Urheilukadun varrella sijaitsevat suojellut
asuinrakennukset edustavat samaa aika-
kautta Aseman kivikoulun kanssa.

②

- Kortteli muodostaa metsäisen lamelliker-
rostaloalueen Aseman koulukorttelin luo-
teispuolelle.

③

ALUE B

↑ Ilmakuva: Hyvinkään karttapalvelu

RAKENNUSVUOSI	1960-luku
KÄYTTÖ	asuin- ja liikerakentaminen
KAAVATILANNE	Korttelissa on voimassa asemakaava 02:030 vuodelta 1966.
MATERIAALIT	betonielementti, lasi

Kauppalankadun koillispuolella sijaitsee 1960-luvulla rakennettu asuin- ja liikerakentamisen kortteli. Kes- kustamaista korttelia rajaavat Kauppalankadun lisäksi Urheilukatu luoteessa sekä Donnerinkatu koillisessa ja kaakossa.

Kauppalankadun varressa sijaitsee matala, 1–2-ker- roksinen liikerakennus, jossa toimii ravintoloita sekä pieniä liikkeitä. Liikerakennuksen takana sijaitsee neljä pistemäistä, kuusikerroksista asuinkerrostaloa. Korttelin länsikulmassa on pysäköintialue.

Korttelin rakennukset ovat betonirakenteisia ja tasakattoisia, ja niissä on osin lasipintaiset, osin elementtipintaiset julkisivut. Rakennukset rajautuvat 1960-luvulle tyypilliseen tapaan varsin tiiviisti niitä ympäröiviin katuihin, ja rakennusten väliin jää nur- mikkoisia pihoja ja pysäköintialueita.

- Kauppalankadun varressa sijaitsee matala liikeyrakenus, jossa toimii ravintoloita ja muita pieniä liikkeitä. Liikerakennuksen takana sijaitsee viisikerroksisia pistetaloja.

④

- Matalassa liikeyrakenuksessa on lasipintainen julkisivu, ja sen toisessa kerroksessa pitkä nauhaikkuna.

⑤

- Korttelin asuinkerrostaloissa toistuu lasipintainen julkisivuvaihe. Korttelin länsikulmassa sijaitsee pysäköintialue.

⑥

ALUE C

↑ Ilmakuva: Hyvinkään karttapalvelu

RAKENNUSVUOSI	1930–1970-luku, 2010-luku
KÄYTTÖ	asuin- ja liikerakentaminen
KAAVATILANNE	Pääosassa korttelia on voimassa asemakaava 02:072 vuodelta 2016, jossa kortteli on merkitty liike- ja toimistorakentamisen korttelialueeksi, johon tulee sijoittaa asuinrakentamista. Ahjon liikerakennus on suojeltu sr-23-merkinnällä. Maalaiskunnan entinen virastotalo on suojeltu sr-8-merkinnällä. Hämeenkadun ja Kauppalankadun kulmauksessa on voimassa asemakaava 02:069 vuodelta 2007, jossa se on merkitty liike- ja toimistorakentamisen korttelialueeksi, johon saa sijoittaa asuinrakentamista enintään 30 % rakennusoikeudesta.
MATERIAALIT	betoni, rapattu tiili, lasi

Ahjonkadun kaakkoispuolella, puukoulun välittömässä läheisyydessä olevan korttelin rakennuskanta on iältään vaihtelevaa.

Korttelin vanhin rakennus on sr-23-merkinnällä suojeltu Osuusliike Ahjon funktionalistinen liikerakennus (1936) Hämeenkadun ja Sillankorvankadun kulmassa. Entinen maalaiskunnan virastotalo Hämeenkadun puolella on rakennettu 1940. Loput korttelin Hämeenkadun puoleisista rakennuksista on rakennettu 1940–1970-lukujen aikana. Nykyisen Ahjonkadun läheisyydessä aiemmin sijainneet puurakennukset purettiin 1960–70-luvuilla, samoin kuin Ahjon liikerakennus (1924) vuonna 1991.

Ahjonkatuun rajautuva asuinkerrostalojen rivi on rakennettu vuonna 2013. Rakennukset ovat kahdeksankerroksisia pistetaloja, joissa on betonielementti-julkisivut ja lasitetut parvekkeet. Rakennusten välissä on katuun rajautuvat, yksikerroksiset pysäköintihallit, jotka yhdessä rakennusten kanssa muodostavat muurimaisen, suljetun ilmeen kohti Ahjonkatua.

- Pistetalojen sarja pysäköintihalleineen rajautuu tiiviisti kevyen liikenteen väylään Ahjonkadulla. Koulukorttelin puolella Ahjonkatua ei ole kevyen liikenteen väylää.

⑦

- Ahjonkadulla sijaitsevat asuinkerrostalot piirtyvät puukoulun taakse.

⑧

- Osuusliike Ahjon liikerakennus (1936) sijaitsee kauempana, kuvan keskellä. Etualalla 2010-luvun täydennysrakentamista.

⑨

ALUE D

↑ Ilmakuva: Hyvinkään karttapalvelu

KAAVATILANNE

Rata-alueella on voimassa asemakaava 01:092 vuodelta 1996, jossa metsikkö on merkitty osaksi rautatiealueen korttelialuetta.

Ratakadun osalla on voimassa asemakaava 02:042 vuodelta 1976, jossa se on merkitty kevyen liikenteen väyläksi.

Koulukortteli rajautuu lounaassa Ratakatuun. Kevyen liikenteen väyläksi vuonna 1997 muutettu Ratakatu on metsäinen ja suojaisa kävelytie, jonka erottaa junaradasta tiheämetsikköinen rinne. Rinne laskeutuu melko jyrkästi alas kohti junarataa. Rinteen peittävä metsikkö tarjoaa miellyttävän näkö- ja meluesteen rautatien ja koulukorttelin välille.

Metsikön pohjoisosassa sijaitsee vuonna 1976 rakennettu kevyelle liikenteelle tarkoitettu Meriluodon-silta, joka ylittää rautatien ja yhdistää rataa ympäröivät alueet toisiinsa.

- Ratakadun kevyen liikenteen väylää rajaavat metsikkö lounaassa ja koulukorttelin puuaita koillisessa.

- Meriluodonsilta (1976) yhdistää rataa ympäröivät alueet toisiinsa.

- Kivikoulun pääsisäänkäynnin ilme Ratakadun suuntaan on juhlava.

3. Arkkitehti Antero Pernaja

3.1 Tuottoisa arkkitehti

Arkkitehti Veli Antero Pernaja syntyi vuonna 1902 Sortavalassa ja kuoli vuonna 1985 Helsingissä. Hänen vanhempansa olivat Kustaa Pernaja ja Amanda Olivia Tuomaantytär Jordas. Antero Pernaja valmistui arkkitehdiksi Helsingin teknillisestä korkeakoulusta vuonna 1927.

Valmistuttuaan Pernaja työskenteli Kulutusosuuskuntien Keskusliiton (KK) rakennusosastolla vuoteen 1934 ja Väinö Vähäkallion toimistossa vuodesta 1934; toimistopäällikkönä ja myöhemmin myös toimiston osakkaana. Rakennushallituksen varatoimisena yliarkkitehtina Vähäkallio toimi vuonna 1945 ja tuli rakennusneuvokseksi vuonna 1945. Pernaja toimi Teknillisen korkeakoulun huoneenrakennusopin professorina vuosina 1951–1965 sekä arkkitehtiosaston johtajana vuodesta 1959. Pernajalla oli oma arkkitehtitoimisto. Pernaja toimi Arkkitehtiliiton varapuheenjohtajana ja oli Valtion teknillisen tutkimuslaitoksen hallituksen jäsen. Pernaja suunnitteli muun muassa koulu-, asuin-, liike-, tehdas- ja voimalarakennuksia sekä asemakaavoja.²⁰

Tuottoisan arkkitehti Pernajan tuotantoa ei ole perusteellisesti kartoitettu. Häneltä ei ole säilynyt piirustuskokoelmaa, eikä työluetteloa ole saatavilla. Alla oleva esittely Pernajan suunnittelemissa rakennuksissa on koostettu useista eri lähteistä, keskeisimpänä Museoviraston verkkopalvelu Finna. Luettelosta on jätetty mainitsematta joukko kohteita. Pernaja on varsin usein suunnittelut rakennuksia yhteistyössä muiden arkkitehtien kanssa. Lisäksi hän on suunnitellut hyvin monentyyppisiä rakennuksia. Edellisistä syistä johtuen on vaikeaa osoittaa Pernajan arkkitehtuurille tyypillisiä piirteitä.

↑ Arkkitehti Antero Pernaja kuvan vasemmassa laidassa.
Kuva: Museovirasto, 1961, Finna

²⁰ Niskanen 2005:359.

3.2 Antero Pernajan suunnittelemia rakennuksia

Valmistuttuaan Pernaja suunnitteli KK:n rakennusosastolla Helsingin Kumpulan siirtolapuutarhamajojen tyyppipiirustuksen (vuosina 1927 ja 1928). Vuonna 1931 valmistui Pernajan suunnittelema Elannon asuin- ja liiketalo osoitteeseen Tehtaankatu 36-Perämiemenkatu 4 ja vuonna 1933 Georg Jägerroosin ja Pernajan suunnittelema asuinkerrostalo osoitteeseen Pääskylänrinne 3-Kulmavuorenkatu 9.

↑ Osuustukkukauppa OTK:n pääkonttori osoitteessa Hämeentie 19.
Kuva: Aarne Pietinen, 1940, Helsingin kaupunginmuseo, Finna

↑ Helsingin Kuvataidelukio, entinen Torkkelin lyseo. Kuva: Constantin Grünberg, 1959, Helsingin kaupunginmuseo, Finna

1930-luvulta 1960-luvun lopulle Pernaja suunnitteli useita merkittäviä rakennuksia Helsingin kantakaupungin keskeisille sijainneille ja yhteiskunnallisesti keskeisille toimijoille.^{21 22} Näihin lukeutuvat muun muassa:

- **OTK:n pääkonttori** (1933) Hämeentien varrella Sörnäisissä, yhdessä arkkitehti Väinö Vähäkallion ja Georg Jägerroosin kanssa.
- **Postipankin pääkonttori** (1943, laajennus 1945) Fabianinkadun ja Pohjoisen makasiinikadun kulmassa (luonnokset arkkitehti Väinö Vähäkallio). Konttoria laajennettiin Pernajan toimesta osoitteessa Unioninkatu 20 (1954) ja osoitteessa Unioninkatu 22 (1969), Pernaja yhdessä arkkitehti Nils-Henrik Sandellin kanssa.
- **Oy Alkoholiliike Ab:n pääkonttori ja keskusvarasto** Salmisaaressa (1940), yhdessä Väinö Vähäkallion kanssa. Pernajalla oli suunnittelussa merkittävä rooli.

²¹ Niskanen 2005.

²² Kivilaakso 2014.

- **Valtion kirjapainotalo** (1952), osoitteessa Eteläinen Rautatiekatu 6, arkkitehti Erkki Huttunen oli mukana suunnittelussa.²³
- **Postisäästöpankin Hakaniemen konttori** (1960), osoitteessa Siltasaarekatu 16-Säästöpankinranta 2, Nils-Henrik Sandellin ja K. A. Pinomaan kanssa.
- **Kansallis-Osake-Pankin pääkonttori** (1962), osoitteessa Aleksanterinkatu 40-Kluuvikatu 4, Nils-Henrik Sandellin kanssa.
- **Toimisto- ja liikerakennus** (1969), osoitteessa Pohjoisesplanadi 29, Nils-Henrik Sandellin kanssa. Nykyinen Kämpin hotellirakennus.

Lisäksi Pernaja suunnitteli *kantakaupunkiin* muun muassa rakennusten korotuksia ja muutoksia: Tullihallituksen talo, Uudenmaankatu 1–5 (1944), Pohjoisranta 4 (1952), Aleksanterinkatu 15 ja Mikonkatu 6 (1955), Domus Litoniin muutokset 1928, 1936 ja 1954.

²³ Bonsdorff & Winterhalter 2014.

↑ Postisäästöpankin konttori Hakaniemessä. Kuva: B. Möller, 1966, Helsingin kaupunginmuseo, Finna

Antero Perna suunnitteli Helsingin kantakaupunkiin myös joitakin kouluja: Torkkelin Lyseon (1942) ja Agricolankatu 1–3:n teknillisen oppilaitoksen korotuksen ja muutoksen (1947), molemmat Torkkelinmäellä.²⁴ Perna on suunnitellut myös Snellmanin ala-asteen lisärakennuksen vuonna 1953 Punavuorenkadun varrelle ja Snellmanin ala-asteen peruskorjauksen vuonna 1957.

Helsingin esikaupunkialueelle Perna oli mukana suunnittelemassa Helsingin Munkkiniemeen As. Oy Perustietä (valm. 1938, os. Perustie 18) ja Suomen ensimmäistä ostoskeskusta, Munkkivuoren ostoskeskusta (1959). Perna osallistui 1940-luvulla myös Malmin lentoaseman rakennusten ja kalusteiden suunnitteluun.²⁵

Muun Suomen osalta Perna on suunnitellut Luvian nuorisoseurantalo Tasalan (1928), Hämeenlinnan Työväen Säästöpankin liike- ja asuintalon (1929), Kaukopään tehtaan laajennuksia Imatralla (1930-l.), Oulu Oy:n sulfaattiselluloosatehdasta (1936), Huvila Nevanlinnan (1936) Lohjalla, Kuitu Oy:n aluetta Jääskessä (1937), Sortavalan postitalon (1942), Stora Enson pääkonttorin (1947) Imatralla, Valkeakosken posti- ja poliisitalon (1948) yhdessä Erkki Huttusen kanssa, Inarin Saamelaiskirkon (1951) yhdessä Inkeri Visannin kanssa, Otantien Lastenkodin Raumalla (1951), Kylmäpihlajan majakan (1953) Kaarina Tammisen kanssa, Pellon kirkon (1953), Nurmijärven Rajamäen tehdasalueen rakennuksia (1954), sekä Stora Enson rakennuksia Lahdessa (1963). Perna on suunnitellut myös muutoksia Pieksämäen maaseurakunnan kirkkoon.

²⁴ Peräinen 2014.

²⁵ Malmin lentoasema...2016.

↑ Antero Pernajan ja Nils-Henrik Sandellin Otaniemeen suunnittelemassa rakennusinsinööriosaston talossa (1959) on hieman samankaltainen katos kuin Hyvinkään yhteiskoulun rakennuksessa. Kuva: Aalto-yliopiston arkisto, Finna

Koulurakennusten osalta Pernaja on muualla Suomessa vastannut muun muassa Karhusaaren Kuntokallion kurssikeskuksen (1940-l.) suunnittelusta, Keravan Anttilan koulun (1957) suunnittelusta, Porvoon lukion peruskorjauksesta ja laajennuksesta 1950-luvulla ja Keravan yhteiskoulun ja Harjulan koulun laajennuksista (1959 ja 1960). Lisäksi Pernajaa on pidetty myös teekkarikyläidean isänä; hän laati vuonna 1938 metsäkaupunkimaisen ehdotuksen teekkarikylästä Meilahteen. Antero Pernaja on, yhdessä Nils-Henrik Sandellin kanssa, myös suunnitellut kohteen Rakentajanaukio 4:ään, Otaniemeen: Teknillisen korkeakoulun rakennusinsinööriosaston talon (1959). Otaniemen rakennuskannan osalta Pernaja osallistui myös geologian tutkimuskeskuksen rakennuksen (1956) suunnitteluun. Otaniemessä myös Lämpömiehenkuja 2 (1962) on Pernajan ja Betonimiehenkuja 3 (1964) Pernajan ja Sandellin suunnittelema. Vantaan Ilpolan koulu (1948) perustuu Antero Pernajan ja Erkki Huttusen allekirjoittamiin rakennushallituksen tyyppipiirustuksiin.²⁶

²⁶ Riksmä 2017:15.

3.3 Antero Pernajan Hyvinkäälle suunnittelemat koulut

Hyvinkäälle Antero Pernaja on Aseman koulun (1954) lisäksi suunnitellut Puolimatkan koulun (valm. 1952), Hyvinkään koulun (1955), Hyvinkään yhteiskoulun (1956) ja Nopon koulun (1961).²⁷ Pernajan suunnittelemissa koulurakennuksista kolme sijaitsee saman, pitkän kadun varrella. Pernaja oli ennen kouluhankkeita suunnitellut Hyvinkäälle arkkitehti Väinö Vähäkallion kanssa myös entisen maalaiskunnan virastotalon (1940), osoitteessa Hämeenkatu 8. On mahdollista, että hänet tämän hankkeen sekä aiempien koulusuunnitelmien ansiosta palkattiin suunnittelemaan myös Hyvinkään koulurakennuksia. Hyvinkään 1950-luvun ja 1960-luvun alun kouluista kaikki eivät kuitenkaan ole Antero Pernajan suunnittelema: Hämeenkadun koulu (arkkitehtitoimisto Hytönen & Luukkonen, 1950), Härkävehmaan koulu (arkkitehti Jorma Järvi, 1960), Pohjoispuiston koulu (arkkitehdit Maija ja Keijo Petäjä, 1961) ja Sveitsinrinteen koulu (arkkitehdit Jorma Järvi & Raimo S. O. Valjakka, 1961).

Keski-Uudenmaan maakuntamuseo²⁸ on vuonna 2003 tehnyt vertailun Pernajan Hyvinkäälle suunnittelemissa koulujen arkkitehtonisista ja kaupunkikuvalisista arvoista. Aseman koulu nostettiin vertailussa esille säilyneisyytensä ja arkkitehtonisen laatunsa takia. Moni-ilmeisen massoitellun ja 1950-luvun arkkitehtonisen muotokielen todettiin luovan kodikkaan oppimisympäristön. Koulua pidettiin myös kaupunkikuvalisesta erittäin merkittävänä ja arkkitehtuuriltaan hyvin harkittuna. Lisäksi se oli Pernajan Hyvinkäälle suunnittelemissa kouluista parhaiten – yksityiskohtia myöten (muun muassa alkuperäiset valaisimet ja ovet vetimineen) – säilynyt.²⁹

27 Lausunto Hangonsilta II -asemakaavan...2018

28 Saresto 2003.

29 Härö & El Harouny 2019.

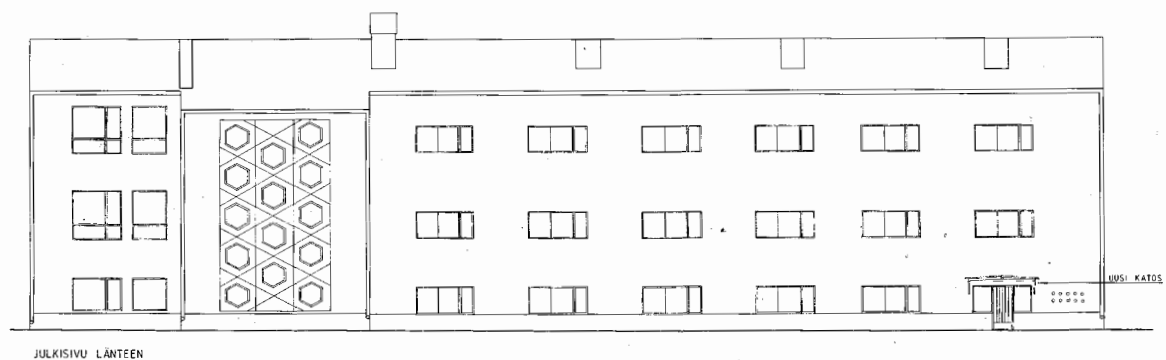
PUOLIMATKAN KOULU

SUUNNITTELIJA	Arkkitehti Antero Pernaja
VALMISTUMIS- VUOSI	1952
PINTA-ALA	7936 m ² (kokonaispinta-ala sisältäen laajennusosan)
OSOITE	Uudenmaankatu 73, 05830 Hyvinkää
ASEMAKAAVA	Koulun voimassa oleva asemakaava 07:014 on vahvistettu 28.11.1955. Kaavan ovat laatineet kauppalangeodeetti Paavo Laitila ja kauppalanarkkitehti Risto Sammalkorpi. Tontti on merkitty yleisen rakennuksen tontiksi. Rakennusta ei ole suojeltu.

Puolimatkan koulu sijaitsee Hyvinkään keskustajaman eteläosassa osoitteessa Uudenmaankatu 73. Rakennus on sijoitettu tontin takaosaan. Koulurakennus on keltaiseksi roiskerapattu tiilirakennus, jossa on rakennusosasta riippuen yhdestä kolmeen kerrosta. L:n muotoinen rakennus koostuu kahdesta perusosasta, joista toinen on 1980-luvulla tehdyn laajennuksen myötä taitettu.

Rakennuksessa on Aseman kivikoulun tavoin punainen, tiilipintainen harjakatto, monikulmaisia ikkunoita (14 ikkunan ryhmä kuusikulmaisia ikkunoita porrashuoneessa) ja vale-elementtiseinä. Ikkunoiden muodot ja koot vaihtelevat rakennuksen eri osissa – kuten Aseman koulussa. Pääsisäänkäynnin katoksen pilareissa on Aseman kivikoulun tavoin käytetty liuskekiveä, mutta vain viiruina. Pääsisäänkäynnin katoksessa on lisäksi Aseman kivikoulun kanssa yhteneväisesti käytetty pyöreitä, kattoon upotettuja valaisimia. Katosta on myöhemmin laajennettu alkuperäistä arkkitehtuuria peittäen.

Rakennuksen toisen ja kolmannen kerroksen pohjaratkaisu perustuu sivukäytävämalliin, ensimmäinen kerros osittain. Myös Aseman kivikoulussa on

↑ Puolimatkan koulun vuoden 1978 julkisivupiirustus.
Kuva: Hyvinkään kaupungin tilakeskuksen arkisto

hyödynnetty sivukäytävämallia. Aseman kivi­koulusta poikkeavia erityispiirteitä Puolimatkan koulussa ovat ryhmä pieniä pullonpohjaikkunoita, kaksi ranskalaista parvekettä, erkkeri pääsisäänkäynnin yläpuolella sekä suuri, puisin puittein kahteenkymmeneen osaan jaettu ikkunapinta pääsisäänkäynnin vierustalla. Lisäksi Penttilä­kadun puolella räystäs on 1920-lukulaisvai­kutteinen.

Rakennusta on laajennettu merkittävästi: 1990-luvulla arkkitehti Atte Hohdin suunnitelman mukaan ja vuonna 2005 Perko ja Rautamäki Oy:n suunnitelman mukaan.³⁰ Vanhan koulurakennuksen ja uudisrakennuksen ja väliin muodostuu suojaisa piha. Puolimatkan taitekattoinen puukoulu (valmistunut 1917) on purettu 1970-luvulla. Purettu kansakoulurakennus sijaitsi laajennusosan paikalla.

Keski-Uudenmaan maakuntamuseo kuvaa Puolimatkan koulua seuraavasti³¹: ”Puolimatkan koulun 1980-luvulla tehty laajennus on sovitettu erittäin hyvin vanhan osan arkkitehtuuriin. Porrashuoneen ikkunasommitelma on hieno koristeellinen yksityiskohta rakennuksen itäpuolella. Sen sijaan muutetut ovien katokset eivät edusta parhainta suunnittelua. Etenkin pääsisäänkäynnin yhteyteen rakennettu katoksen laajennus hämärtää muutoin edustavaa 50-luvun koulurakennuksen arkkitehtuuria. Molempien koulujen (Puolimatkan koulu ja Hyvinkäänkylän koulu)

sisätilojen suunnittelua on säädellyt melko tiukka tilaohjelma.”

Puolimatkan koulusta ei löydetty alkuperäisiä pohjapiirustuksia. Myöhemmissä muutospiirustuksissa Puolimatkan koulun *kellariin* on merkitty polttoainevarasto, kattilahuone, pumpput (myöhemmin sähköhuone), varastotiloja (osa muutettu myöhemmin puku-, pesuhuone- ja saunatiloiksi), oppilaiden ja opettajien puku- ja suihkuhuoneet, kerhohuoneita (myöhemmin puutyötiloja ja maalaamo), terveydenhoitajan ja puheopettajan huone (myöhemmin kone-sali), sauna (myöhemmin purunpoistotila), pesuhuone ja pukuhuone sekä wc:t, joista vain tyttöjen wc-tilaan on käynti sekä sisältä että ulkoa.

Ensimmäiseen kerrokseen on merkitty aula, voimistelu- ja juhlasali näyttämöineen, urheiluvälinevarastoinen ja tuolivarastoinen, ruokasali ja keittiötilat mukaan lukien emännän huone ja kylmävarasto, terveydenhoitajan ja psykologin vastaanottotilat odotushuoneineen, wc, henkilökunnan sosiaali­tilat sekä vahtimestarin huone. Ruokasalia on ilmeisesti myöhemmin laajennettu luokkien ja varastotilojen paikalle. *Toiseen kerrokseen* on merkitty luokkia, opetusvälinevarasto sekä käyttötarkoitukseltaan muutettavia tiloja: rehtorin huone (aiempi opettajien huone), monistus- ja materiaali­huone (aiempi kanslia), tv-keskus-radiolaitteet (aiempi opetusvälinevarasto) ja opettajien huone (aiempi luokkahuone). *Kolmanteen kerrokseen* on merkitty luokkia ja opetusväline­tila.

30 Hyvinkään keskustaajaman...2011.

31 Saresto 2003.

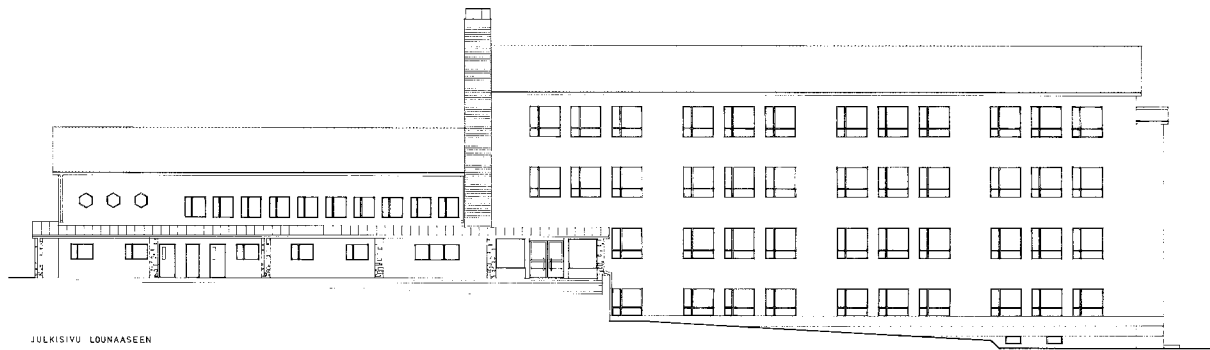

HYVINKÄÄNKYLÄN KOULU

SUUNNITTELIJA	Arkkitehti Antero Pernaja
VALMISTUMIS- VUOSI	1955
PINTA-ALA	3925 m ²
OSOITE	Uudenmaankatu 169, 05840 Hyvinkää
ASEMAKAAVA	Koulun voimassa oleva asemakaava 17:022 on vahvistettu 16.3.1990. Asemakaavan ovat laatineet kaupungingeodeetti Pertti Virtanen ja asemakaava-arkkitehti Keijo Planman. Kortteli on merkitty kaavamerkinnällä Y0, opetustoimintaa palvelevien rakennusten korttelialue. Rakennusta ei ole suojeltu.

Hyvinkäänkylän koulu sijaitsee Hyvinkään keskustaajaman ulkopuolella Hyvinkäänkylässä osoitteessa Uudenmaankatu 169. Rakennus on sijoitettu tontin etuosaan. Koulurakennus on vaaleanruskeaksi roiske-
rapattu tiilirakennus, jossa on rakennusosasta riippuen yhdestä neljään kerrosta. T:n muotoinen rakennus koostuu kahdesta suorasta perusosasta, joista toinen on rakennettu myöhemmin. Rakennuksessa on punainen, tiilipintainen harjakatto. Tiilipintainen piippu on Aseman kivikoulun tavoin typistetty. Ikkunoiden muodot ja koot vaihtelevat Aseman kivikoulun tavoin rakennuksen eri osissa.

Koristeikkunoina on kolmen ikkunan ryhmä kuusikulmaisia ikkunoita sekä kolmen ikkunan ryhmä viisikulmaisia ikkunoita; koristeikkunoiden ryhmä on ratkaisuna Pernajan Hyvinkään kouluarkkitehtuurille

↑ Hyvinkäänkylän koulun julkisivupiirustus vuodelta 1979, jossa lisäsiipeä ei ole vielä rakennettu. Kuva: Hyvinkään kaupungin tilakeskuksen arkisto

tyypillinen ja esiintyy myös Aseman kivikoulussa. Koulun pääkerroksissa on samoin Pernajan Hyvinkään 1950-luvun kouluille tyypillisesti sivukäytäväratkaisut. Hyvinkäänkylän puukoulu (valmistunut 1891) on yhä olemassa ja sijaitsee samassa pihapiirissä. Kivikoulun ikkunoissa on viitteitä vanhaan koulurakennukseen; toisaalta muoto on myös 1950-luvun rakennusten koristeikkunoille tyypillinen. Ikkunoiden osalta huomioitavaa on myös ikkunanpuitteiden epäsymmetrisyys.

Keski-Uudenmaan kaupunginmuseo kuvaa Hyvinkäänkylän koulua seuraavasti³²: ”Hyvinkäänkylän luokahuoneiden ikkunat on vaihdettu ja rappaus osittain uusittu. Koulun sisätiloissa on myös tehty jonkin verran sellaisia muutoksia, jotka vähentävät koulun alkuperäisyyttä ja arkkitehtonista arvoa.”

Hyvinkäänkylän koulusta ei löydetty alkuperäisiä pohjapiirustuksia. Myöhemmissä pohjapiirustuksissa Hyvinkäänkylän koulun *pohjakerrokseen* on merkitty kirjasto, varastotiloja, kattilahuone, öljysäiliö, painesäiliö, lämmينilmakoje, sähköhuone, sauna, pesutupa ja pukuhuone sekä wc:t, joihin käynti on ulkoa. Koulun *ensimmäiseen kerrokseen* on merkitty voimistelu- ja juhlasali näyttämöineen, pukuhuoneineen ja tuoli- ja telinevarastoineen, lääkärin vastaanotto, tyttöjen käsityöluokka, ruokailutiloja, opetuskeittiö ja astianpesuhuone, kodinhoitohuone, pesutupa sekä silitys- ja mankelihuone. Koulun *toiseen kerrokseen* on merkitty luokkia, luonnontieteen luokka, kokoelmatila sekä opettajien huone. *Kolmanteen kerrokseen* on merkitty luokkia.

32 Saresto 2003.

HYVINKÄÄN YHTEISKOULU

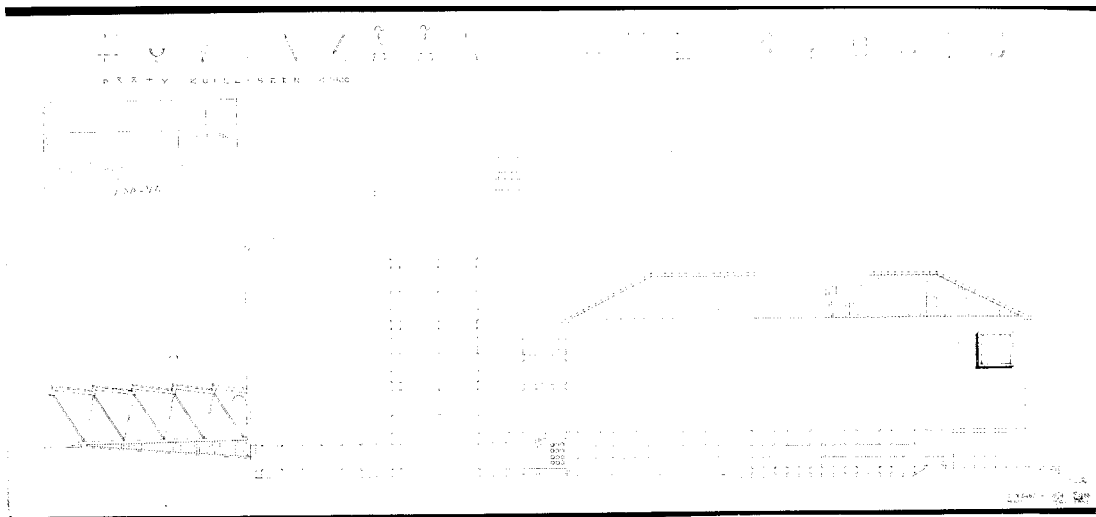
SUUNNITTELIJA	Arkkitehti Antero Pernaja
VALMISTUMIS- VUOSI	koulurakennus 1956, lisärakennus 1959
PINTA-ALA	5188 m ² / ei tiedossa
OSOITE	Uudenmaankatu 17, 05800 Hyvinkää
ASEMA- KAAVA	Koulun voimassa oleva asemakaava 06:063 on vahvistettu 19.10.1978. Kaavan ovat laatineet kaupungingeodeetti Paavo Laitila ja asemakaava-arkkitehti Keijo Planman. Kortteli on merkitty opetustoimintaa palvelevien rakennusten korttelialueeksi. Rakennusta ei ole suojeltu.
ASEMA- KAAVOITUS	Hyvinkään yhteiskoulun tontille ja Vanhankirkonkujalle laaditaan asemakaavamuutosta, jonka tavoitteena on tutkia mahdollisuutta alueen käyttötarkoituksen muuttamiseen ja uusien asuntojen, palveluasuntojen, hoivakodin ja liiketilojen rakentamiseen sekä rakennusoikeuden lisäämiseen.

Hyvinkään yhteiskoulu sijaitsee lähellä keskustaa osoitteessa Uudenmaankatu 17. Rakennus on sijoitettu tontin etuosaan ja se rajautuu katutilaan, mutta ei sijaitse kiinni katulinjassa. Koulurakennus on vaaleaksi roiskerapattu tiilirakennus, jossa on rakennusosasta riippuen yhdestä neljään kerrosta. L:n muotoinen rakennus koostuu kolmesta perusosasta. Rakennuksessa on punainen tiilipintainen harjakatto. Ikkunoiden alla on valkoisiksi rapatut, sileät väripinnat. Sisäpihan puolella on suuri horisontaalinen, juhlasaliin antava ikkunapinta.

Koulun pääsisäänkäynnin edustalla on erityinen sirorakenteinen, rakennukselle leimaa antava sisäänkäyntikatos.³³ Katos on betonirakenteinen ja siinä on metalliset kannattimet. Katos jatkuu piirustuksissa myös rakennuksen sisään. Hieman vastaavanlainen katos on Rakentajanaukio 4:n rakennuksessa (Antero Pernaja & Nils-Henrik Sandell, 1959), Otaniemessä. Aseman kivikoulussa pääsisäänkäynnin katos on Hyvinkään yhteiskoulun sisäänkäyntikatoksen tavoin korostettu, mutta Hyvinkään yhteiskoulun katos on sitä modernimpi. Hyvinkään yhteiskoulun pohjaratkaisu on yhdistelmä keski- ja sivukäytävämallista; kerrokset ja kerrosten eri osat eroavat ratkaisun suhteen. Rakennuksessa on erikseen sekä voimistelusalit että juhlasali.

Tontilla sijaitsi ennen koulun rakentamista puurakennuksia, jotka purettiin rakentamisen myötä. An-

³³ Hyvinkään keskustaaajaman...2011.

↑ Hyvinkään yhteiskoulun alkuperäinen julkisivupiirustus vuodelta 1955. Kuva: Hyvinkään kaupungin tilakeskuksen arkisto

tero Pernaja on suunnitellut myös pihalle sijoittuvan, koulurakennuksesta ulkonäöltään täysin poikkeavan, ulkoa käsin tarkasteltuna kolmiosaisen rakennuksen. Hyvinkään yhteiskoulun rakennusta on jatkettu vuonna 1984 Atte Hohdin suunnitelman mukaisesti.³⁴ Uudenmaankadun toisella puolella on säilynyt Hyvinkään yhteiskoulun vanha kivrakennus Taidetalo, mutta kivistä vieressä sijainnut puukoulu on purettu 1960-luvulla.

Keski-Uudenmaan maakuntamuseo näkee rakennuksella kaupunkikuvallista merkitystä³⁵: ”Hyvinkään yhteiskoulu on sijainniltaan kaupunkikuvallisesti erittäin merkittävä. Koulurakennus on nivoutettu kaupunkikuvaan hienosti, rakennuksen pitkä runko on Uudenmaankadun suuntainen ja rakennus rajaa katutilaa. Suojaisa piha aukeaa rakennuksen itäpuolella. Kadun puolella pääsisäänkäyntiä on korostettu pitkällä sahakattoisella katoksella ja liuskekiviportaalla. Julkisivussa ikkunoita on korostettu niiden alapuolisilla mineriittilevyillä. Rakennus henkii jo 1960-lukua muillakin materiaalivalinnoillaan: sisäänkäyntien linoleumilattiat, muoviset portaiden käsihoiteet. Yksityiskohtia on nostettu esiin arkkitehtonisena aiheena, esim. ulko-ovien pyöreät pikkuikkunat. Rakennus on erittäin hyvin säilynyt alkuperäisessä asussaan.

ELY-keskus näkee Hyvinkään yhteiskoulun rakennuksella rakennus- ja kulttuurihistoriallista arvoa³⁶:

”Hyvinkään yhteiskoulun rakennus edustaa aikakautensa arkkitehtonisia ihanteita. Koulurakennus kuvastaa pelkistettyine julkisivuineen ja harkittuine detaljeineen 1950-luvun suunnitteluihannetta. Aika-

kauden arkkitehtuurille on tyypillistä kattotiilillä vuoratut satulakatot, tasajaoiin toteutetut ikkuna-avaukset sekä yhtenäiset rapatut julkisivut huolellisesti detaljoituin sisäänkäynnein ja katoksin. ELY-keskus katsoo, että tähän asti kertyneen tiedon valossa Hyvinkään yhteiskoulun rakennuksella on paitsi laadukkaan ajalleen tyypillisen pelkistetyn kouluarkkitehtuurin ja ansioituneen koulusuunnittelijan lisäksi kulttuurihistoriallista arvoa jälleenrakennuskauden suurten ikäluokkien opetustoiminnan järjestämiseen liittyvänä koulurakennuksena.”

Hyvinkään yhteiskoulun *kellariin* on alkuperäispiirustuksissa sijoitettu muun muassa polttoainevarausto, pannuhuone, pumpput, sähköhuone, juurikas- ja perunavarastot ja perkaushuone, pukuhuone, sauna sekä käymälät, joihin on pääsy sekä ulkoa että sisältä. *Pohjakerrokseen* on sijoitettu voimistelusalivarasto-, pukuhuone- ja suihkutiloineen, yksi luokka, suuri kerhuhuone ruokasalin yhteydessä, keittiö, pesutupa kodinhoito- ja ruokailuhuone, opetuskeittiö, poikien käsityöluokka lauta- ja valmiiden töiden varastoineen sekä talonmiehen asunto. *Ensimmäiseen kerrokseen* on sijoitettu vaatehalli, juhlasali näyttämöineen, tuoli- ja telinevarastoineen ja opettajan pukuhuoneineen, luokkia sekä kirjasto. *Toiseen kerrokseen* on sijoitettu tyttöjen käsityöluokka, piirustussali, luokkia, kanslia, rehtorin huone ja arkisto sekä opettajien huone, jonne opettajille on varattu myös tupakkahuone. Kolmanteen kerrokseen on merkitty luokkia sekä laboratorioluokka ja luonnonopinluokka opetusvälinevarastoineen ja kartta- ja kokoelmahuoneineen sekä maantieteen ja luonnonhistorian luokka. *Ullakolle* on sijoitettu kartta- ja kokoelmahuone, tauluvarasto sekä valokuvalaboratorio.

34 Hyvinkään keskustaajaman...2011.

35 Saresto 2003.

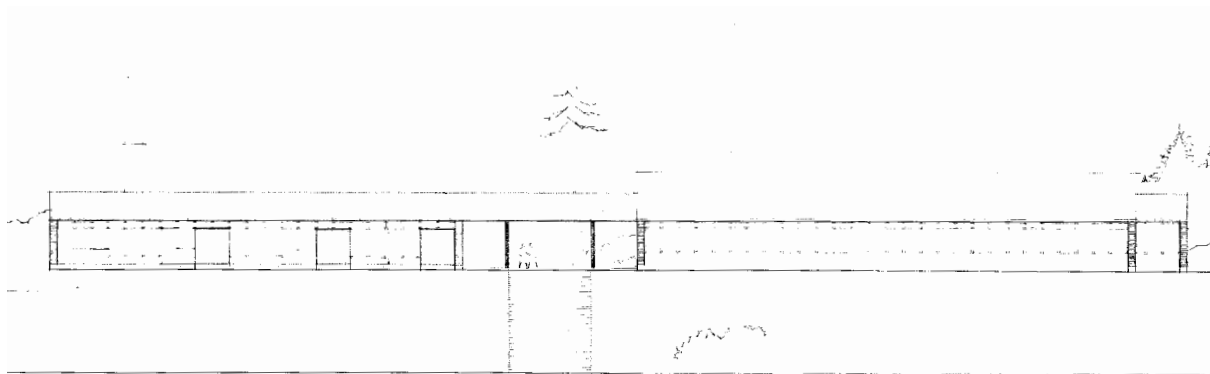
36 Suni & Autere 2018.

NOPON KOULU

SUUNNITTELIJA	Arkkitehti Antero Perna
VALMISTUMIS- VUOSI	1961
PINTA-ALA	925 m ²
OSOITE	Nopon koulukuja 9, 05620 Hyvinkää
ASEMA- KAAVA	Alueella on voimassa Nopon osayleiskaava, jossa koulun tontti on merkitty kaavamääräystunnus Y:llä, yleisten rakennusten alue. "Kullekin rakennuspaikalle saa rakentaa julkisen hallinnon ja palvelujen laitoksia sekä tarpeellisia talousrakennuksia. Rakennuspaikalle tulevien rakennusten yhteenlaskettu kerrosala saa olla enintään 1500 m ² . Rakennusta ei ole suojeltu.

Nopon koulu sijaitsee Hyvinkään maaseudulla, osoitteessa Nopon koulukuja 9. Koulu on sijoitettu korkean rinteeseen harjanteelle, jolle johtaa lounaan puolelta jyrkät portaat. Koulu sijaitsee tontin keskiosassa. Koulurakennus on modernistinen, vahvasti horisontaalinen, yksikerroksinen rakennus. Rakennuksen arkkitehtuuri poikkeaa voimakkaasti muiden Antero Pernan Hyvinkäälle suunnitteleminen koulurakennusten arkkitehtuurista. Rakennus koostuu kahdesta samansuuntaisesta siivestä, joiden välissä on kuudella betonisella pylväällä tuettu katos ja molempiin suuntiin avautuva, betonilattiatuinen ulkotila. Toinen siivistä on toista leveämpi. Julkisivussa on käytetty punaista tiiltä, harmaaksi rapattua betonia, vihreää verhoilulevyä, valkoiseksi maalattua lautta sekä aaltoasbestisementistä tehtyä kourulevyä. Rakennuksessa on punainen, peltipintainen, kahteen suuntaan laskeva pulpettikatto. Ikkunarivistö on nauhamainen. Ikkunoiden muodot ja koot vaihtelevat rakennuksen eri osissa. Rakennuksessa on tiilinen piippu. Koulu on suunniteltu kolmi-luokkaiseksi ala- ja yläkouluksi.

↑ Nopon koulun alkuperäinen julkisivupiirustus vuodelta 1959. Kuva: Hyvinkään kaupungin tilakeskuksen arkisto

↓ Koulun julkisivua koristaa pitkä nauhaikkuna.

Nopon koulun *kellariin* on alkuperäispiirustuksissa sijoitettu muun muassa kattilahuone, polttoainevarasto, sähköhuone, talouskeittiö, varasto, askarteluhuone, puku- ja pesuhuoneet ja sauna. Rakennuksen pihalle on alkuperäispiirustuksissa sijoitettu aittoja. *Oppilassiivessä* luokkahuoneet ja muut tilat asettuvat keskikäytävän ympärille. Alkuperäispiirustuksissa erikoisluokkatiloihin lukeutuu voimistelu- ja veistosali sekä kerho- ja kirjastohuone. Koulukeittiö on luokkien läheisyydessä. Lisäksi oppilassiivessä on varastotilaa opetusvälineille ja puutavaralle. Tyttöjen vessaan on pääsy sekä sisältä että ulkoa, poikien vessaan vain ulkoa. *Opettajasiiveen* on alkuperäispiirustuksissa sijoitettu kanslia, opettajien huone ja kaksi asuntoa.

4. Puukoulu

4.1 Koulun rakennuttaja ja rakentaminen

Hyvinkään ensimmäinen koulu perustettiin Hyvinkäänkylään vuonna 1874. Aseman koulu puolestaan aloitti toimintansa vuonna 1894, kun Hyvinkäänkylässä sijainneen koulun koettiin sijaitsevan liian kaukana.³⁷ Koulu toimi alkuun Erkylän kartanon hollituvaksi rakennetussa talossa, josta koulun käyttöön vuokrattiin kaksi huonetta ja keittiö.³⁸ Rakennus sijaitsi entistä poliisitaloa vastapäätä Hämeenkadun ja Kauppalan kadun kulmassa.³⁹ Koulu oli suomenkielinen yksityiskoulu.

Koulutalo kävi ahtaaksi vuosisadan vaihteessa. Uudeksi koulukiinteistöksi ostettiin vuonna 1899 kauppias Karl Viktor Tilanderin kaksikerroksinen asuintalo (purettu 1950-luvulla), joka sijaitsi koulun nykyisen kiinteistön alueella. Toiminta uudessa koulutalossa alkoi vuonna 1900. Samalla Aseman koulusta tuli kunallinen koulu ja ruotsinkielisen johtokunnan tilalle muodostettiin suomenkielinen johtokunta.⁴⁰

Nopean väestönkasvun ansiosta Hyvinkäällä tuli jälleen tarvetta uudelle koulutalolle. Aseman koulun nykyinen puurakennus rakennettiin vuosina 1910–1913 kahdessa osassa. Koulun rakennutti Nurmijärven kunta vuoden 1898 piirijakoasetuksen velvoittamana.⁴¹ Rakennuksen kaakkoispääty sijoittui Ahjonkadun varteen.

37 Niittylä et al. 1984.

38 Castrén et al. 1994.

39 Castrén et al. 1994.

40 Niittylä et al. 1984.

41 Hautala 1951:183-187.

↑ Aseman koulun vanha rakennus, Tilanderin talo. Rakennus oli alun perin asuintalo, mutta se ostettiin koulukäyttöön vuonna 1899. Puukoulun rakentamisen myötä Tilanderin talo siirtyi opettajien asuntolaksi, jona se toimi vuodesta 1910 aina 1950-luvulle saakka. Kuva: Tuntematon kuvaaja, 1902, Hyvinkään kaupunginmuseo, Finna

↑ Tilanderin taloa puretaan vuonna 1956. Kuva: Foto-Juhani, 1956, Hyvinkään kaupunginmuseo, Finna

4.2 Suunnittelija ja suunnitteluratkaisu

↑ Aseman puukoulun suunnittelija, ratamestari Johan Emil Hildén, eturivissä kolmas oikealta. Kuva: Suomen Rautatiemuseo, Finna

Aseman puukoulun rakennuksen suunnitteli koulun johtokunnan jäsen, ratamestari Johan Emil Hildén VR:n rakennustoimistosta.⁴² Aseman koulussa oli runsaasti VR:n työntekijöiden lapsia.⁴³ Koulun oltua toiminnassa muutamia vuosia, se kävi ahtaaksi. Puukoulua ei kuitenkaan haluttu enää laajentaa, vaan vuonna 1916 perustettiin uusi Puolimatkan koulu toisaalle.⁴⁴

Aikakauden puiset maalaiskansakoulut suunniteltiin varsin usein tyyppipiirustusten pohjalta. Mallipiirustuksia oli tätä ennen hyödynnetty kansakoulujen suunnittelussa Ruotsissa. Suomessa ensimmäinen mallikirja julkaistiin vuonna 1892 (arkkitehdit G. E. Asp & Josef Stenbäck), minkä jälkeen mallikirjoja

julkaistiin ainakin vuosina 1904 (arkkitehti Yrjö Sadeniemi), 1907 (arkkitehdit Valter Jung, Gustaf Strengell, Jarl Ekelund ja Birger Brunila) ja 1910 (arkkitehti Yrjö Sadeniemi). Suosituksi muodostui etenkin arkkitehti Yrjö Sadeniemen (1869–1951) vuonna 1910 laatima joustava mallipiirustussarja.⁴⁵ Tämä saattoi olla myös Aseman koulun puurakennuksen lähtökohtana.

Hyvinkäällä Hämeenkadun jugend-koulu (1907) on suunniteltu Sadeniemen tyyppipiirustusten pohjalta.⁴⁶ Aseman puukoulu mainitaan rakennetun VR:n rakennustoimistossa laadittujen piirustusten mukaan⁴⁷, mutta lähtökohtia näille piirustuksille ei tiedetä, sillä piirustukset eivät tiettävästi ole säilyneet. Aseman

42 Niittylä et al. 1984.

43 Junnila 1988:433.

44 Niittylä et al. 1984.

45 Lilius 1982:123–130.

46 Hyvinkään keskustaajaman...2011.

47 Hyvinkään keskustaajaman...2011.

↑ Aseman puinen koulu vuonna 1923. Julkisivu on vielä vuoraamatta. Kuva: Tuntematon kuvaaja, Hyvinkään kaupunginmuseo, Finna

↓ Vuonna 1932 julkisivut oli vuorattu kaultaaltaan. Kuva: Tuntematon kuvaaja, Hyvinkään kaupunginmuseo, Finna

↑ Aseman koulun rakennus ja Tilanderin talo sitä vastapäätä hieman kuvan keskikohdasta vasemmal-
le. Matalaa modernia rakentamista on noussut puutalojen rinnalle muutoin metsäiseen maisemaan.
Kuva: Tuntematon kuvaaja, 1938–1939, Hyvinkään kaupunginmuseo, Finna

puukoulussa on piirteitä Sadeniemen vuoden 1910 tyyppipiirustuksista⁴⁸ esimerkiksi väliovien yläpuitteiden koristeaiheiden sekä harjan koristeaiheen osalta. Lisäksi niin kutsuttu ”raittiin ilman hajoittaja”, eli rakennusaikainen, vaakasuuntainen kanava, jonka kautta raitis ilma johdettiin luokkatilaan, on Yrjö Sadeniemen kehittämän mallin mukainen.⁴⁹ Taidetta kouluihin -yhdistyksen vuonna 1907 julkaisemia tyyppipiirustuksia⁵⁰ ei voi kuitenkaan pitää Aseman puukoulun esikuvina. Täysin Aseman puukoulua vastaavaa huonejakoa ei löydy myöskään vuoden 1892 mallikirjasta.

Rakennuksen suunnittelija, rakennusmestari Johan Emil Hildén syntyi 3.4.1870 Hausjärvellä. Hän valmistui Helsingin teollisuuskoulusta vuonna 1903. Ennen valmistumistaan Hildén toimi työnjohtajana rautatieläisten kivitatorakennuksella Pasilassa ja

valmistuttuaan Hyvinkäällä ensin rataesimiehenä, varatoimisena ratamestarina ja nuorempana ratamestarina (1905-) sekä vuodesta 1918 vanhempana ratamestarina.⁵¹

Opetus keskeytyi Aseman puukoulussa kausittain sisällissodan aikana.⁵² Sisällissodan aikana koulussa on ollut vankileiri, johon oli koottuna punaisten puolella taistelleita naisia.⁵³ Toisen maailmansodan aikana puukoulussa oli sotilasmajoitusta, josta se vapautui vuonna 1944. Koulu oli sodan aikana evakossa, muun muassa kirkkoherra Pastisen huvilassa, sitten omassa talossa vuorolukua käyttäen, eli koulua käytiin aamu- ja iltavuoroissa.⁵⁴ Talossa toimi sodan aikana myös inkeriläispakolaisten kokoamisleiri.⁵⁵ Koulussa on ollut myös iltakäyttöä.

⁵¹ Tolonen 1930: 120–121.

⁵² Junnila 1988.

⁵³ Laakso 2003.

⁵⁴ Niittylä et al. 1984.

⁵⁵ Junnila 1988:434.

⁴⁸ Sadeniemi 1910.

⁴⁹ Oker-Blom 1910:132.

⁵⁰ Piirustuksia maalauskansakoulujen rakennuksiin 1907.

4.3 Muutokset

Alkuun, vuonna 1911, puisessa koulurakennuksessa oli vain kaksi luokkahuonetta, eteinen sekä juhlasali. Laajennuksen myötä, vuonna 1913, rakennuksessa oli neljä luokkahuonetta ja tilava juhlasali⁵⁶, joka mainitaan vanhahkossa pohjapiirustuksessa myös nimellä voimistelu- ja veistosali. Muihin tiloihin lukeutuvat opettajan kanslia, varastohuone, välikko sekä kiinteät komerot, joissa on aiemmin ollut uunit. Molemmat eteiset ovat kaksiosaisia. Puisen koulurakennuksen mainitaan olleen valmistuessaan paikkakunnan suurin yksikerroksinen puurakennus. Hirsinen koulu oli aluksi vuoraamaton ja punaiseksi maalattu.⁵⁷

Aseman koulun puukoulu on yksikerroksinen, pitkänomainen, harjakattoinen jugend-rakennus. Rakennus on hirsirakenteinen. Hirsien päällä on vaaleaksi maalattu vaakalaudoitus. Rakennuksessa on huopakatto. Koillispuolella kattoon on puhkaistu yksi ikkuna.

Rakennukseen on sen lounaispuolelta kolme sisäänkäyntiä, joista kahdessa on katettu avokuisti ja näiden keskellä olevassa sisäänkäynnissä umpikuisti tai porstua. Koillispuolelta on aiemmin ollut sisäänkäynnit, mutta ne on korvattu ikkunoilla. Rakennuksen luoteis- ja kaakkoisosan poikkipäädyt ovat selvästi muuta rakennusta leveämmät. Rakennuksen harjat sekä ikkunoiden ja ovien puitelaudoitukset ovat koristeellisia. Ikkunoiden leveys vaihtelee rakennusosan mukaan. Ikkunat on jaettu osiin puisin puittein siten, että ikkunan yläosassa on pienet ja alaosassa suuret ruudut.

Rakennus sijoittuu miltei vastakkain toisella puolelta rataa sijaitsevan Hyvinkään juna-aseman puisten rakennusten kanssa.

Aseman koulun puurakennukseen liittyy Hyvinkään paikallishistorian kannalta merkittävä tapahtuma: koululla päätettiin Hyvinkään kunnan perustamisesta vuonna 1917.⁵⁸ Rakennus on myös yksi Hyvinkään keskustan harvoista 1900-luvun puurakennuksista ja VR:n rautatieläisyhteisön tarpeisiin vastaavan rakentamisen edustajista.⁵⁹ Koulun pihapiiri oli ollut jo ennen koulun rakentamista, 1890-luvulla, kulttuuritahtumien keskuspaikka.⁶⁰

Rakennus varustettiin keskuslämmityksellä vuonna 1955, hieman kivikoulun valmistumisen jälkeen. Rakennukseen asennettiin vesikiertoiset patterit kaikkien ikkunoiden alapuolelle sekä eteisiin sisäänkäyntien yhteyteen.

Keskuslämmityksen myötä puukoulun pönttöuunit poistettiin tarpeettomina. Luokissa olleiden uunien paikalle rakennettiin komerot.

Puukoulun vesikatto ja julkisivut kunnostettiin vuonna 2005. Uuden vesikatteen materiaaliksi valikoitui tumma pelti. Julkisivuverhous listoineen kunnostettiin ja maalattiin.

Koulun ulkoeristystä korjataan jälleen keväällä 2022.

⁵⁶ Niittylä et al. 1984.

⁵⁷ Alanko 1985:51.

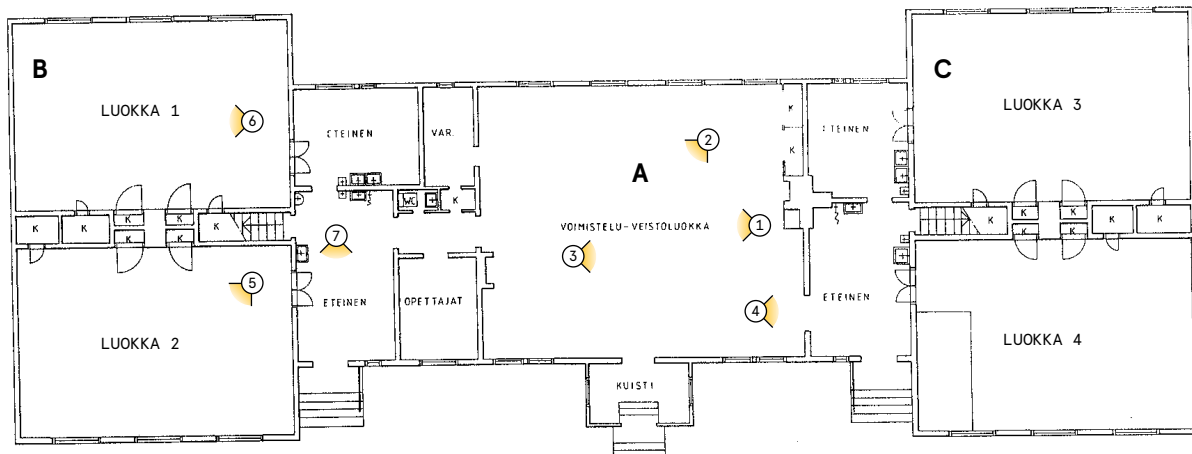
⁵⁸ Nyman 2019.

⁵⁹ Härö & El Harouny 2019.

⁶⁰ Dahlqvist-Solin & Wager 2020.

4.4 Säilyneisyysinventointi

SISÄTILAT

↑ Puukoulun pohjapiirustus vuodelta 1982. Kuva: Hyvinkään kaupunginarkisto

Puukoulu on yksikerroksinen rakennus, jossa on kylmä ullakko. Koulun ensimmäinen rakennusvaihe on valmistunut vuonna 1910. Hyvin pian valmistumisen jälkeen rakennuksen eteläpäätyyn rakennettiin lisäksi kaksi eteistilaa ja luokkahuonetta (luokat 3 ja 4). Rakennus valmistui kokonaisuudessaan vuonna 1913. Tilahahmo on säilynyt vuoden 1913 mukaisena.

A. VOIMISTELU- JA VEISTOLUOKKA

Keskeisin tila rakennuksessa on entinen voimistelutai veistoluokka, joka toimii oleskelu- ja leikkutilana. Tila on korkea ja valoisa. Tilan lounaisella seinällä on sisäänkäynti ja kylmä porstua.

Voimistelu- ja veistoluokan katossa on lautapanelointi, jota reunustaa leveämpi lauta. Katossa on pinta-asenteisia sähköjohtoja ja loisteputkivalaisimia. Porstuan katto on samanlainen kuin salissa.

Salin seinissä on pystypanelointi, jonka korkeus on noin 230 cm. Paneloinnissa on käytetty kahta erilevyistä lautaa. Paneloinnin yläreunassa on koristelista. Seinien yläosassa on maalattua Enso-tapettia ilmeisesti 1930-luvulta. Seinän yläreunassa kulkee leveä seinälista. Lyhyillä kaakkois- ja luoteisseinillä on muuratut ja rapatut palomuurit, joissa on ollut tulisijoina pönttöuunit. Pitkillä koillis- ja lounaisseinillä on useita följareita. Porstuassa seinät on käsitelty kuten salissa.

Salissa on alkuperäinen maalattu puulattia, jonka lankkujen leveys vaihtelee 12,5–15 cm välillä. Jalkalista on suora puulista, joka on maalattu lattian sävyyn. Listan korkeus on 13 cm ja paksuus 2,2 cm.

Tilassa on kuusi suurta ikkunaa, neljä koillisseinällä ja kaksi lounaisseinällä. Ikkunat ovat kaksipuitteiset, puiset ristikkoikkunat, joissa ei ole huuloksia. Tappisaranallisten, sisään-ulos-avautuvien ikkunoiden pinnassa on pitkäsalpa. Ikkunaosat ovat peräisin

1

↑ Voimistelusalin luoteispäädystä näkyy entinen pönttöuunin palomuri.

↓ Voimistelusalin tilahahmo on säilynyt alkuperäisen kaltaisena.

2

↑ Voimistelusalin kaakkoispäädyssä on ovi luokkatiloihin vieviin eteisiin. Ikkunoiden yläpuolella näkyvät myöhemmin asennetut vesiputket.

↓ Voimistelusalin parioven päällä on hattutalista.

1910–30-luvulta, ja niitä on uusittu entistään. Ikkunoiden ulkopuutteet on uusittu. Ikkunoissa on puiset ikkunapenkit, joiden alla on puinen peitelauta. Osassa ikkunoista on merkkejä terveysikkunoista, joiden käyttö oli yleistä rakennusajan koulurakennuksissa.

Salissa on kolme pariovea ja yksi yksilehtinen ovi. Pohjoispäädyn pariovien yläpuolinen ikkuna on levytetty umpeen. Ovet ovat puisia kehysovia, joissa on alkuperäiset, pelkistetyt listat. Pariovien päällä on hattutalista. Ovien saranat ovat alkuperäisiä tappisaranoitaita. Ovien heloitus on eri-ikäistä. Porstuassa on lakattu, viilupintainen varaston ovi, joka on 1940–50-luvulta.

Ikkunoiden alla on kahdenlaisia vesikiertoisia ripapattereita, jotka ovat 1930-50-luvulta. Koska rakennukseen on tuotu keskuslämmitys vasta 1950-luvulla, on 1930-luvun pattereita otettu käyttöön mahdollisesti jostakin toisesta rakennuksesta. Pinta-asenteiset vesiputket ovat 1930-luvulta. Katossa on kaksi puurakenteista, palkkimaista rei'itettyä ilmanvaihtokanavaa, jotka ovat alkuperäisiä. Koillisseinällä on ilmanvaihtoritiä.

Salin pitkällä seinällä on puolapuita ja puisia, kiskoripusteisia kiipeilypylväitä.

B. LUOKKAHUONEET JA ETEISET, LUOTEISPÄÄTY

Kivikoulun puoleiset kaakkoispäädyn luokka- ja eteistilat kuuluvat ensimmäiseen rakennusvaiheeseen. Kaksi luokkatilaa ovat yhteen suuntaan avautuvia ja suorakaiteen muotoisia. Molempiin luokkiin johtaa yksinkertainen eteistila. Tilat ovat matalampia voimistelusalisiin nähden. Tilahahmo on säilynyt alkuperäisenä.

Katto on puupaneloitu, ja se on uusittu 1980-luvulla tai myöhemmin. Panelointia reunustaa lauta, kuten voimistelusalin katossa.

Luokkien ja eteisten seiniä kiertää rintapaneeliverhous, joka on matalampi kuin voimistelusalissa. Rintapaneelin korkeus on 150 senttimetriä. Seinien yläosassa on sekä pystyraitista sekä ruutukuviollista pingotettua puukuitutapettia. Luoteispäädyn tuulikaapin seinät on paneloitu lattiasta kattoon, ja kahdella seinistä on pystypaneelin sijaan vaakapaneeli.

Lattioissa on erilaisia muovimattoja. Sekä luokissa että eteisissä on 80 millimetriä korkea puinen jalkalista. Eteistilassa on jalkalistan lisäksi kapeampi muovinen L-lista.

Ikkunat ovat ominaisuuksiltaan kuten voimistelusalissa. Ikkunoita on uusittu entistään, ja niiden puitteet ovat 1930-luvulta. Tuulikaapin ikkunat ovat yksilasisia.

Luokkien ja eteisten välillä on puiset kehyspariovet, joissa on alkuperäiset, pelkistetyt listat. Ovien yläpuolella on hattulistat. Luokkahuoneissa on kummassakin neljä komeroa, joista kahdessa on kehysovi hattulistoin, ja kahdessa uudempi laakaovi koristelistoin. Komeroitten tilalla on ollut alunperin tulisijoja. Toisessa eteistilassa on poistettu ulko-ovi koillisseinältä.

Luokissa ikkunoiden alla on 1930-luvun vesikiertoiset ripapatterit, jotka on asennettu 1950-luvulla. Eteistilassa on levyripapatteri. Tiloissa on pinta-asenteisia sähköjohtoja ja vesijohtoputkia, sekä pinta-asenteiset, eristetyt lämmönjohtoputket. Tilojen katossa ja seinissä on sähkökouruja. Koillisen luokkahuoneen katossa on voimistelusalin kaltaiset puiset, rei'itetyt ilmanvaihtokanavat, Sadeniemen tyyppipiirustusten mukaan (1910). Luokkien ikkunaseinillä on uudet raitisilman sisäänottoventtiilit. Eteisissä on yhteensä kolme vesipistettä.

C. LUOKKAHUONEET JA ETEISET, KAAKKOISPÄÄTY

Ahjonkadun puoleisen kaakkoispäädyn luokka- ja eteistilat on rakennettu viimeiseksi. Kaksi luokkatilaa ovat luoteispäädyn luokkien kaltaiset, ja molempiin luokkiin johtaa yksinkertainen eteistila. Tilahahmo on säilynyt alkuperäisenä.

Katto on helmiponttipaneelia, joka on 1940–50-luvulta. Kattoa reunustaa koristeellinen kattolista, joka on mahdollisesti alkuperäinen.

Seinäpinnoilla on luoteispäädyn tapaan 150 senttimetriä korkeaa rintapaneelia, ja sen yläpuolella Enso-tapetti.

Luokkien ja eteisten lattioissa on erilaisia muovimattoja.

Ikkunat ovat ominaisuuksiltaan samanlaiset kuin luoteispäädyn luokissa, mutta niiden listat ovat koristeellisemmat. Ulommat puitteet on uusittu. Kaakkoispäädyn tuulikaapin ikkunat ovat yksipuitteiset.

Luokkien ja eteisten välillä on puiset kehyspariovet, joissa on alkuperäiset, pelkistetyt listat. Ovien yläpuolella on hattulistat. Luokkahuoneissa on kummassakin neljä komeroa, joista kahdessa on kehysovi hattulistoin, ja kahdessa uudempi laakaovi koristelistoin. Komeroitten paikalla on aiemmin ollut tulipesät. Toisessa eteistilassa on poistettu ulko-ovi koillisseinältä.

Luokissa ikkunoiden alla on vesikiertoiset ripapatterit 1940–50-luvulta. Eteistilassa on levyripapatteri. Tiloissa on pinta-asenteisia sähköjohtoja ja vesijohtoputkia, sekä pinta-asenteiset, eristetyt lämmönjohtoputket. Tilojen katossa ja seinissä on sähkökouruja. Luokkien ikkunaseinillä on uudet raitisilman sisäänottoventtiilit. Eteisissä on vesipisteitä. Tilassa on aiemmin ollut tulisijat.

→ Luoteisnurkan
luokkahuoneen
(luokka 2) tilajahah-
mo on säilynyt.

→ Koillisnurkan
luokkahuoneen
(luokka 1) katossa
on alkuperäinen
raittiin ilman ha-
joittajaa.

→ Luoteispäädyn
eteistilasta on ovi
luokkahuonee-
seen.

ULLAKKO

Kylmälle ullakolle johtaa kahdet puuportaat pohjois- ja eteläpäädyssä luokkatilojen välissä. Ullakkotilan keskelle ei ole kulkua. Ullakon tilahahmo on säilynyt.

Ullakon kattotuolirakenne on yksinkertainen. Vesikatto tukeutuu lappeensuuntaisiin hirsiiin. Seinien hirsirakenne on näkyvillä. Kaakkoispäädyn seinä on tuettu pilariin vetotangoilla.

Ullakon molemmissa päädyissä luokkien kohdalla on neljä ansaspalkkia, ja voimistelusalin kohdalla kolme ansaspalkkia. Luoteispäädyn ja voimistelusalin kohdalla ansaspalkit ovat keskenään samanlaiset, kaakkoispäädyssä ne ovat matalammat ja yksinkertaisemmat.

Yläpohjan eristeenä on hiekkaa ja turvepehkua. Ullakolla on muuratut, laastitut hormit. Rakennuksessa on edelleen alkuperäinen, painovoimainen ilmanvaihto.

↓ Puukoulun ullakkotila on säilynyt hyvin.

8

↑ Piirustus puukoulun lounaisjulkisivusta vuodelta 1974. Kuva: Hyvinkään kaupungin tilakeskuksen arkisto

Yksikerroksinen, hirsirunkoinen rakennus edustaa tyyliltään jugendia. Rakennusmassa on keskeltä kaapeampi sen päätyihin nähden. Lounaisjulkisivulla on kolme sisäänkäyntiä. Rakennuksen tilahahmo on säilynyt. Rakennuksessa on sovellettu yleistä rakentamistapaa vuoden 1910 kansakoulujen tyyppipiirustuksia mukaillen.

Kattomateriaali on peltiä, ja rakennuksessa on pellitetyt savupiiput. Sisäänkäyntien päällä on uudet pellitetyt katokset, joissa on 2000-luvulta peräisin olevat jalkarännit. Katoksissa ovien vieressä on vinotuet.

Räystäällä on uusi 2000-luvun riippukouru. Syökytorvet ovat pyöreitä.

Julkisivussa on vaakalautaverhoilu. Pitkillä julkisivuilla verhoilu on jaettu vaakalistalla ensimmäisen kerroksen ja ullakon välissä. Verhouksen alaosassa on viistetty koristelista. Tyyppipiirustuksia mukaillen julkisivuverhoilu on tehty kahdessa osassa: ullakokerroksen verhoilu on alkuperäinen, mutta sokkelin ja ullakokerroksen välinen osa on verhoiltu myöhemmin tervapahvilla ja vaakalaudoituksella. Valokuvista nähdään, että verhoilu on tehty vuoden 1923 jälkeen.

Vanhoista valokuvista sekä ylläolevasta piirustuksesta vuodelta 1974 nähdään, että rakennuksen päätykolmioissa olevat lautakoristeet on jossain kohtaa poistettu. Vuonna 2005 julkisivujen kunnostamisen yhteydessä nämä koristeet on rakennettu uudelleen alkuperäisen mallin mukaan.

Rakennuksessa on harmaa graniittisokkeli muotoon leikatuista, lohkopintaisista kiviä. Harkkojen pysty- ja vaakasaumat ovat suoria. Tyyppipiirustusten mukaisesti sokkeli on matalimmillaan noin 50 senttimetriä korkea.

Ikkunat ovat säilyneet.

Ulko-ovet ovat pystypaneloituja, umpinaisia puovia, jotka on uusittu 1970–80-luvulla. Ovet on maalattu vaalean sinivihreiksi.

Sisäänkäynneille johtaa kolme betoniporrasta, joissa on viistetty kiilamainen askelma. Portaiden putkikaide on mahdollisesti 1950-luvulta.

Koillisella julkisivulla on ilmanvaihtorilöitä, joista raitisilma kulkee sisätilojen puoleen ilmanvaihtokanaviin. Luokkien ulkoseinissä on uusia raittiin ilman sisäänottoventtiileitä.

	1910–1913	2022
Yleiskuvaus	Rakennus on yksikerroksinen, puinen jugendrakennus, jossa on kylmä ullakko. Rakennusmassa on leveämpi päädyistään, joissa sijaitsevat luokkatilat.	Rakennuksen hahmo on säilynyt.
Sokkeli	Rakennuksessa on harmaa graniittisokkeli muotoon leikatuista, lohkopintaisista kivihaikoista. Matalimmillaan sokkelin korko on noin 50 senttimetriä.	Sokkeli on säilynyt.
Julkisivut	Julkisivut ovat punaiseksi maalattua hirttä. Julkisivut on verhoiltu kokonaan vuoden 1923 jälkeen; tätä ennen vain ullakon ulkoseinät oli verhoiltu. Lautaverhoilu on vaaleaksi maalattu. Pitkillä julkisivuilla verhoilu on jaettu vaakalistalla kerrosten välissä.	Julkisivut kunnostettu ja maalattu alkupe- räistä lautaverhoilua vastaaviksi vuonna 2005. Päätyihin on tuolloin lisätty alkuperäistä vastaavat lautakoristeet, jotka on jossain kohtaa poistettu.
Räystä	Räystään reunassa kulkee pyöreä riippukouru. Syöksytorvet on kiinnitetty julkisivun pintaan.	Syöksytorvet ja riippukourut on uusittu vesikatteen yhteydessä vuonna 2005.
Katto	Rakennuksessa on harjakatto. Katemateriaalina on tumma huopakate. Katolla on tiilestä muuratut savupiiput.	Katto on säilynyt. Vesikate on uusittu tummalla pellillä vuonna 2005.
Ikkunat	Ikkunat ovat korkeat, puiset ristikkoikkunat, joissa ei ole huulloksia. Kaksipuitteiset tappisaranalliset ikkunat ovat sisään-ulos-avautuvia. Ikkunoiden puuosat ovat valkoisiksi maalatut. Ikkunoiden peitelistat ovat koristeellisia.	Alkuperäisiä ikkunaosia on uusittu entistään. Ikkunoiden ulkopuitteet on uusittu.
Ovet	Rakennuksessa on kolme sisäänkäyntiä lounaisjulkisivulla ja kaksi koillisjulkisivulla. Sisäänkäynneillä on puiset, valkoiseksi maalatut pariovet. Lounaisjulkisivun keskimmaisella sisäänkäynnillä on kylmä pors-tua, muiden sisäänkäyntien yläpuolella on katokset.	Koillisjulkisivun ovet on korvattu ikkunoilla. Ulko- o- vet on uusittu 1970–80-luvulla. Ovet ovat pystypaneloituja, umpinaisia puuovia, jotka on maalattu vaalean sinivihreiksi.
Talotekniikka	Luokkien kohdalla ikkunoiden yläpuolella on raitisil-masäleikköjä.	Luokkien ulkoseiniin on lisätty raitisilmavent-tiileitä.

①

↑ Puukoulun pääjulkisivu lounaaseen.

↓ Toinen pitkistä julkisivuista katsoo koilliseen kohti Kauppalan-
katua. Ahjonkadun pistetalot näkyvät kuvan vasemmassa reu-
nassa.

②

→ Katetut sisäänkäynnit vievät luokkatilojen eteisiin, keskimäinen sisäänkäynti puolestaan voimistelusaliiin.

③

→ Puukoulun luoteinen päätyjulkisivu on rauhallinen.

④

→ Koillisjulkisivulla vanhan oven paikalla on puolikorkea ikkuna.

⑤

5. Kivikoulu

5.1 Koulun rakennuttaja ja rakentaminen

Sodan loppuvaiheessa ja sen jälkeen Hyvinkään asukasmäärä kasvoi nopeasti, suurten ikäluokkien ja runsaan tulomuuton takia; Hyvinkäälle sijoitettiin Karjalan evakkoja muun muassa Viipurin maalaiskunnasta. Hyvinkäälle perustettiin myös useita työpaikkoja ja tarjonneita teollisuuslaitoksia: Koneen hissitehdas vuonna 1942, Helsingin Verkatehdas vuonna 1945 ja VR:n veturikonepaja vuonna 1949. Voimakas väestönkasvu merkitsi samalla oppilasmäärän kasvua. Muutaman vuoden sisään 1950-luvun alussa Hyvinkäälle rakennettiin peräti kolme suurta koulua: Hämeenkadun koulu (1950), Puolimatkan koulu (1952) ja Aseman koulu (1954). Aseman kivikoulun rakennutti Hyvinkään kauppala (perustettu vuonna 1926) ja sen suunnitteli arkkitehti Antero Pernaja. Kauppalangeodeetti Paavo Laitilan laatima asemakaava vahvistettiin 20.4.1954. Koulun vihkiäiset pidettiin vuonna 1955. Sodanjälkeisten suurten ikäluokkien vuoksi kouluja rakennettiin Suomessa paljon, joten ne muodostavat tyypillisen ja tunnusomaisen rakennustyyppin suomalaisessa taajamarakenteessa.⁶¹

Aseman koulun käytössä toiminut tornillinen Tilanderin talo, tai niin kutsuttu Tyynelän huvila, purettiin kivikoulun valmistuttua, vuonna 1956. Tilanderin talo sijaitsi vastapäätä Aseman koulun nykyistä puukoulua pääty Ahjonkadulle päin, varsin lähellä Ahjonkadun ja Ratakadun kulmaa. Rakennus oli toiminut paitsi luokkatiloina, myös opettajien asuntoina.⁶² Aseman koulun nykyisen kiinteistön alueelta purettiin 1950-luvulla Tilanderin talon lisäksi ainakin kahdeksan muuta puurakenteista asuin- ja talousrakennusta.⁶³ Nykyinen Aseman koulun kortteli oli vuonna 1952 jaettuna kahdeksaan tonttiin.⁶⁴

⁶¹ Härö & El Harouny 2019.

⁶² Castren et al. 1994.

⁶³ Niittylä et al. 1984.

⁶⁴ Osoitekartta v. 1952, Hyvinkään kaupungin karttapalvelu.

↑ Kivikoulun alkuperäinen asemapiirros vuodelta 1953.
 Kuva: Hyvinkään kaupungin tilakeskuksen arkisto

Alkuperäinen asemapiirros on vuodelta 1953, josta käyvät ilmi tontin alkuperäiset pihajärjestelyt. Kauppalankatu on merkitty piirrokseen vielä nimellä Keskuskatu, ja Ahjonkatukin on vielä entisellä paikallaan.

Tontin oikeassa alakulmassa näkyy myös Tilanderin talo, joka purettiin vuonna 1956.

5.2 Suunnitteluratkaisu

↑ Aseman kivikoulu pian valmistumisen jälkeen. Kuva: Niilo Ristamo, 1955, Hyvinkään kaupunginmuseo, Finna

Aseman koulun kivinen koulurakennus sijoittuu keskelle suurehkoa tonttia, jonka alueella on muun muassa jalkapallokenttä, pysäköintialue (pohjoisosassa), metsikköä ja leikkialue. Kivikoulu sijoittuu tontille Ratakadun suuntaisesti, ei täysin samansuuntaisesti kuin puukoulu.

Aseman koulu on kapea ja pitkä, vaaleanruskea, roiskerapattu tiilirakennus, jossa on rakennusosasta riippuen yhdestä kolmeen kerrosta. Rakennuksen pääosan aseman puoleisia ulkoseiniä rytmittävät valkoiseksi maalatut klassistiset pilasterit. Rakennuksessa on osin harja- ja osin aumakatot punertavasta tiilestä. Koulurakennus jakautuu viiteen rakennusosaan. Ulkoa rakennuksesta saa monimuotoisen vaikutelman useiden ja eri korkuisten rakennusosien, lukuisten sisäänkäyntien ja sisäänkäyntikatosten sekä muiden yksityiskohtien (paikoin vinoiksi piirretyt seinät, juuresluukut, piippu, pieni parveke, vale-elementtiseinä, sommitelma pieniä kahdeksankulmaisia ikkunoita,

julkisivun ulkopuolelle tuotu käytävä, sisäänvedot pylväikköineen, muut ulkonemat) vaikutuksesta. Ikkuna-aukotukset vaihtelevat kooltaan ja muodoltaan rakennusosasta ja tilatyypistä toiseen, esimerkiksi salissa on yhdellä sivulla rivistö korkeita, kapeita ikkunoita ja toisella sivulla pieniä yläikkunoita. Rakennuksen kaakkoispäädyssä on suurella ikkunapinnalla valaistu portaikko. Vale-elementtiseinät olivat 1950-luvulla tyyppillisiä.⁶⁵ Ne ovat tuttuja esimerkiksi Ragnar & Martta Ypyän Helsinkiin suunnittelemissa Töölön torneista (1954) osoitteessa Hesperiankatu 23–25.⁶⁶ Antero Pernaja ja Ragnar Ypyä tunsivat toisensa ja olivat osallistuneet jopa kilpailuihin yhdessä.⁶⁷ Monikulmaiset ikkunat ovat tuttuja esimerkiksi Hilding Ekelundin suunnittelemaisista Maunulan kansakoulusta (piirrokselta 1949).

⁶⁵ Mäkiö 1994:62.

⁶⁶ Makkonen 1998:70.

⁶⁷ Ragnar Ypyä s.a.

↑ Aseman kivikoulu kuvattuna etelästä. Kuva: Niilo Ristamo, 1955, Hyvinkään kaupunginmuseo, Finna

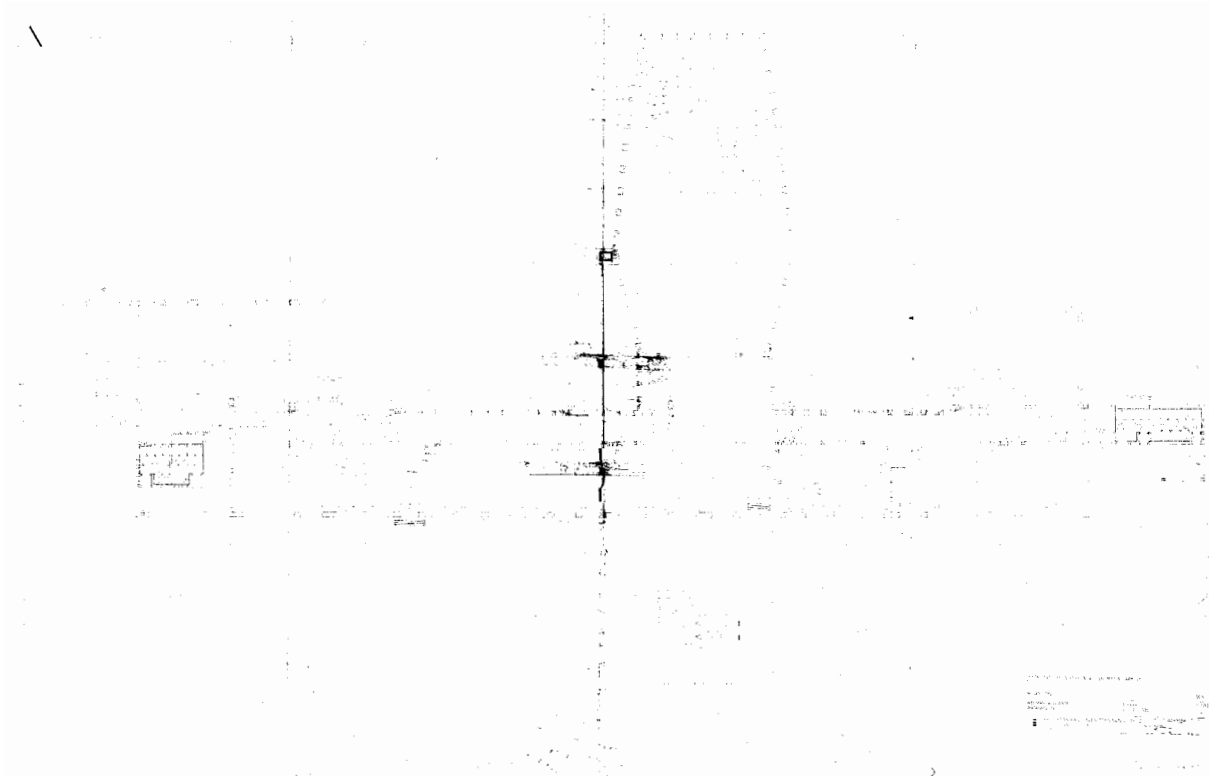
Sisätilojen osalta rakennuksen pääosan pohjaratkaisu perustuu valoisaan sivukäytävään. Rungon keskiosa sijoittuu kaksikerroksinen pääaula, jonne on käynti rakennuksen molemmilta puolilta; pääsisäänkäynti on Ratakadun, eli junaradan, puolelta. Ala-aulasta on kierreportaikko toiseen kerrokseen, naulakot ja niiden edessä pitkä, kapea tiski takkien laskemista varten. Ala-aulasta käsin on kulku siipiosaan sijoittuvaan ruokasaliin ja yläaulasta juhla- ja liikuntasaliin.

Ratakadun puolella rakennusta on pieni hammashoitolaksi ja lääkärin vastaanotoksi suunniteltu, yksikerroksinen noppamainen rakennus, joka on kytketty koulurakennukseen katoksella. Rakennukseen on alkuperäispiirustuksissa sijoitettu myös odotushuone sekä wc:t, joihin käynti on ulkoa. Hammashoitolan rakennuksen seinässä on erikoinen, eri kivilajeista tehty mosaiikkipinta. Katosta kannattelevat pylväät on verhottu päällekkäin ladotulla liuskekivellä ja myös

maanpintamateriaalina on liuskekiveys. Katoksen alapinnassa on pyöreät, upotetut valaisimet.

Arkkitehti Antero Pernaja on käyttänyt liuskevimuurausta julkisivussa myös Kuntokallion kurssikeskuksessa (1940) Kuntokalliontie 6:ssa Helsingin Karhusaarella sekä Saunatie 7:ssä, Rajamäellä, Nurmijärvellä sijaitsevassa entisessä saunarakennuksessa, joka on valmistunut samana vuonna (1954) kuin Aseman kivikoulun rakennus.⁶⁸ Liuskekiven käyttö on 1950-luvun arkkitehtuurille tyypillistä, mutta painottui yleensä pihapoluille, ulko-ovien edustoille ja sokkeleihin. Aseman kivikoulun rakennuksessa voi nähdä myös 1940-luvun materiaaliromantiikan vaikutusta; tätä tyyliä edustivat mm. Lastenlinna (1947) sekä Helsingin kauppakorkeakoulun päärakennus (1950).

68 Nurmijärven rakennusperintöselvitys 2010:414.

↑ Ensimmäisen kerroksen pohjapiirustus vuodelta 1978 perustuu alkuperäiseen vuoden 1953 piirustukseen. Kuva: Hyvinkään kaupungin tilakeskuksen arkisto

Rakennuksen *ensimmäiseen kerrokseen* on alkuperäispiirustuksissa sijoitettu metallityöhuoneita, konehuone, varasto, paja, lautavarasto, veistoluokka, kodinhoitohuone, opetuskeittiö, kerhohuone, kaksi kansliaa ja opettajien huone, luokkia, tyttöjen käsitöiden säilytysuhuone, ruokasali, keittiö, henkilökunnan pukuhuone, emännän huone, talonmiehen asunto (kaksi huonetta ja keittiö), kirjasto (nykyisin opettajien huoneena), käsityöluokka, veistoluokka aputiloineen sekä kahdet wc:t, joihin kulku on ulkoa. Rakennuksen *toiseen kerrokseen* on sijoitettu juhlasali näyttämöineen, tuolivarasto, telinevarasto, pukuhuoneet, luokkia, kanslia, opettajien huone, radiolaitteiden kokoelmat, luonnontieteen luokka sekä fysiikan ja kemian kokoelmat. Rakennuksen *kolmanteen kerrokseen* on merkitty luokkia, kaksi opetuskeittiötä, ruokailuhuone, kodinhoitohuone, opetuskeittiö, käsityöluokka ja käsityöapuluokka, sovitushuone, salin parveke

sekä elokuvan konehuone. *Kellariin* on alkuperäispiirustuksissa sijoitettu lautavarasto ja kuivaushuone, jatkokoulun opetuskeittiön juurikasvarasto, apukoulun ja keittiön juurikasvarasto, jatkokoulun ja apukoulun säiliöt (kylmävarastot?), valmiiden puutöiden varasto ja lämpökanava. Juhlasalisiiven kellariosaan on merkitty polttoainevarasto, talouskellari, juurikasvarasto, perunavarasto, perkaustila, sauna, pukuhuone, pannuhuone, pumpput, pääjakotaulu ja öljysäiliö.

Museovirasto on todennut koulun edustavan ”suunnitteluperiaatteiltaan uudistunutta 1950-luvun kouluarkkitehtuuria, jossa yhdistyy oppimisympäristön arkinen käytännöllisyys ja viihtyisyys sekä harkituin yksityiskohdin viimeistelty estetiikka.”⁶⁹ Koulujen rakentamista ohjasi tuohon aikaan valtioneuvoston vuonna 1953 uudistetut säännökset.⁷⁰

69 Härö & Harouny 2019.

70 Härö & Harouny 2019.

↑ Aseman koulun pääsisäänkäynti Ratakadun suunnalta. Kuva: Niilo Ristamo, 1955–1960, Hyvinkään kaupunginmuseo, Finna

Koulurakennus sai varsinaisen koulukäytön lisäksi myös useita ulkopuolisia käyttäjiä ja se vuokrattiin myös kauppalanvaltuuston istuntosaliksi.⁷¹ Aseman kivistä koulun rakennuksessa juhlittiin myös Hyvinkään kaupungiksi tuloa 10.1.1960. Koululla on ollut myös muunlaista iltaikäyttöä.

Aseman koulua tontteineen oltiin 1980-luvulla myymässä liiketiloiksi ja koululle suunniteltiin jo uudet tilat Rääkänpäähän. Aseman koulua ehdotettiin tilaksi myös Terveystieteiden oppilaitokselle, joka kuitenkin sai oman rakennuksen Kauppakadun ja Urakankadun kulmaan. 1990-luvun alussa Hyvinkäällä tehtiin ehdotus yhdestä, yhdistetystä lukiosta ja senkin paikaksi ehdotettiin aseman koulua. Lukiokysymys kuitenkin ratkaistiin toisin.⁷²

⁷¹ Junnila 1988:434.

⁷² Castrén et al. 1994.

Aseman puukoulua harkittiin purettavaksi vuonna 1998; valtuusto ehti jopa hyväksyä päätöksen; rakennus oli ollut tuolloin huonossa kunnossa ja ollut pidempään yhdistyskäytössä.⁷³ Vuonna 2002 purettavaksi suunniteltiin sekä puukoulua että kivistä koulua – kauppakeskushankkeen alta.⁷⁴ Hanke myös hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa⁷⁵, mutta se herätti asukkaissa vastustusta ja myös museoviraston kannanotossa painotettiin säilyttämistä⁷⁶. Lopulta kauppakeskus päätettiin rakentaa toiseen sijaintiin, ja rakennus valmistui vuonna 2012.

⁷³ Erkki 1998.

⁷⁴ Kiuru 2002.

⁷⁵ Saarelainen 2002.

⁷⁶ Huhtanen 2003.

5.3 Muutokset

Rakennuksen alkuperäinen hahmo ja käyttötarkoitus ovat säilyneet. Tiloihin vuosien varrella tehdyt muutokset ovat vähäisiä ja pääosin korjaavia. Muutokset käyvät ilmi Hyvinkään kaupungin tilakeskuksen arkistossa olevista rakennuslupapiirustuksista, ja ne on suunniteltu Hyvinkään kaupungin toimesta, ellei toisin mainita.

Ensimmäisen kerroksen luoteispäädyssä sijainneet kansalaiskoulun luokat muutettiin kansakoululuokiksi vuonna 1961. Kaksi aputilaa purkamalla koulun käytävätilat saatiin yhdistettyä toisiinsa, eikä siivestä toiseen tarvinnut enää kulkea ulkoa tai ylempien kerrosten kautta. Samalla ensimmäisen kerroksen kaakkoispäädyssä oleva veistoluokka muutettiin tavalliseksi luokkatilaksi, ja luokassa olevat komerot purettiin. Luokan yhteydessä sijainnut lautavarasto muutettiin naulakkotilaksi. Entinen kanslia ja kerhotila siirtyivät rakennuksessa toimineen kansalaisopiston käyttöön. Kolmannessa kerroksessa sijaitsevien käsityöluokkien sisäisiä väliseiniä purettiin, ja luokkatilat yhdenmukaistettiin.

Hyvinkään kaupungin järjestysvoima päätti kokouksessaan vuonna 1969 selvittää aulatilojen ja juhlasalin soveltumista yleiseksi kokoontumishuoneeksi. Tilat soveltuivatkin lähes sellaisenaan käyttöön, ainoastaan sammutuslaitteita oli lisättävä.

Kirjaston paikalle suunniteltiin rakennettavaksi 1960-luvulla myös kaksi tarkkailuluokkaa, mutta suunnitelmia ei todennäköisesti toteutettu.

Vuonna 1972 luoteispäädyn 2. kerroksessa sijainnut opettajainhuone ja kanslia siirtyivät aulan viereiseen luokkahuoneeseen, ja niiden vanhat tilat muutettiin puolestaan luokkahuoneeksi. Näin luokkahuone ja opettajainhuone vaihtoivat paikkaa niin, että opettajainhuoneen sijainti rakennuksessa oli keskeisempi. Toisen kerroksen aulan yhteydessä sijaitsevaa wc-tilaa kavennettiin hieman, jotta opettajainhuoneen yhteyteen saatiin rakennettua pieni keittokomero. Samana vuonna kolmannen kerroksen luokista purettiin opettajankorokkeita, ja lattiapintoja uusittiin niin luokissa kuin käytävillä.

Keskuskeittolan luoteispuolelle katoksen alle rakennettiin kylmiö vuonna 1972. Toisen kerroksen uloketta kannattelevien pilareiden väliin rakennettiin yksinkertaiset rapatut tiilimuurit, joihin avattiin sisäänkäynnin kylmiön kumpaankin pätyyn. Keittolan ja uuden kylmiön väliseltä ulkoseinältä poistettiin

ikkuna, ja tilalle rakennettiin ovi. Muutos piirrettiin Hyvinkään kaupungin rakennustoimistossa Insinööri-toimisto Taltek Oy:n suunnitelmien mukaan. Kylmiö on sittemmin purettu, mutta toinen sisäänkäynneistä on säilynyt.

Vesikatto uusittiin 1970-luvulla, jolloin alkuperäinen tiilikate vaihtui aaltolevyyn.

Puukoulu ja kivikoulu yhdistettiin kaukolämpöön vuonna 1976. Öljylämmityksen jäljiltä vapautuneen öljysäiliön sekä viereisen kerhotilan tiloihin rakennettiin sosiaalitilat keittiö- ja siivoushenkilökunnalle vuonna 1979, minkä yhteydessä kellarin ilmanvaihtoa tehostettiin.

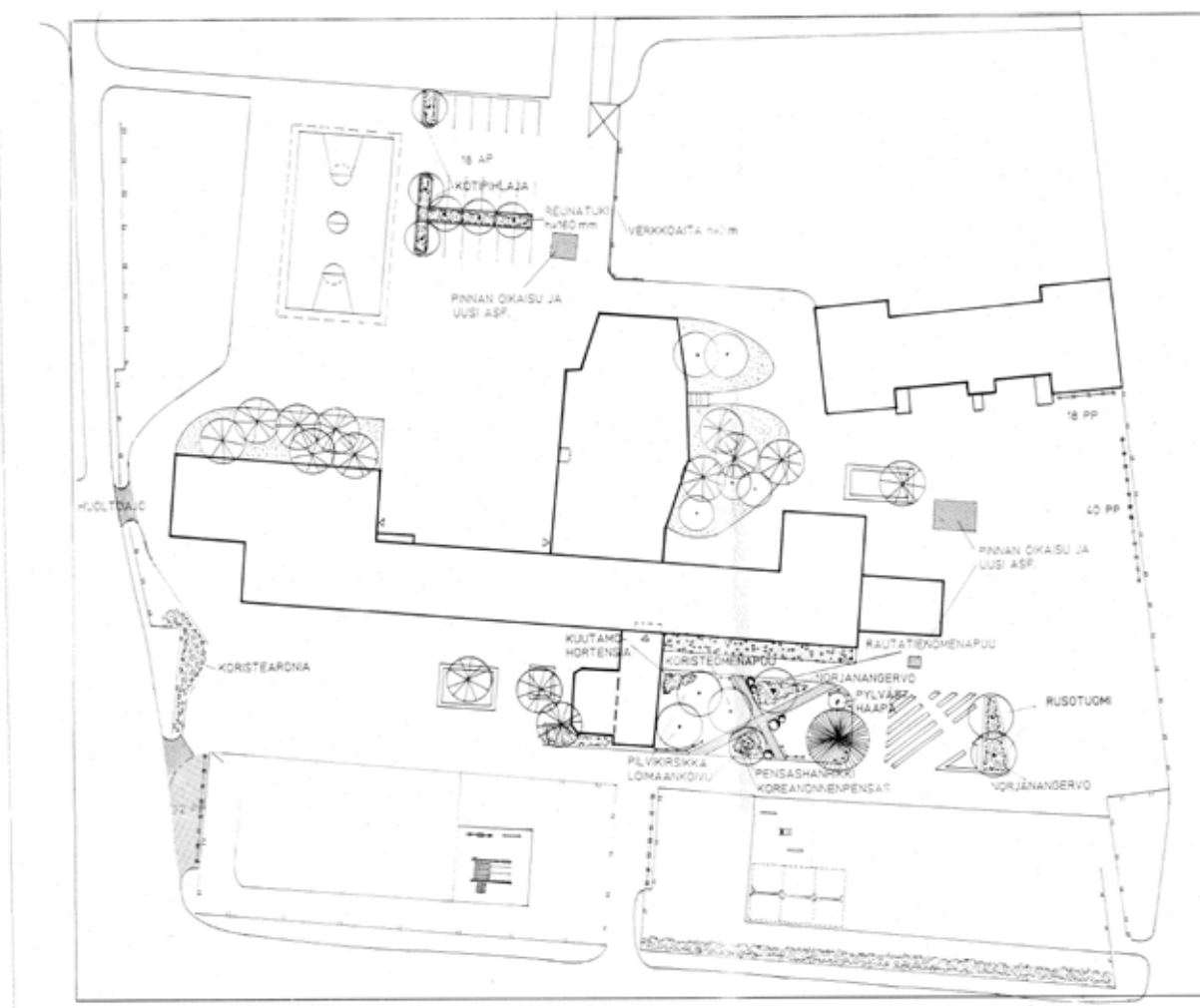
Kivikoulun keskuskeittola peruskorjattiin vuonna 1985. Rakennuksen ilmanvaihtojärjestelmää uusittiin ja ullakolle rakennettiin uusia ilmanvaihtokoneita. Peruskorjauksen yhteydessä keittolaa laajennettiin siirtämällä ruokalan ja keittolan välistä seinää yhdellä ikkunavälillä ruokalaan päin. Keittolan kiintokalusteiden ja vesikalusteiden uusimisen yhteydessä uusittiin myös muita ensimmäisen kerroksen aulatilojen vesikalusteita. Keittolan ulko-ovelle rakennettiin uusi tuulikaappi, johon sijoitettiin jätekylmiö.

Keskuskeittolan ohella hammashoitolarakennus peruskorjattiin vuonna 1985 ja sen sisätilat järjesteltiin uudelleen. Entiset wc-tilat muutettiin hammashoitolan kahvihuoneeksi ja tekniseksi takatilaksi, ja entiseen lääkärin vastaanottohuoneeseen rakennettiin toinen hammaslääkärin huone. Odotustilaa pienennettiin, jotta saatiin tilat pienelle pukuhuoneelle ja wc:lle.

Vuonna 1989 kolmannen kerroksen tekstiilityön luokasta erotettiin väliseinillä puheopetus- ja äänitystila. Jäljelle jäänyt puolikas luokkatila yhdistettiin viereiseen tekstiilityön luokkaan purkamalla niiden välinen seinä.

Toisen kerroksen kaakkoispäädyn luonnontiedeluokka muutettiin montessori-opetukseen sopivaksi luokaksi vuonna 1992, minkä yhteydessä luokka kunnostettiin ja sen kalusteita uusittiin. Samana vuonna uusittiin myös toisen ja kolmannen kerroksen käytävien lattiapinnat.

Toisen kerroksen opettajainhuoneen yhteyteen wc-tilasta erotettu keittokomero purettiin vuonna 1995, ja wc-tila palautettiin alkuperäiseen muotoonsa. Opettajainhuoneeseen rakennettiin uusi keittiökaluste wc:n vastaiselle seinälle. Kaakkoispäädyn ensimmäisen kerroksen oppilas-wc-tilat kunnostettiin.

↑ Koulun pihasuunnitelma vuodelta 1996.
Kuva: Hyvinkään kaupungin tilakeskuksen arkisto

Koulun pihaa uusittiin vuonna 1996. Pihalle istutettiin monipuolisesti kasvillisuutta ja sinne asennettiin erilaisia leikkivälineitä.

Vuonna 1996 ensimmäisen kerroksen aulan ja luoteispäädyn väliset neljä luokkatilaa muutettiin kahdeksi suureksi luokkatilaksi purkamalla niiden väliset kaksi seinää.

Ensimmäisen kerroksen luoteispäädyn teknisen työn tilat muutettiin esikoulun tiloiksi vuonna 1999. Lattiat uusittiin ja muut tilaosat kunnostettiin.

Luoteispäädyn ensimmäisen kerroksen oppilas-wc-tilat kunnostettiin vuonna 2000.

Juhlasalisiiven kyljessä sijainnut savupiippu on madallettu vuosien 2000 ja 2006 välisenä aikana.

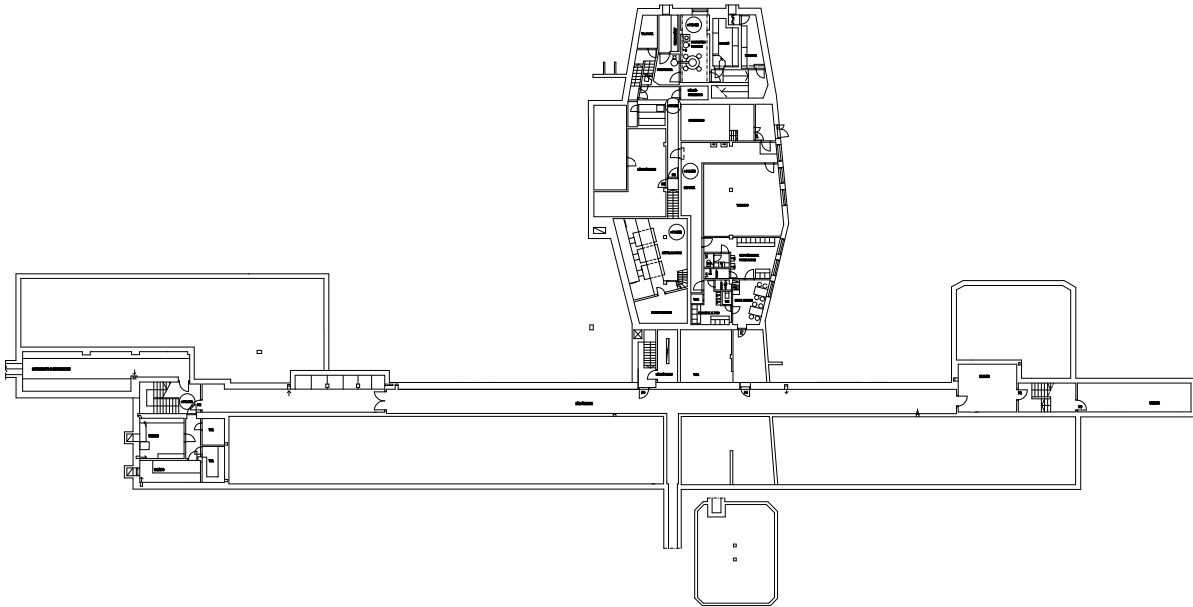
Keskuskeittola kunnostettiin uudelleen vuonna 2007. Kunnostustyöt koskivat pääasiassa tilan pintoja ja kalusteita. Samassa yhteydessä ensimmäisen kerroksen yleisten tilojen sisäseiniä maalattiin monipuolisesti värejä käyttäen.

Kivikoulun vesikatto uusittiin vuonna 2011. Alkuperäisen tiilikatteen 1970-luvulla korvannut aaltolevykate oli huonokuntoinen, ja uudeksi vesikattomateriaaliksi valikoitui punertava betonitiilikate. Kaikki peltiosat, sadevesikourut ja syöksytorvet poistettiin ja korvattiin uusilla.

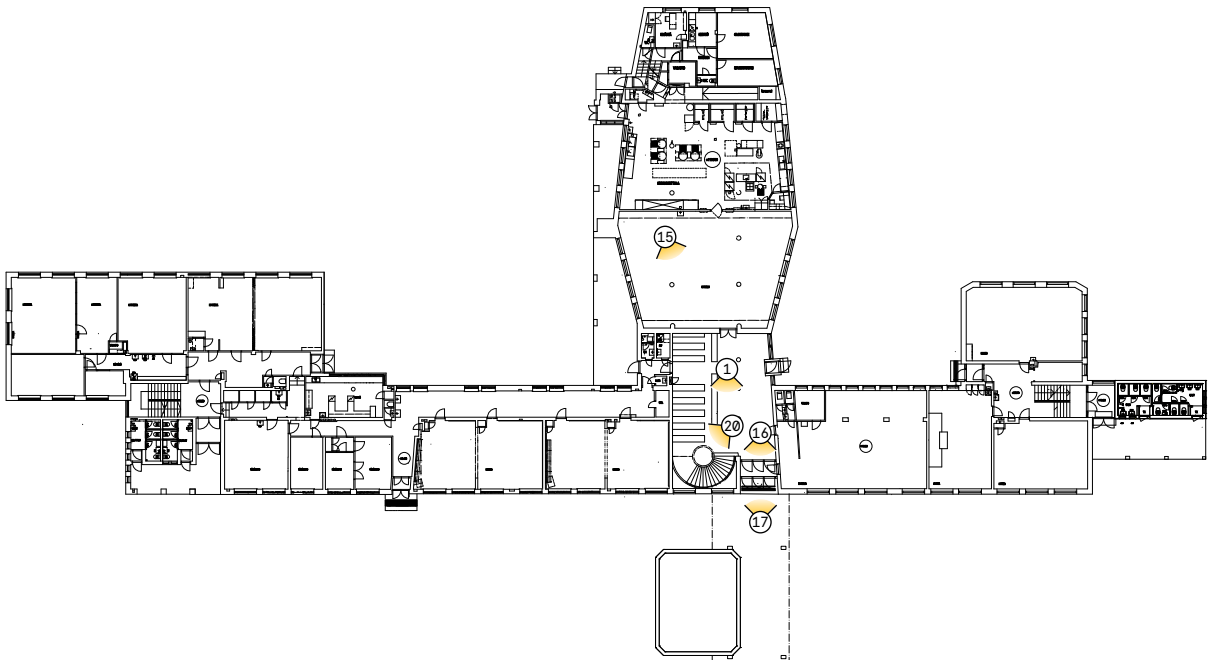
5.4 Säilyneisyysinventointi

SISÄTILAT

Pohjapiirustuksiin on merkitty inventointivalokuvien kuvauspaikat.

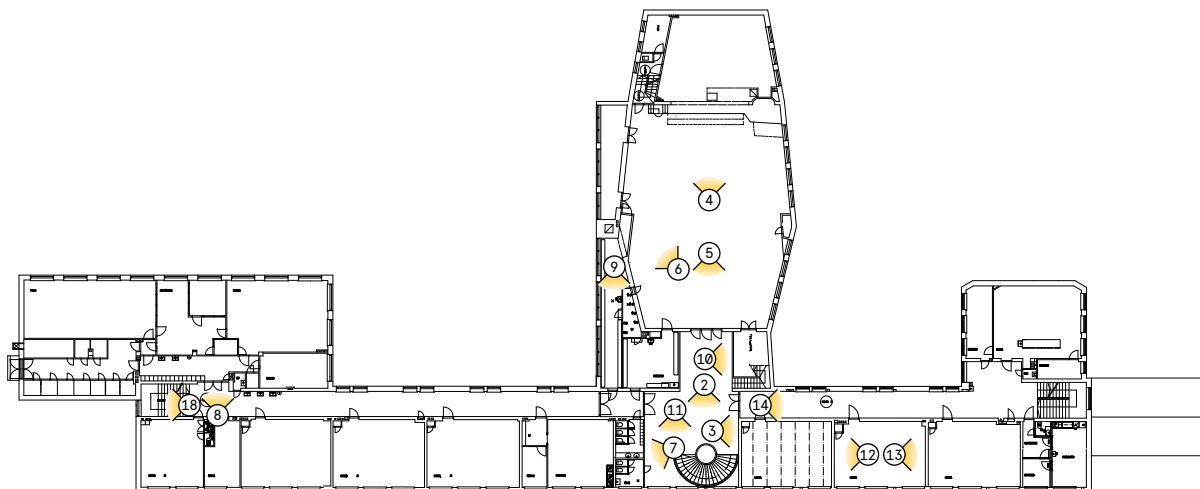

POHJAPIIRUSTUS KELLARIKERROS

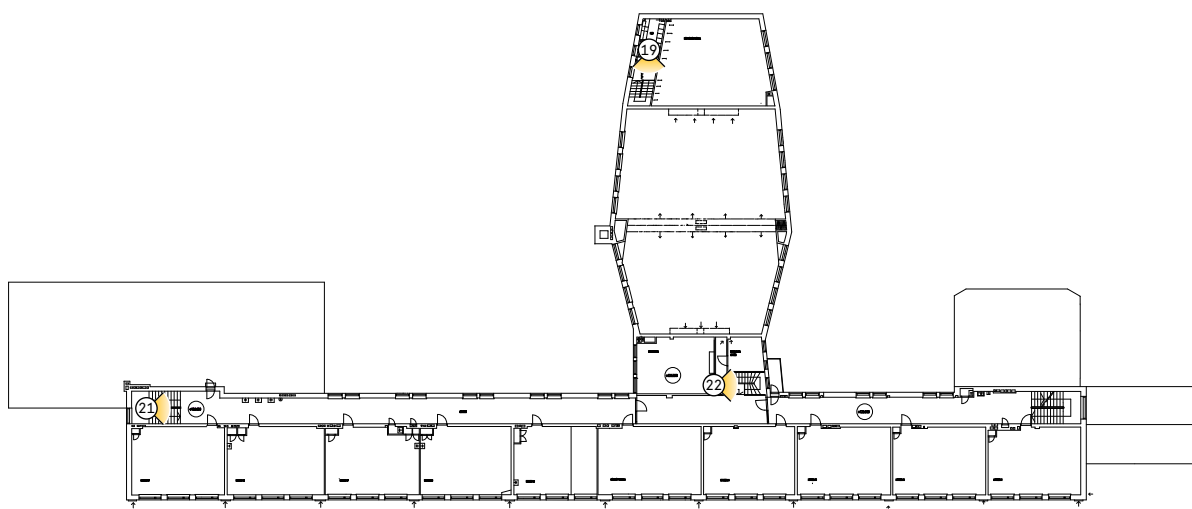

POHJAPIIRUSTUS 1. KERROS

Aukeaman piirustukset Hyvinkään kaupunginarkistosta

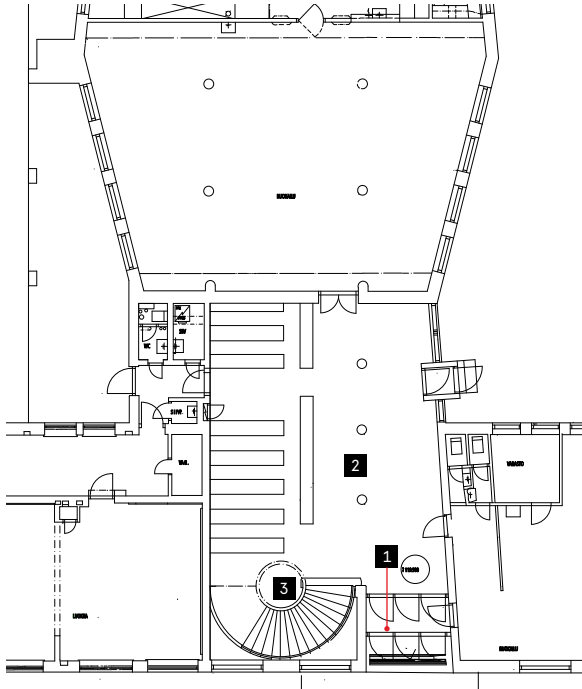

POHJAPIIRUSTUS 2. KERROS

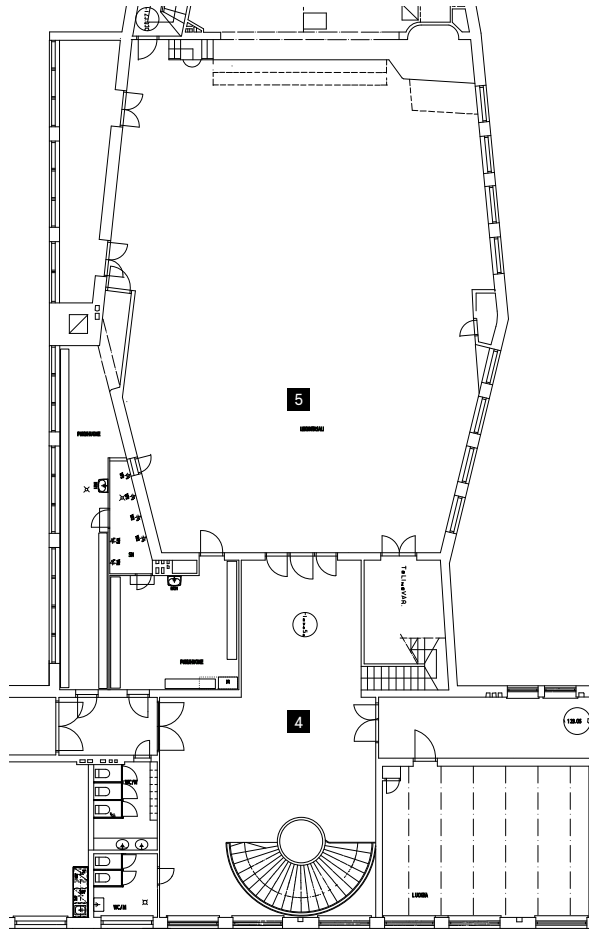

POHJAPIIRUSTUS 3. KERROS

1. KERROS

2. KERROS

Ensimmäisestä kerroksesta toiseen kerrokseen jatkuva aula- ja juhlatilojen tilasarja muodostaa ehjän kokonaisuuden koulurakennuksessa. Tilasarjan hienostunut käsittely on korostunut rakennuksen muihin tiloihin nähden.

Juhlasalia on käytetty Hyvinkään kaupunginvaltuuston kokouksiin, ja tilaa on koristeltu Hyvinkään vaakunoin. Julkisen luonteensa vuoksi pääaulassa on myös pitkä, puinen tiski, jonka takana on numeroidut naulakot.

- 1 Tuulikaappi
- 2 Pääaula
- 3 Pääporras
- 4 Toisen kerroksen aula
- 5 Juhla- ja voimistelusal

1

↑ Aulatilat yhdistävä kierreporras kaartuu näyttävästi ensimmäisestä kerroksesta toiseen kerrokseen.

↓ Aulatila jatkuu saumattomasti toiseen kerrokseen.

2

3

↑ Onni Ojan taideteos toisen kerroksen aulassa.

YLEISTÄ

TILARAKENNE

Pääaula on Aseman kiviopistossa arkkitehtonisesti korostettu tila. Pääaulan tilahahmo on pääosin alkupe-
räinen, vain ruokalan puoleisesta nurkasta on erotettu
pienempi tila siivouskomeroksi. Pääaulan tila jatkuu
portaiden välityksellä toiseen kerrokseen. Pääaulasta
on kulku myös ruokalaan. Pääaulan keskellä on kolme
pyöreää pylvästä. Pääaulaan on kolme sisäänkäyntiä
(A, E, ja H), kolmeen eri ilmansuuntaan. Tilaa hallit-
see ulos ja sisään työntyvä tuulikaappi sekä portaikko,
naulakko ja sen eteen sijoittuva tiski.

Pääaulan toisen kerroksen tai yläaulan tilahahmo
on säilynyt alkuperäisenä. Ensimmäisestä kerroksesta
tuleva kierreporras avautuu aulaan. Aulatilaa on osa
tilasarjaa, johon liittyy ala-aula, yläaula ja kulku juhla-
saliin. Luoteisseinällä on kiviaineinen harkotuskuvio.

Luokkahuoneet ovat yhteen suuntaan avautuvia
tiloja, joissa on yksi ovi sekä ikkunoita ulkoseinällä.

Ruokasali on suunnikkaan muotoinen, kahteen
suuntaan avautuva tila, jossa on kuusi pyöreää pilaria.

Juhlasalin tilahahmo on säilynyt pääosin alkupe-
räisenä. Tila ei ole suorakulmainen, vaan seinät ovat
vinot, muoto on muunneltu heksagonista. Tila avau-
tuu kahteen suuntaan; pohjoisseinällä on yläikkunat,
vastaseinällä korkeat ikkunat. Tilaa hallitsee erityisen
huolellisesti koristeltu näyttämöseinä taivutetusta
vanerista. Salista on käynti yläaulaan, pukuhuoneisiin,
tuolivarastoon sekä sivuportaikkoon.

Kellarikäytävä on pitkä, kapea tila, jota hallitsevat
pintavetoina kiinnitetyt putket ja jonka varrella on va-
rastotiloja. Kellariin lukeutuu myös tekninen tila sekä
kulku hammashoitolasin kellarin.

→ Juhlasaliilla on Hyvinkään vaakunan ansiosta julkisen tilan luonne.

4

→ Eri korkuiset ikkunat tuovat juhlasaliin valoa kahdesta suunnasta.

5

→ Juhlasalista on käynti pukuhuoneisiin sekä tuolivarastoon.

6

LATTIAT

Pääaulan ja tuulikaappien lattiana on mosaiikkibetonilaattaa. Laattojen välissä on messinkilista. Mosaiikkibetonilaattojen mitat ovat 550 mm x 950 mm. Laattojen saumassa oleva messinkilista on 3 mm paksuinen. Tuulikaapeissa on lisäksi mattosyvennykset.

Pääaulan toisen kerroksen lattia on 25 cm x 25 cm ruskeanharmaata vinyylilaattaa, arviolta 1970-luvulta. Pääportaan matto ulottuu toisen kerroksen alueelle ja niiden rajapinnassa on messinkinen mattolista.

Käytävätiloissa on lattiamateriaalina vinyylilaattaa, kuten pääaulan toisessa kerroksessa. Kolmannen kerroksen käytävällä erivärisistä lattialaatoista on muodostettu koristeaiheita.

Luokkahuoneiden lattioissa on pääsääntöisesti samankaltaista vinyylilaattaa kuin käytävällä, mutta väreissä on vaihtelua. Luokkahuoneissa on usein kahta erilaista vinyylilaattaa. Vinyylilaattojen koot ovat 30 cm x 30 cm ja 25 cm x 25 cm. Joissakin luokkahuoneissa on muovimattoa tai laminaattia, ainakin valkoharmaata. Veistonluokassa on puulankkulattia. Luokkahuoneissa on aiemmin ollut opettajankorokkeet.

Ruokalassa lattia on vinyylilaattaa kooltaan 25 cm x 25 cm.

Juhlasalin lattia on mäntypuinen, lakattu urheilusalin lattia, joka saattaa olla alkuperäinen.

Hammashoitolasiiven lattialla on muovimatto.

Kellariin mennessä lattia muuttuu maalatuksi betonilattiaksi.

JALKALISTAT

Pääaulassa lattialistana on klinkkerilaattaa, jonka korkeus on 7 cm ja paksuus noin 1 cm. Pylväissä on metallinen, 7 cm korkea, profiloitu jalkalista, joka on todennäköisesti alkuperäinen.

Pääaulan toisen kerroksen jalkalista on suora ja sen eteen on asennettu mattolista. Molemmat on maalattu valkoisiksi.

Käytävätiloissa on 7 cm korkeaa valkoista, kulmista jalkalista, jonka edessä on myöhempää maalattua mattolista.

Luokkahuoneissa on alkuperäisiä, suoria, maalattuja jalkalistoja, joiden päällä on ohuita mattolistoja.

Ruokalassa jalkalistat ja mattolistat ovat kuten muualla talossa. Pilareissa on muovinen jalkalista.

Juhlasalissa on suora, maalattu jalkalista, jonka edessä on 3 cm korkea, lakattu mäntylistä.

Hammashoitolasiivessä on muovinen jalkalista.

SEINÄT

Pääaulan seinät ovat rapattuja ja valkoisiksi maalattuja, lukuun ottamatta uudempaa levyseinää tilan pohjoiskulmassa. Seinän yläosassa on akustolevyraitaa, yhden levyn korkuinen (600 mm) vyöhyke. Myös tuulikaappien seinät ovat rapatut ja maalatut.

Pääaulan toisessa kerroksessa yhdellä seinällä on kiviaineinen harkotuskuvio, mutta muuten seinät ovat sileästi rapattuja ja valkoisiksi maalattuja.

Käytävätilojen seinät ovat rapatut ja maalatut. Käytävien ja käytävien päähän sijoittuvien sekundääristen porrashuoneiden seinien väri vaihtelee, väreinä mm. valkoista, keltaista, sinistä ja lilaa.

Luokkahuoneiden seinät ovat rapattuja ja pääsääntöisesti valkoiseksi maalattuja. Luokkien seinillä on ilmoitustauluja: akustoivalla materiaalilla verhottua pintaa, jota kiertävät mäntylistat. Ilmoitustaulut eivät ole alkuperäisiä.

Ruokalan seinät ovat rapattuja ja valkoisiksi maalattuja. Itäseinällä on keltaiseksi maalattua puukuitulevyä.

Juhlasalin seinät ovat rapatut ja valkoisiksi maalatut. Sisäänkäynnin yläpuolella ollut, aiemmin verholla peitetty parvitila on laitettu umpeen.

Hammashoitolasiiven seinät ovat rapattuja ja maalattuja.

Kellarissa on valkoiseksi maalatut tiiliseinät.

KATTOLISTAT

Pääaulassa ei ole kattolistaa; osassa huonetta katon rajassa kulkee sähkökouru. Myöskään pääaulan toisessa kerroksessa ei ole kattolistaa. Käytävätiloissa ei ole kattolistoja. Luokkahuoneissa on pieniä holkkalistoja katossa pilarien kohdalla. Ruokalassa ei ole kattolistoja. Juhlasalissa ei ole kattolistoja.

KATTO

Pääaulan katto on tasaiseksi rapattu ja maalattu valkoiseksi. Kattopinta on alkuperäinen. Myös tuulikaappien katot ovat rapatut ja valkoiseksi maalatut.

Pääaulan toisen kerroksen katto on harkotuskuvioilla levein saumoin asennettua. Katto on todennäköisesti puuaineinen akustointiverho.

Käytävätilojen kattoja on verhottu akustovillapaneleilla, jotka on kiinnitetty hattulistoilla. Nykyisen katon yläpuolella on rei'itetty alakatto. Kattoja on lisääkustoitettu myöhemmin. Rei'itetty katto on todennäköisesti alkuperäinen.

Kolmannen kerroksen käytävän katto on samanlainen kuin toisen kerroksen, mutta katto on matalammalla.

Luokkahuoneiden katossa on poikkisuuntaiset palkit, joiden välisissä pinnoissa on puukuitulevyjä – paikoin sileää ja paikoin rei’itettyä. Rei’itettyjä akustolevyjä on vyöhykkeinä luokkien kattojen reunoilla, ne ovat alkuperäisiä. Kattojen keskiosissa puolestaan on tasapintaisia levyjä. Kattopintaan on paikoin lisäksi lisätty akustolevyjä. Luokissa on katossa ilmanvaihdonkanava, jossa on reikiä sivupinnassa (kotelopalkki). Luokkien ulkoseinillä ei ole muita korvausilmaventtiilejä.

Ruokalassa on uusittu, alaslaskettu katto, jossa on hattulistoilla kiinnitettyä akustista levyä.

Juhlasalissa on alaslaskettu katto, jonka pinta on petsattua hienosahattua, okranväristä lautaa. Katto ei ole alkuperäinen. Vanhojen valokuvien perusteella juhlasalissa on ollut pääaulan toisen kerroksen kattoa vastaava harkotettu katto.

OVET

Pääaulan sisäövet ovat umpinaisia, alkuperäisiä laakaovia, joissa ovilehden reunassa on ura keskiosan ja ovilehteä kiertävän listan välillä. Opettajien tiloihin johtava ovi on uusittu desibeliovi vuodelta 1983. Ruokalassa on alkuperäinen puulasiovi.

Pääaulan toisen kerroksen ovet ovat kaikki alkuperäisiä. Luokkahuonekäytäviin johtaa puulasiovet, juhlasaliin puuviilupintaiset lakatut, kolmiosaiset laaka-ovet. Ovien pukinsarvivetimet ovat aulatilassa pääosin säilyneet. Ovien kohdalla oven listoituksen liittyminen seinän harkotukseen on tarkkaan harkittua.

Käytävien ovet ovat pääsääntöisesti alkuperäisiä puisia laakaovia, joissa on ura ovilehden reunassa. Ovien vuorilistat ovat suoria listoja, leveydeltään 40 mm.

Luokkahuoneiden ovet ovat käytävien ovien kaltaisia.

Ruokalan ovista yksi on sama kuin pääaulassa, ovi suurtauluskeittiöön on uusittu heiluriovi ikkunoilla.

Juhlasalin pääovi on sama kuin pääaulan toisessa kerroksessa. Loput ovet ovat harmaita laakaovia, alkuperäistä tyyppiä.

↑ Seinäpanelöinnin ja ovilistan detajli on huolellisesti suunniteltu.

↑ Teknisen käsityön tiloihin johtava puulasiovi toisen kerroksen käytävällä.

IKKUNAT

Pääaulan ikkunoita on uusittu. Ikkunat ovat arviolta 2010-luvulta tai 2020-luvulta. Ikkunat ovat puualumiini-ikkunoita, joiden ulompi puite on alumiinia ja sisempi puite puuta. Ikkunoiden alla on mosaiikkibetoniset ikkunapenkit.

Pääaulan toisen kerroksen ikkunoihin ja ikkunapenkkeihin pätee sama kuin pääaulan ensimmäisen kerroksen ikkunoihin ja ikkunapenkkeihin.

Käytävällä on alkuperäisiä, sisään-sisään aukeavia puulasi-ikkunoita, joista ulompi on pienempi kuin sisempi. Alempi ikkuna on alasaranoitu ja ylempi yläsaranoitu. Käytävän aulatilaa ikkunat ovat uusittuja. Portaan päässä on kaksinkertainen lämpölasi-ikkuna.

Luokkahuoneiden ikkunat ovat uusittuja puualumiini-ikkunoita. Ikkunoiden ulompi osa on alumiinia. Ikkunapenkit ovat mosaiikkibetonia.

Ruokalassa on neljä alkuperäistä ikkunaa tilan molemmissa päissä. Ikkunapenkit ovat mosaiikkibetonia.

Juhlasalin ikkunat ovat alkuperäisiä kaksilasisia puuikkunoita, mahdollisesti sisään-sisään-aukeavia. Ikkunoissa metalliset, kiinteät suojaverkot. Ikkunapenkit ovat mosaiikkibetonia ja porrastettuja.

Hammashoitolasiivessä on alkuperäiset ikkunat. Ikkunalaudoilla on uudempi kaakeli, arviolta 1980-luvulta.

KIINTOKALUSTEET

Pääaulan keskeisin kiintokaluste on naulakkojen eteen sijoitettu tiski, joka on jaettu kahteen osaan. Molemmat tiskit ovat 35 cm syviä ja 86 cm korkeita. Pituukseltaan tiskit ovat 685 cm ja 265 cm pitkiä. Tiski on puurakenteinen ja sen päät ovat pyöristetyt. Tiski on ylöspäin levenevä, muoto on dynaaminen. Tiskin etulevy on lakattua koivuvaneria. Vanerit on kiinnitetty runkoon pinnan läpi kupukantaruuveilla. Tiskin pöytätaaso on tummaksi petsattua ja lakattua viilupintaista koivuvaneria.

Kouluun on ilmeisesti tarvittu vartioitu narikka ja tiski takkien laskemista varten, koska koulua on käytetty myös muuhun julkiseen toimintaan. Naulakkoja on kymmenen kappaletta, ne ovat kiinteästi asennettuja, teräksisiä. Naulakot ovat alkuperäisiä. Joka naulakossa on 40 koukkua, eli paikat kaikkiaan 400 takille. Seinällä on yksinkertainen naulakko, mahdollisesti 1980-luvulta, sekä lasinen ilmoitustaulukaappi, luultavasti alkuperäinen. Lisäksi kiintokalusteiden osalta paloletkulle on oma kaappi.

Pääaulan toisen kerroksen kiintokalusteisiin luukeutuu pokaalikaappi, arviolta 1980-luvulta ja vitriini-kaappi arviolta 1970- tai 1980-luvulta.

Käytävätiloissa on kiintokalusteina yksinkertaisia naulakoita 1970- tai 1980-luvulta. Käytävillä on myös oleskelualueilla vesipisteitä, toisen kerroksen eteläkäytävällä kolme kappaletta. Käytävillä on myös mm. upotettuja paloletkukaappeja.

Luokkahuoneissa on kiintokalusteina alkuperäisiä komeroita, yleensä luokan etuosassa yhdessä kulmassa, seinän sisällä, yksi tai kaksi kappaletta. Lisäksi on varsin kiinteiksi katsottavia suurehkoja kaapista, noin 1970-luvulta. Erikoisluokissa on erikoisluokkien kaappeja; esimerkiksi käsityöluokassa on suuria, puisia, monilokeroisia kaappeja. Käsityöluokassa ikkunan äärellä on ompelupöytiä. Joissakin luokkatiloissa on vesipiste.

Ruokalassa on kiintokalusteina lavuaari sekä kolme kiinteää astiakaappia seinään upotettuna.

Juhlasalin kiintokalusteisiin kuuluu pääosin alkuperäisenä säilynyt näyttämökokonaisuus. Näyttämöllä on samanlainen lattia kuin urheilusalissa. Näyttämön etuosassa on ulosvedettävä portaikko kuoroa tms. varten, toimii myös varastona. Näyttämöön lukeutuu puhujapöytä. Näyttämön etuseinä on vapaamuotoinen, kaareva ja puuviilupintainen. Näyttämöä koristaa Hyvinkään vaakuna ja viisi alkuperäistä, metallista lipunpidikettä. Lisäksi salissa on puolapuut.

9

↑ Juhlasalin kyljessä sijaitsee pitkänomainen, kapea pukutila.

VALAISIMET

Pääaulassa on kahdeksan kappaletta Paavo Tynellin suunnittelemaa, todennäköisesti Idmanin valmistamia kattovalaisimia, yhdestä valaisimesta on kupu rikki. Naulakon takaseinällä on seinään kiinnitettyjä, uudempia lasisuojusta loisteputkivalaisimia. Pääaulan A- ja H-sisäänkäyntien tuulikaapeissa on alkuperäisiä, upotettuja pyöreitä valaisimia.

Pääaulan toisessa kerroksessa on neljä kappaletta samoja Paavo Tynellin suunnittelemaa kattovalaisimia kuin aulan ensimmäisessä kerroksessa. Yhdestä valaisimesta on kupu rikki. Lisäksi pääaulan toisessa kerroksessa, liikunta- ja juhlasaliin johtavan käytävän molemmin puolin, on kaksi alkuperäistä Paavo Tynellin suunnittelemaa seinävalaisinta, joissa on lyhtymäinen lasikupu. Valaisimet ovat joko Idmanin tai Taito Oy:n valmistamia.

Käytävissä on luokahuoneseinällä nykyaikaisia loisteputkivalaisimia seinävalaisimina.

Luokahuoneiden kattopalkkeihin on asennettu kiskoja, joissa on loisteputkivalaisimia.

Ruokalan valaisimina on 12 pyöreää plafondivalaisinta, pinta-asenteisina. Lisäksi on loisteputkivalaisimia ilmanvaihtokoteloitten alapinnassa.

Juhlasalissa on kattoon upotettuja valaisimia, arviolta 1970- tai 1980-luvulta. Valaisimia on osin uusittu sen jälkeen. Juhlasalissa on alun perin ollut metallisella verkolla suojattuja opaalisikupuvalaisimia, jotka ovat Ornon valmistamia ja Lisa Johansson-Papen suunnittelemaa. Näiden valaisinten kupuja vaikuttaisi säilyneen ullakolla. Juhlasalin vieressä olevassa tuolivarastossa on mahdollisesti alkuperäisiä opaalisikupuvalaisimia, jotka saattavat olla Paavo Tynellin suunnittelemaa.

Hammashoitolasiivessä on säilynyt hammashoitolan ajoilta matalalle laskettuja kattovalaisimia.

10

↑ Juhlavilla valaisimilla on julkisen rakennuksen luonne.

↑ Koulussa on paljon Paavo Tynellin valaisimia.

TALOTEKNIikka

Pääaulassa on alkuperäisiä 1950-luvun levypattereita ja levy pintainen ripapatteri. Vesiputkia on pintavetoina.

Pääaulan toisessa kerroksessa on levypatterit ja lämpöjohtoputket on asennettu pintaan.

Käytävissä on ikkunoiden alla yksinkertaiset, alkuperäiset levypatterit. Luokkahuonetta vasten olevalla seinällä on sähköhyllyt. Käytävän päässä on johtokoulu, pintaan asennettuna. Käytävissä on ilmanvaihtolaitteita.

Talotekniikan osalta luokkatiloissa on kotelopalkki-ilmanvaihto, lautasmallisia poistoventtiilejä, yksinkertaisia levypattereita, pinta-asenteisia lämpöjohtoja sekä joissakin luokkahuoneissa ilmanvaihtolaitteita.

Ruokalassa on sähkökouruja oven vieressä pystysuuntaisesti. Katossa on pinta-asenteisia sähkökiskoja. Ikkunoiden yläpuolella on pinta-asenteisia sähkövetoja. Tilassa on alkuperäisiä, kaksinkertaisia levyypattereita. Ikkunattomien seinien yläosassa on koteloitu ilmanvaihtojärjestelmä, lisäksi on lautasventtiilejä.

Hammashoitolasiivessä on uudemmat patterit, arviolta 1980-luvulta. Seinissä on hammashoitolakäytön jäljiltä koteloituja sähköjärjestelmiä.

Kellarin seinällä on suuri määrä putkia pintavetoina.

ERITYISTÄ

Pääaulassa on irtokalusteina mahdollisesti Aseman puukoulun vanhoja pitkiä, matalia penkkejä.

Pääaulan toisen kerroksen osalta erityistä mainittavaa on suuri professori Onni Ojan öljyväri työ vuodelta 1955. Ojan työ on maalattu kiinteästi seinään ruuvatuille levyille. Toisella seinällä on Pro Patria -taulu tekstillä ”Sodissa kaatuneet. Hyvinkääläisten muistolle. 1939–1940, 1941–1945.” Pro Patria -taulusta puuttuu yksi kiinnike. Aulassa yhden oven takana on portaat ylös, portaikossa on kahdeksikkoikkunat.

Käytävien osalta erityistä mainittavaa ovat tietyt irtokalusteet, kuten hyvin vanha pulpettituolijhdistelmä sekä vanha urkuharmoni.

Luokkahuoneiden osalta erityistä mainittavaa ovat tietyt irtokalusteet, kuten alkuperäiset varustekaapit.

Juhlasalin osalta erityistä mainittavaa on alaslaskettava jakoseinä, väliseinärakenne.

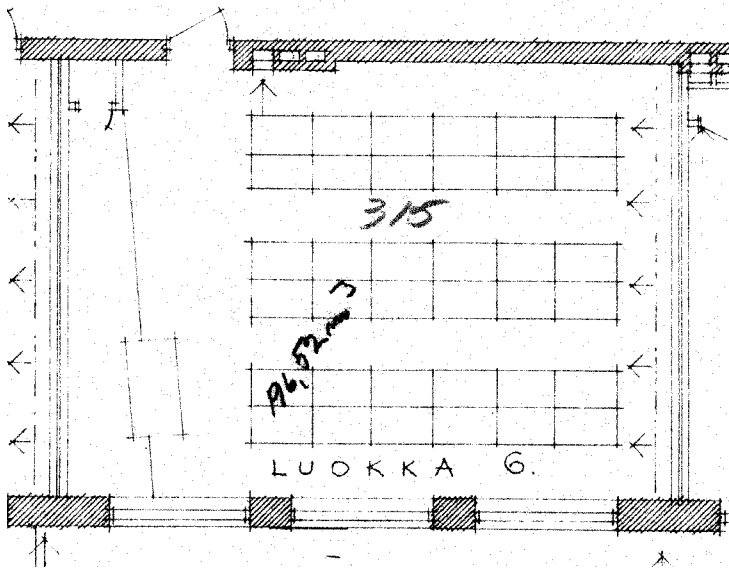
Kellariin on varastoitu Ilmari Tapiovaaran suunnittelemaa Domus-tuoleja. Kyseisiä tuoleja on ollut aiemmin juhlasalin tuoleina.

Ullakolla on suuri määrä vanhoja, vihreäksi maalattuja pulpetteja – todennäköisesti Aseman puukoulusta.

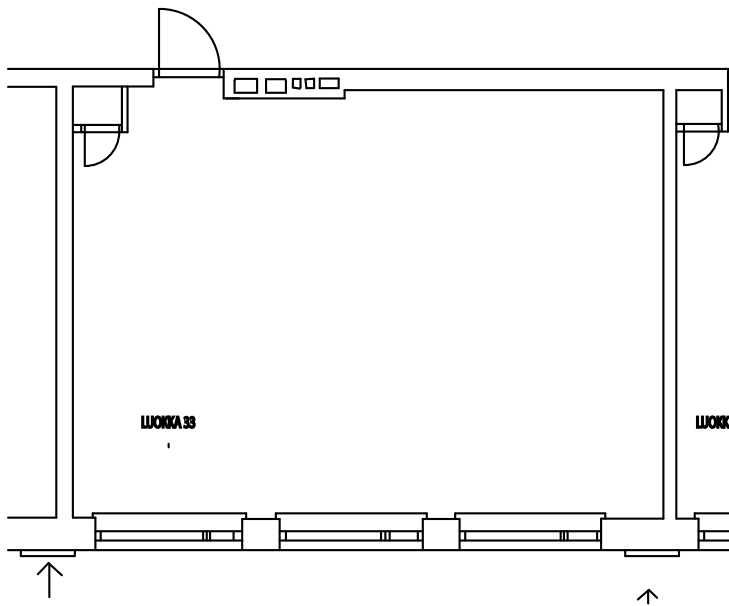
TILATYYPIT

1. LUOKKAHUONE

ESIMERKKILUOKKA, 3. KERROS

← Kuva: Hyvinkään kaupungin tilakeskuksen arkisto

← Kuva: Hyvinkään kaupunginarkisto

Koulun luokkatiloissa on pitkälti alkuperäinen, yhdenmukainen mitoitus ja tilahahmo. Suorakulmaisissa luokkatiloissa on ovi käytävään sekä suuret ikkunat yhdellä seinällä. Lattiat on päällystetty muovimatolla, ja kattoon on kiinnitetty akustovillalevyjä. Nurkkakomeroitten lisäksi luokissa ei ole juuri muita kiintokalusteita. Luokista on purettu alkuperäiset opettajankorkeet.

12

↑ Tyypillisen luokkahuoneen etuosa koulun toisessa kerroksessa.

↓ Luokkahuoneen takaosa. Luokkahuoneen ilme on pelkistetty.

13

2. KÄYTÄVÄ

14

- ← Sivukäytävä toisessa kerroksessa saa luonnonvaloa kahdesta suunnasta.

Koulussa on alkuperäiset sivukäytävät. Käytävien tilalahahmo muodostuu pitkien käytävien lisäksi luokahuoneista, joita on pääasiassa käytävän toisella sivulla, mutta käytävän päissä molemmin puolin. Käytävät saavat valoa yhdeltä puolelta.

Toisen kerroksen käytävät (kuva 14) päättyvät sekundäärisiin porrashuoneisiin, joissa on suuret ikkunat. Toisen kerroksen käytävän Ahjonkadun puoleisessa päässä on sekundäärisen porrashuoneen yhteydessä pieni aulatila.

3. RUOKALA

15

↑ Koulun ruokalan ilme on arkisempi verrattuna viereiseen pääaulaan.

Ruokala sijaitsee koulun ensimmäisessä kerroksessa, ja sinne on käynti pääaulasta. Ruokasali on suunnikkaan muotoinen, kahteen suuntaan avautuva tila, jossa on kuusi pyöreää pilaria ja ikkunat kahteen suuntaan.

Tilan hahmo on säilynyt melkolailla ennallaan; ainoastaan ruokasalin ja keittolan välinen seinä on siirtynyt hieman kohti ruokasalia vuoden 1985 peruskorjauksen yhteydessä.

4. TUULIKAPIT

16

↑ A-sisäänkäynnin tuulikaappi on viimeistelty ja juhlava.

Pääaulaan johtavan A-sisäänkäynnin tuulikaapin ovet ovat tammisia puulasiovia. Tuulikaapissa on kaksi lasioviseinää, yksi umpiseinä ja yksi seinä, jossa puulasiovi. Ovet ovat erityisen hyvin säilyneitä ja komeita. Alkuperäiset yksityiskohdat, kuten taloa varten suunnitellut, uniikit puu-pronssiset vetimet, ovat säilyneet. Vetimet ovat pyöreitä ja pitkäripaisia. Ovis-
siset tai kupariset potkupellit, ja ovien saranat ovat messinkisiä. Neljässä oves-
sa on alkuperäiset Abloyn ovensulkijat. Tuulikaappi on alkuperäisessä kunnossa säilynyt kokonaisuus.

Toisen pääaulaan johtavan sisäänkäynnin, H, tuulikaappi on kuutiomainen, molemmille puolille ulkoneva. Tuulikaapissa on kaksi umpiseinää ja kaksi puulasiovea. Ovet ovat alkuperäiset ja maalatut. Ovis-
sa on pronssiset tai kupariset potkupellit sekä alkupe-
räiset tammivetimet.

Kolmas pääaulaan johtava sisäänkäynti E, on sivusisäänkäynti, jonka ovi on samanlainen kuin H-sisäänkäynnissä. Sisäänkäynti ei ole arkkitehtonisesti korostettu.

Myös muiden tuulikaappien ovet ovat pääasiassa alkuperäisiä.

17

↑ Alkuperäiseen ovenkahvaan on painettu Hyvinkään vaakuna.

5. PORTAAT

↑ Sivukäytävien päissä olevat päätyikkunat tuovat valoa portaikkoihin.

↑ Juhlasalin pelkistetty apuporras mukailee pääportaiden tyyliä.

Pääaulan ensimmäisestä kerroksesta toiseen kerrokseen johtaa loivasti kaartuva U-porras, jossa ei ole välitasannetta. Portaissa on betoniset reisilankut, joiden pinta on rapattu ja maalattu valkoiseksi. Porrassyöksen alapinta on samoin rapattu ja maalattu valkoiseksi. Alapinta on kaartuva.

Portaissa on kiilamaiset askelmat, joista alin on muita leveämpi. Portaiden nousu ja etenemä on pinnoitettu harmaalla kolikkomuovimatolla. Portaiden sivu on rapattu ja maalattu ruskeaksi. Portaissa on pinnakaide, jonka pinnat kiinnittyvät sisäkaarteeseen puolella reisilankun alapintaan ja sivuun. Reisilankun päällä on petsattu puulista. Portaiden ulkopinnalla pinnat kiinnittyvät reisilankun pintaan. Kaiteissa on käsijohde.

Pitkän sivukäytävän päissä olevat sekundaariset portaot mukailevat pääportaan ratkaisuja, mutta ovat yksinkertaisempia. Yleisesti sivuportaot ovat suoria tai viistoja muodoltaan. Porrastasanteet ja askelmat

ovat mosaiikkibetonia. Askelmat ovat ajalle tyypilliseen tapaan hieman viistoja profililtaan. Portaissa on pinnakaide ja puiset käsijohteet. Portaissa jalkalista on seinään liimattua linoleum-mattoa. Portaiden seinäpinnat ovat rapattuja ja maalattuja, kuten myös porrassyöksyjen alapinnat. Osassa portaita on akustolevyjä porrassyöksen alapinnassa. Julkisemmissa sivuportaissa on messinkilistat laattojen väleissä välitasanteella, toisin kuin juhlasaliin johtavissa sivuportaissa.

Juhlasalista kolmanteen kerrokseen johtavan kapean sivuportaikon lattiat ja askelmat ovat mosaiikkibetonia. Porras on viiston muotoinen. Portaikossa on pinnakaide. Portaikossa toistuvat samat teemat kuin pääportaassa, mutta yksinkertaistetussa muodossa. Portaikossa on ilmeisesti alkuperäinen lasikupuvalaisin. Portaiden seinään on liimattu linoleum-mattoa jalkalistaksi. Porrastasanteella on kahdeksankulmainen ikkuna.

↑ Aulan pääporras on juhlava katseenvangitsija.

21

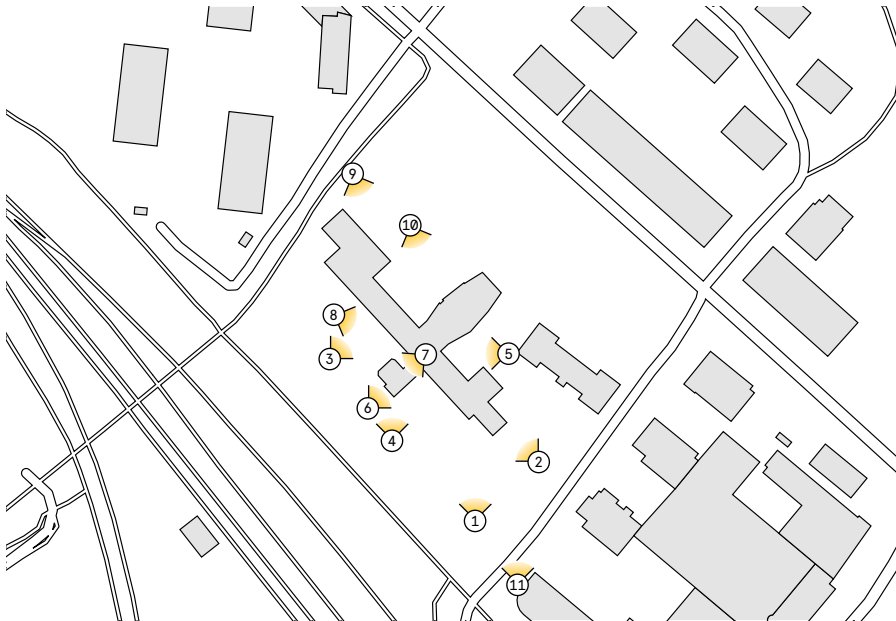

- ↑ Kolmanteen kerrokseen kuljetaan pitkän sivukäytävän molemmissa päissä olevia portaita pitkin. ↓ Apuportaiden muoto vaihtelee suorakaiteista suunnikkaisiin.

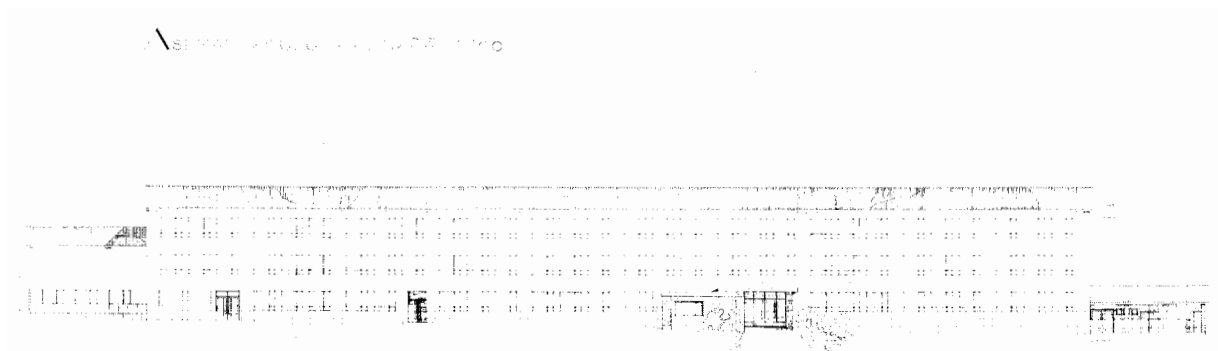
22

ULKOTILAT

	1954	2022
Yleiskuvaus	Rakennus on pitkänomainen sivukäytäväkoulun. Päärakennusmassan lisäksi siihen liittyy viisi monimuotoista siipiosaa, joiden korkeus vaihtelee yhden ja kolmen kerroksen välillä.	Rakennuksen hahmo on säilynyt.
Sokkeli	Rakennuksessa on paikallavalettu valesokkeli, jonka pinta on terastirapattu. Sokkelin korkeus vaihtelee rakennusosittain.	Sokkeli on säilynyt.
Julkisivut	Julkisivu on tiilirakenteinen, roiskerapattu ja jäsenneilty klassistisin pilasteriaiheihin. Osassa julkisivuista on parvekkeita. Rakennuksen koillispuolella on korkea tiilirakenteinen savupiippu. Osa katoksista on tuettu terastirapattu pilarein. Pääsisäänkäynnin yhteydessä olevan hammashoitolasivun julkisivussa on käytetty lukuisia eri kivilajeja.	Julkisivut ovat säilyneet. Koillispäädyn parvekelaatta on osin sammaloitunut. Tiilirakenteinen savupiippu on lyhennetty vuoteen 2006 mennessä.
Räystä	Räystään reunassa kulkee kulmikas riippukouru. Syöksytorvet on kiinnitetty julkisivun pintaan.	Räystäslinja on säilynyt. Syöksytorvet ja sadevesikourut on uusittu vuonna 2011.
Katto	Katto on punertavaa tiiltä. Rakennuksessa on sekä auma- että harjakattoisia osia.	Katto on säilynyt. Vesikate on uusittu 1970-luvulla aaltolevyllä ja vuonna 2011 punaisella betonitiilikatteella.
Ikkunat	Julkisivuissa on suorakaiteen muotoisten ikkunoiden lisäksi viisi- ja kahdeksankulmaisia ikkunoita. Ikkunat ovat kaksipuitteisia puuikkunoita.	Joitain alkuperäisiä ikkunoita on säilynyt. Luokkien ikkunat sekä suurin osa muista ikkunoista ovat uusittuja puualumiini-ikkunoita. Koillisella julkisivulla osa ikkunoista on levytetty umpeen tai korvattu raitisilmasäleiköillä.
Ovet	Sisäänkäynneillä on maalatut puulasiovet. Ovien vetimissä on puuta ja pronssia. Pääoven vetimiin on painettu Hyvinkään vaakuna.	Ovet ovat säilyneet. Osa ovipumpuista on poistettu ja osa on uusittu. Rakennukseen on lisätty yksi sisäänkäynti keittolan yhteyteen.
Talotekniikka	Luokkien kohdalla ikkunoiden yläpuolella on raitisilmasäleikköjä.	Koillisella julkisivulla on lisättyjä raitisilmasäleikköjä.

↑ Pääjulkisivun rytmi on säilynyt alkuperäisten piirustusten mukaisena.
Kuva: Hyvinkään kaupungin tilakeskuksen arkisto

JULKISIVUT

Kivikoulun rakennuksessa on harjakatto, jossa on punainen betonitiilikate. Katossa on kulmikas piippukouru, syöksytorvet on kiinnitetty julkisivun pintaan, molemmat on uusittu. Räystäs on alapinnastaan umpinainen.

Julkisivu on roiskerapattu ja pilasteriaihein jäsenelty. Pilasterien välissä on tasainen ikkunarudukko. Ikkunoiden koko ja muoto vaihtelee rakennusosasta toiseen tilan käyttötarkoituksen mukaisesti. Ikkunasyvennykset ovat sileiksi rapattuja. Ikkunat ovat uusittuja, valkoisia ja alumiinipintaisia. Pilastereiden pinta on sileäksi rapattu, ja ne tulevat hieman ulos julkisivun pinnasta. Ovensuun seinä on sileäksi rapattu ja maalattu. Ikkunoiden yläpinnassa on raitisilmasäleikköjä luokahuoneisiin. Veistoluokan puolella julkisivussa on jätekouru ja parveke.

Rakennuksen julkisivuun kuuluu myös yläosaan tiilipintainen piippu, jota on lyhennetty vuosien 2000 ja 2006 välillä. Rakennuksen päädyissä on suuria ikkunapintoja, jotka tuovat valoa porraskäytäviin. Juhlasalisiiven pohjoisjulkisivussa sekä juhlasalin ja yläaulan välisessä nivelosassa on ryhmä kahdeksan-

kulmaisia koristeikkunoita. Erillisessä erkkerimäisessä käytävässä juhlasalisiiven pohjoisseinällä on ikkunoiden välissä puuosat. H-sisäänkäynnin yläpuolella on pieni parveke.

Rakennuksen sokkeli on paikallavalettua betonia, joka on terastirapattu. Rappauksen pinnassa on pieniä kiviä. Sokkeli on valesokkeli, jossa on valesaumot. Sokkeli on nostettu paikoin varsin korkealle, mutta korkeus vaihtelee rakennuksen osasta toiseen. Julkisivu ulkonee sokkelista muutaman sentin.

Pääsisäänkäynnissä on maalatut puuovet ja porraskivet harmaasta graniitista, molemmat alkuperäisiä. Ovien kahvoissa on Hyvinkään vaakunat. Sisäänkäyntikatoksessa on samanlaiset pyöreät, upotetut valaisimet kuin tuulikaapissa. Katos korostaa pääsisäänkäyntiä, ja sitä tukee neljä kiviaineista pilaria. Katosta kannattelevissa pilareissa on tummaa liuskekiveä ja marmoria koristeena, mahdollisesti upotteina. Katos on betonirakenteinen.

Hammashoitolasiiven (nykyisin koulukuraattorin ja psykologin vastaanotot) julkisivussa on mosaiikki-seinä, jossa vaikuttaisi olevan käytetty ainakin kymmentä eri kivilajia. Hoitolasiivissä on peltikatto.

①

↑ Kivikoulu kuvattuna tontin eteläisestä kulmasta. Puukoulu näkyy kuvan oikeassa reunassa.

↓ Ahjonkadun puoleisessa julkisivussa mitta-kaava on pienempi verrattuna muuhun rakennukseen.

②

③

↑ Pääjulkisivu lounaaseen kohti Ratakatua on ilmeeltään linjakas ja hyvin jäsennelty.

↓ Näyttävä katos ja entinen hammashoitola-siipi korostavat kivi-koulun radan puoleista pääsisäänkäyntiä.

④

⑤

↑ Puukoulun ja kivikoulun väliin jää viihtyisä, metsäinen sisäpiha.

↓ Koulun pääsisäänkäynti sijaitsee katoksen alla, suojaisassa syvennyksessä.

⑥

⑦

↑ Entisen hammashoitolasivun julkisivuissa on runsaasti erilaisia kivimateriaaleja.

↓ Hammashoitolasipi tuo kontrastia julkisivumittakaavaan.

⑧

9

- ↑ Rakennus kuvattuna luoteesta Urheilukadulta. Kuvan keskellä on juh-
lasalisiipi, jonka vasemmalle puolelle jää yksi Ahjonkadun pistemäi-
sistä asuinkerrostaloista.
- ↓ Juhlasalisiiven julkisivuissa on monia eri muotoisia ikkunoita.

10

11

↑ Molemmat koulurakennukset Ahjonkadulta kuvattuna.

6. Tulkinta ja vertailu

KOULUKORTTELIN ASEMA HYVINKÄÄN KAUPUNKI- RAKENTEESSA

Aseman koulun kortteli sijaitsee näkyvällä paikalla Hyvinkään rautatieaseman läheisyydessä. Koulurakennukset ovat havaittavissa asemalta käsin. Kesäi-
kaan Ratakadun varren suureksi kasvaneiden puiden lehvästö heikentää rakennusten näkyvyyttä asemalta. Aseman puukoulu sijoittuu poikittain vastapäätä kahden asemalla sijaitsevan puurakennuksen kanssa. Aseman puukoulu on suunniteltu ratatyöläisten lapsille valtionrautateilla työskennelleen rakennusmestarin toimesta. Aseman kivikoulun kytköstä Hyvinkään asemanseutuun korostaa koulun pilasteriaihein koristellun pääjulkisivun sekä katetun ja koristellun pääsisäänkäynnin sijoittuminen juna-aseman puolelle.

Aseman koulun tonttia ympäröivien katujen osalta puukoulu kytkeytyy kaupunkikuvaan kiinteimmin Ahjonkadulla, jonka varrella koulurakennuksen pääty on kiinni katulinjassa. Aseman puukoulun rakennus näkyy hyvin myös Kauppalankadulle ja Ratakadulle. Aseman kivikoulu sijaitsee keskellä suurta tonttia, eikä se siten ole kaupunkikuvallisesti erityisen hallitseva, mutta kuitenkin kaikilta tonttia ympäröiviltä kaduilta selvästi havaittavissa. Aseman kivikoulu kytkeytyy ajallisesti ja tyylillisesti Urheilukadun ja Kauppalan-
kadun risteyksen ympäristön 1950-luvun asuin-
kerrostaloihin.

ASEMAN KOULUN RAKENNUSTEN OMINAISPIIRTEET JA SÄILYNEISYYS

Aseman puukoulu on yksikerroksinen, harjakattoinen, vaakalaudoitettu jugend-tyylinen hirsirakennus, jonka päädyt ovat keskiosaa leveämmät. Rakennuksessa on neljä luokahuonetta ja voimistelusalii. Aseman kivikoulu on kolmikerroksinen, massoitteeltaan monipuolinen, roiskerapattu harjakattoinen tiilirakennus, jonka ikkuna-aukotus vaihtelee rakennusosasta toiseen. Vaikka joitain ikkunaosia on uusittu, on aukotus alkuperäisen kaltainen. Rakennuksessa on erillinen siipi juhlasalille, ruokasalille sekä teknisille toiminoille.

Sekä Aseman puukoulu että kivikoulu ovat säilyttäneet niin ulko- kuin sisätiloiltaan hyvin alkuperäisen hahmonsaa. Myös molempien rakennusten tilarakenne on lähes alkuperäinen. Kivikoulun osalta erityisesti kaksikerroksinen pääaula muodostaa poikkeuksellisen hyvin alkuperäisessä asussa säilyneen ja hienon kokonaisuuden. Kivikoulun pääsisäänkäynnin yhteydessä sijaitsevan entisen hammashoitolasiiven julkisivukäsittely – liuskekivistä muodostettu mosaiikki – on harvinaislaatuinen.

ASEMAN KIVIKOULU OSANA ANTERO PERNAJAN TUOTANTOA

Arkkitehti Antero Pernajan Hyvinkäälle suunnittelema koulurakennukset muodostavat kiinnostavan kokonaisuuden ja edustavat merkittävää osaa Pernajan suunnittelemissa koulurakennuksista. Pernajan koulurakennuksilla on Hyvinkään kokoisessa kaupungissa kaupunkikuvallista merkitystä, sillä ne sijaitsevat näkyvillä paikoilla: Hyvinkään asemanseudulla sekä pitkän Uudenmaankadun varrella.

Arkkitehti Antero Pernajan Hyvinkäälle suunnittelemissa koulurakennuksissa on ajallisesti hieman myöhempää Nopon koulua lukuun ottamatta runsaasti yhtäläisyyksiä. Kaikki neljä 1950-luvun koulurakennusta ovat roiskerapattuja, harjakattoisia tiilirakennuksia, joiden ikkuna-aukotus vaihtelee rakennusosasta toiseen. Ikkunakentissä on yhtäläisyyksiä koulujen välillä. Esimerkiksi kolmessa neljässä rakennuksesta on monikulmaisten koristeikkunoiden ryhmä. Kaikissa neljässä koulurakennuksessa on käytetty ainakin osittain pohjaratkaisuna sivukäytävämallia. Kaikkien koulujen kellarit on varattu ensisijaisesti lämmitysjärjestelmille, mutta niihin on sijoitettu myös muita toimintoja, kuten juures- ja perunavarastoja. Kahdessa koulussa on korostettu katos pääsisäänkäynnin yhteydessä. Kahdessa koulussa on käytetty pylväissä liuskekiveä sisäänkäynnin yhteydessä. Kahdessa koulussa sisäänkäyntikatoksen kattoon on upotettu pyöreitä valaisimia. Kahdessa koulussa tuulikaappi jatkuu sisätiloihin rungon läpi.

Aseman kivikoulu on Anteron Pernajan Hyvinkäälle suunnittelemista koulurakennuksista massoiteltultaan ja tilaratkaisuiltaan monimuotoisin sekä parhaiten alkuperäisessä asussaan säilynyt. Aseman koulun arkkitehtuurissa on viitteitä 1940-luvun lopun materiaaliromanttisen arkkitehtuurin suuntaan. Pernajan Hyvinkäälle suunnittelemista 1950-luvun kouluista arkkitehtonisesti modernein on Hyvinkään yhteiskoulun rakennus, jonka sik-sak-muotoinen sisäänkäyntikatos on poikkeuksellinen.

ASEMAN KOULUN RAKENNUKSET PAIKALLISESSA, MAAKUNNALLISESSA JA VALTAKUNNALLISESSA KONTEKSTISSA

Aseman koulurakennuksilla on paikallista ja maakunnallista merkitystä. Hyvinkään aseman seutu kouluineen on arvioitu paikallisesti ja maakunnallisesti merkittäväksi kulttuuriympäristöksi osana Hyvinkään keskustan kokonaisuutta. Koulua vastapäätä junaradan toisella puolella sijaitsee lisäksi Hyvinkään rautatieaseman valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (RKY 2009). Koulukorttelia ei ole suojeltu voimassa olevalla asemakaavalla. Voimassa olevassa yleiskaavassa Aseman koulun alue on merkitty keskustatoimintojen alueeksi (C), ja osoitettu kuuluvaksi kaupunki- tai kyläkuvallisesti arvokkaaseen kulttuuriympäristöalueeseen, jonka arvokkaat piirteet tulee säilyttää asemakaavoituksella tai muilla toimenpiteillä.

ASEMAN KOULUN KULTTUURIHISTORIAALLISET ARVOT

Aseman koulurakennuksilla on kulttuurihistoriallista merkitystä paitsi aikansa kouluarkkitehtuuria edustavina rakennuksina, myös laajemmin Hyvinkään kunnan syntyhistorian ja poliittisen historian kannalta. Hyvinkään kunnan perustamiskokous pidettiin Aseman puukoulussa, Hyvinkään kauppalanvaltuusto kokoontui Aseman kivikoulussa ja Hyvinkään kaupungiksi julistamista juhliittiin Aseman kivikoulussa.

Lähteet

ARKISTOLÄHTEET

Finna. <www.finna.fi>.

Hyvinkään kaupungin arkistot, Hyvinkään kaupungintalo.

Hyvinkään kaupungin karttapalvelu. <<https://kartta.hyvinkaa.fi/>>.

Kansallisarkisto.

MUUT LÄHTEET

Alanko, M. (1985). *Hyvinkään kulttuuriympäristön historiallinen kuvaus*. 90 s. Hyvinkään kaupunki.

Arkkitehti 12/1964, Kilpailuliite No. 8

Bergström, L., H. Javanainen & R. Laurila-Hakulinen (1994). *Unelma kaupungista. Suunnittelua ja rakentamista Hyvinkäällä*. 119 s. Hyvinkään taidemuseon julkaisuja 9. Repro Koski Oy.

Bondsdorff, M. & K. Winterhalter (2014). *Antinkatu 1. Entinen valtioneuvoston kirjapainotalo Helsingissä. Suppea rakennushistoriaselvitys*. 66 s. Arkkitehtitoimisto Okulus. <https://www.senaatti.fi/app/uploads/2017/05/3180-2014_Okulus_Hki_Antinkatu_1_RHS.pdf>.

Castrén, I., H. Koivisto, P. Jyrinki, M. Koskijoki, T. Soljamo & T. Väänänen (1994). *Aseman koulu 100 v. 28 s. Painopaikka SP-Paino Ky*.

Dahlqvist-Solin, B. & H. Wager (2020). *ELY-keskuksen lausunto suojeluesityksestä*, 24.08.2020. 12 s.

Erkki, A. (1998). *Aseman puukoulu puretaan Hyvinkäällä*. <<https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000003711946.html>>. Helsingin Sanomat 26.4.1998.

Hautala, K. (1951). *Hyvinkään seudun historia 1860–1950*. 358 s. Forssan Kirjapaino Oy.

Huhtanen, J. (2003). *Hyvinkääläiset hermostuivat Aseman kauppakeskussuunnitelmista*. <<https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000004183954.html>>. Helsingin Sanomat 23.11.2003.

Hyvinkään keskustaajaman kulttuuriympäristön hoitosuunnitelma (2011). 39 s. <https://www.hyvinkaa.fi/globalassets/asuminen-ja-ymparisto/kaavoitus/uutta-hyvinkaata/hangonsilta/hangonsillan-alueen-ideakilpailu/muu-kilpailuaineisto/kulttuuriymp_kohteet.pdf>.

Hyvinkään rautatieasemat (2009). *Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt*. Museovirasto. <http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=3962>.

Härö, M. & E. El Harouny (2019). *Hyvinkää, Hyvinkään Aseman koulun rakennussuojeluasia*. 6 s. Museoviraston lausunto.

Junnila, O. (1988). *Hyvinkään seudun historia*. 627 s. Hyvinkään kaupunki.

Kivilaakso, A. (2014). *Kun Helsinkiin rakennettiin city. Keskustan vuosina 1945–1990 valmistuneet liikerakennukset*. 346 s. Helsingin kaupungin museo. <https://www.hel.fi/static/hkm/pdf/helsinki_city.pdf>.

Kivinen, O. (1972). *Hyvinkään yleiskaava 1980 ja 2000*. 62 s. Hyvinkään Kirjapaino Oy Offset.

Kiuru, K. (2002). *Hyvinkää puuhaa kauppakeskusta Aseman perinekoulun tilalle*. Helsingin Sanomat 30.9.2002. <<https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000004086121.html>>.

Kuusisto, E. & K. Rinkinen (2012). *Missä maat on mainioimmat – Uudenmaan kulttuuriympäristöt*. 132 s. Uudenmaan liiton julkaisuja E 114 – 2012.

Laakso, J. (2003). *Hyvinkään aseman koulukorttelin säilyttäminen*. Kirjallinen kysymys 563/2003 vp. Eduskunta.

Lausunto Hangonsilta II -asemakaavan valmisteluaineistosta (2018). 4 s. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 26.08.2018.

Lilius, H. (1982). *Suomalaisen koulutalon arkkitehtuurihistoriaa. Kehityslinjojen tarkastelua keskiajalta itsenäisyyden ajan alkuun*. 138 s. *Suomen Muinaismuistoyhdistyksen Aikakauskirja* 83. Vammalan Kirjapaino Oy.

Makkonen, L. (1998). *Martta ja Ragnar Ypyä*. 103 s. Abacus 7, Suomen Rakennustaiteen museo.

- Malmin lentoasema. Ympäristöhistoriaselvitys* (2016). 122 s. Arkkitehtitoimisto Freese Oy, Arkkitehtitoimisto Schulman Oy. <<https://dev.hel.fi/paatokset/media/att/26/26000fe102ecee3bfb-69dee24e350022594fc7a.pdf>>.
- Mettälä, J. (2015). *Rakennetun kulttuuriympäristön suojelu ja täydennysrakentaminen. Kruununpuiston pientaloalueen ominaispiirteiden vaalimisen ja täydennysrakentamisen mahdollisuudet*. Pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto.
- Mäkiö, E. (1994). *Rakennustekniikan murros*. Teoksessa Nikula, R. (1994;toim.). *Sankaruus ja arki. Suomen 50-luvun miljöä*, 57–64. Suomen rakennustaiteen museo.
- Niittylä, J., A. Odelma, T. Soljamo & T. Väänänen (1984). *Aseman koulu 90 vuotta 1894–1984*. 30 s. Hyvinkään Kirjapaino Oy.
- Nyman, J. (2019). 102 vuotta sitten joukko vaikuttajia kokoon-tui Aseman koululle ja perusti tuosta vain Hyvinkään kunnan. <<https://www.hs.fi/kaupunki/hyvinkaa/art-2000006188195.html>>. Helsingin Sanomat 29.7.2019.
- Niskanen, A. (2005). *Väinö Vähäkallio ja hänen toimistonsa*. 430 s. Teknillisen korkeakoulun arkkitehtiosaston tutkimuksia 2005/22. <<http://lib.tkk.fi/Diss/2005/isbn9512279894/isbn9512279894.pdf>>.
- Nurmijärven rakennusperintöselvitys*, luonnos 06.05.2010. (2010). Arkkitehtitoimisto Lehto Peltonen Valkama Oy. Nurmijärven kunta. <https://www.nurmijarvi.fi/wp-content/uploads/2019/08/6528-Rakennusperintöselvitys_LUONNOS_pienempi.pdf>.
- Oker-Blom, M. (1910). *Kouluhygieniä. Oppikirja lääkäreille ja koulumiehille*. 421 s. Kustannusosakeyhtiö Otava, Helsinki.
- Periäinen, K. (2014). *Agricolankatu 1–3. Rakennushistoriallinen selvitys* (suppea). Arkkitehtitoimisto Peltonen-Valkama Oy 15.9.2015. <https://www.hel.fi/hel2/ksv/liitteet/2019_kaa-va/6064_4_rakennushistoriallinen_selvitys.pdf>.
- Piirustuksia maalaiskansakoulujen rakennuksiin* (1907). Taidetta kouluihin -yhdistys.
- Ragnar Ypyä (s.a.). Arkkitehtuurimuseo. <<https://www.mfa.fi/kokoelmat/arkkitehdit/ragnar-ypya/>>.
- Rajamäen Saunatien alueen asemakaavamuutos* (2016). Nurmijärven kunta.
- Ravea, T. (2021). Lausunto. 2 s. Hyvinkään kaupunginmuseo 8.11.2021.
- Riksmä, E. (2017). Vantaan kouluinventointi 14.8.2016–28.2.2017. 26 s. Vantaan kaupunki.
- Saarelainen, A. (2002). *Hyvinkää hyväksyi kauppakeskushankkeen*. Helsingin Sanomat 11.12.2002. <<https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000004105129.html>>.
- Sadeniemi, Y. (1910). *Maalaiskansakoulujen rakennuspiirustuksia*. Väliaikainen osajulkaisu. Lilius & Hertzberg Osakeyhtiö, Helsinki.
- Saresto, S. (2003). *Arkkitehti Pernajan Hyvinkäälle suunnitteleminen koulujen vertailua*. 2 s. Helsingin kaupunginmuseo, Keski-Uudenmaan maakuntamuseo 11.11.2003. Lausunto.
- Saresto, S. (2021). Keski-Uudenmaan alueellisen vastuumuseon lausunto asemakaavamuutoksesta Hyvinkäällä, radan itäpuolinen liityntäpysäköinti ja Aseman koulun alue. 6 s. Helsingin kaupunginmuseo 02.11.2021.
- Suni, R. & T. Autere (2018). Lausunto Hangonsilta II -asemakaavan valmisteluaineistosta. 7 s. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 20.06.2018.
- Tolonen, A. (1930). *Suomen rakennusmestarien matrikkeli*. 642 s. Suomen rakennusmestari liitto. F. Tillman Oy:n kirjapaino, Helsinki.

Rakennusluvut

Hyvinkään kaupunginarkistossa on rakennuslupa-asiakirjoja ja piirustuksia vuoteen 2012 saakka. Dokumentit ovat saatavilla Lupapistekaupasta. Lisäksi Hyvinkään kaupungin tilakeskuksen arkistossa on hajanaisesti rakennuslupa-asiakirjoja ja piirustuksia vuodesta 1953 alkaen. Aineistoa ei ole digitoitu. Luvat on alla esitetty kronologisessa järjestyksessä.

TILANDERIN TALO

1947

Rakennuslupatunnus: 47-0452-R

Toimenpide: muutospirustus, luokkahuoneen lisääminen entiseen koulurakennukseen

Lupa myönnettiin: 1947

Hakija: Hyvinkään kauppala

Suunnittelija:

Piirustukset: Asemapiirros, pohjapiirustus, leikkaus (1 kpl)

Huomioita:

PUUKOULU

2005

Rakennuslupatunnus: -

Toimenpide: muutospirustus, vesikaton uusiminen, julkisivujen kunnostaminen

Lupa myönnettiin: piirretty 8.2.2005

Hakija: Hyvinkään kaupunki

Suunnittelija: Hyvinkään kaupungin tilapalvelu

Piirustukset: ulkovärisuunnitelma (2 kpl)

Huomioita:

KIVIKOULU

1953

Rakennuslupatunnus: -

Toimenpide: uudisrakennus, kivikoulu

Lupa myönnettiin: piirretty 20.8.1953

Hakija: Hyvinkään kauppala

Suunnittelija: arkkitehti Antero Pernaja

Piirustukset: Asemapiirros, pohjapiirustukset, julkisivupiirustukset, leikkaukset, sokkelipiirustus (19 kpl)

Huomioita:

1954

Rakennuslupatunnus: 54-0418-RM

Toimenpide: muutospirustus

Lupa myönnettiin: 3.9.1954

Hakija: Hyvinkään kauppala

Suunnittelija: arkkitehti Antero Pernaja

Piirustukset: juhlasalisiiven kellarikerroksen pohjapiirustus (1 kpl)

Huomioita:

1961

Rakennuslupatunnus: -

Toimenpide: muutospirustus, kansalaiskoulun tilojen muutos kansakoululuokiksi

Lupa myönnettiin: piirretty 17.6.1961

Hakija: Hyvinkään kaupunki

Suunnittelija: -

Piirustukset: pohjapiirustus 1. krs ja 3. krs (2 kpl)

Huomioita:

1972

Rakennuslupatunnus: -

Toimenpide: muutospirustus, muutoksia luokkahuoneissa, opettajanhuoneessa ja kansliassa, uudet kylmiöt

Lupa myönnettiin: piirretty toukokuussa 1972

Hakija: Hyvinkään kaupunki

Suunnittelija: Hyvinkään kaupungin rakennustoimisto. Kylmiön piirustukset Hyvinkään kaupungin rakennustoimisto, Insinööri-toimisto Taltek Oy:n mukaan

Piirustukset: pohjapiirustukset 1., 2. ja 3. kerros, työselitys (4 kpl)

Huomioita:

1979

Rakennuslupatunnus: 79-0295-RM

Toimenpide: muutospirustus, uudet sosiaalitilat keittiöhenkilökunnalle

Lupa myönnettiin: 28.11.1979

Hakija: Hyvinkään kaupunki

Suunnittelija: Eila Karaila, Hyvinkään kaupungin teknisen viraston talonsuunnitteluosasto

Piirustukset: Asemapiirros, julkisivut, leikkaus, kellarin pohjapiirustus (3 kpl)

Huomioita:

1985

Rakennuslupatunnus: 85-0016-RM

Toimenpide: muutospirustus, uusi tuulikaappi ja keskuskeittolan peruskorjaus

Lupa myönnettiin: 2.2.1985

Hakija: Hyvinkään kaupunki

Suunnittelija: Eila Karaila, Hyvinkään kaupungin teknisen viraston talonsuunnitteluosasto

Piirustukset: Asemapiirros, julkisivu, leikkaus, kellarikerroksen pohjapiirustus (4 kpl)

Huomioita:

Rakennuslupatunnus: 85-0027-RM

Toimenpide: muutospirustus, tilamuutos Aseman koulun hammashoitola

Lupa myönnettiin: 15.8.1985

Hakija: Hyvinkään kaupunki

Suunnittelija: Hyvinkään kaupungin teknisen viraston talonsuunnitteluosasto

Piirustukset: julkisivu kaakkoon, leikkauspiirustus, pohjapiirustukset (3 kpl)

Huomioita:

1989

Rakennuslupatunnus: -

Toimenpide: muutospirustus, puheopetustilojen rakentaminen käsityöluokkaan

Lupa myönnettiin: piirretty 17.10.1989

Hakija: Hyvinkään kaupunki

Suunnittelija: Hyvinkään kaupungin teknisen viraston talonsuunnitteluosasto

Piirustukset: pohjapiirustus 2. krs käsityöluokasta (1 kpl)

Huomioita:

1992

Rakennuslupatunnus: -

Toimenpide: muutospirustus, luonnontieteenluokan muutos montessori-luokaksi, lattiapintojen uusimista

Lupa myönnettiin: piirretty 29.6.1992

Hakija: Hyvinkään kaupunki

Suunnittelija: Hyvinkään kaupungin teknisen viraston talonsuunnitteluosasto

Piirustukset: työselitys, pohjapiirustukset 2. ja 3. kerros (4 kpl)

Huomioita:

1995

Rakennuslupatunnus: -

Toimenpide: muutospirustus, wc-tilojen uusiminen, opettajanhuoneen keittiömuutos

Lupa myönnettiin: piirretty 21.11.1994

Hakija: Hyvinkään kaupunki

Suunnittelija: LVI-toimisto Paavo Heinonen Oy

Piirustukset: pohjapiirustukset wc-tiloista ja opettajanhuoneesta (2 kpl)

Huomioita:

1996

Rakennuslupatunnus:

Toimenpide: muutospirustus, pihan kunnostaminen

Lupa myönnettiin: 7.5.1996

Hakija: Hyvinkään kaupunki

Suunnittelija: Hyvinkään kaupungin teknisen viraston kunnallistekninen osasto

Piirustukset: asemapiirustus (1 kpl)

Huomioita:

Rakennuslupatunnus:

Toimenpide: muutospirustus, luokahuoneita yhdistetty suuremmiksi luokiksi 1. kerroksessa

Lupa myönnettiin: piirretty 18.12.1996

Hakija: Hyvinkään kaupunki

Suunnittelija: Hyvinkään kaupungin teknisen viraston talonsuunnitteluosasto

Piirustukset: pohjapiirustus (1 kpl)

Huomioita:

1999

Rakennuslupatunnus: -

Toimenpide: muutospirustus, teknisen työn tiloja muutetaan esiopetusluokiksi

Lupa myönnettiin: piirretty 9.3.1999

Hakija: Hyvinkään kaupunki

Suunnittelija: Hyvinkään kaupungin teknisen viraston talonsuunnitteluosasto

Piirustukset: pohjapiirustus, ovikaavio, seinäprojektioita (4 kpl)

Huomioita:

2000

Rakennuslupatunnus: -

Toimenpide: muutospirustus, pohjoispäädyn wc- tilojen seiniä purettu, wc- istuinmuutoksia

Lupa myönnettiin: piirretty 1.3.2000

Hakija: Hyvinkään kaupunki

Suunnittelija: Hyvinkään kaupungin teknisen viraston talon-suunnitteluosasto

Piirustukset: pohjapiirustus (1 kpl)

Huomioita:

2007

Rakennuslupatunnus: -

Toimenpide: muutospirustus, ruokalan kunnostus, 1. krs sisävarisuunnitelma

Lupa myönnettiin: piirretty 31.10.2007

Hakija: Hyvinkään kaupunki

Suunnittelija: Hyvinkään kaupungin teknisen viraston talon-suunnitteluosasto

Piirustukset: pohjapiirustus, seinäprojektioita, 1. krs sisävarisuunnitelma (4 kpl)

Huomioita:

2009

Rakennuslupatunnus: 09-344-T

Toimenpide: uuden aidan rakentaminen

Lupa myönnettiin: 08.07.2009

Hakija: Hyvinkään kaupunki

Suunnittelija: Hyvinkään kaupungin tilapalvelu

Piirustukset: Asemapiirros ja porttipiirustus (2 kpl)

Huomioita:

2011

Rakennuslupatunnus: 11-0469-T

Toimenpide: muutospirustus, vesikaton uusiminen

Lupa myönnettiin: 24.2.2011

Hakija: Hyvinkään kaupunki

Suunnittelija: Hyvinkään kaupungin tilapalvelu

Piirustukset: vesikattopiirustus, detaljeja (5 kpl)

Huomioita:

2012

Rakennuslupatunnus: 12-61-T

Toimenpide: uusi puistomuuntamo

Lupa myönnettiin: 28.12.2012

Hakija: Fortum Sähkönsiirto Oy

Suunnittelija: Arkkitehtitoimisto Olli Kumpulainen

Piirustukset: asemapiirros, pohjapiirustukset, leikkaukset, julkisivut (1 kpl)

Huomioita:

